

LUNDS
UNIVERSITET

Historiska institutionen
HISS33, Mastersuppsats
Seminarieledare Elisabeth Geevers
Handledare Joachim Östlund
VT 2023

Min tid i Alger

Mellan makt och tillit i Algers diplomatiska rum under Henric Gottfrid Brandels
konsulstillträde 1765–1768

Tim Eirik Lindstam

Abstract

"My memories from Algiers - Between power and trust in Algiers' diplomatic spaces during Henric Gottfrid Brandel's accession to the consular office 1765-1768." In 1764, Henric Gottfrid Brandel was appointed consular secretary to the Swedish consul in Algiers. He would remain as secretary until late 1765 and early 1766, when he was appointed as temporary consul by the then current consul Eric Skjöldebrand, who left Algiers shortly after Brandel's appointment. Skjöldebrand's departure and the replacement of the Swedish consul coincided with the death of the Dey of Algiers, and the succession of Muhammad V Pascha to the throne. Because of these two profound changes, the years of 1765–1768 represents a critical phase in the diplomacy between Algiers and Sweden. The purpose of this thesis is to explore a Swedish consular change in the port city of Algiers during the critical phase when Sweden exchanged consul and Algiers received a new Dey, and to widen the understanding of the diplomatic spaces in Algiers to show that power, trust, and knowledge was space specific. To this end, the thesis seeks to analyse different diplomatic spaces in Algiers and the negotiations and interactions that took place within them. The following diplomatic spaces will be analysed, and their differences and similarities explored: The palace of the Dey, the consular house, the harbour, and the interspatial areas between these diplomatic spaces.

To research these topics, a qualitative text analysis is conducted on the private journals and diaries of Henric Gottfrid Brandel, together with the theoretical frameworks of Contact Zones by Mary Louise Pratt, intercultural diplomacy by Christian Windler, and Joachim Östlunds research on Trust and Knowledge in diplomatic interactions. The research comes to several conclusions. A shift of consuls that coincided with a deylik succession was difficult and complex, and the negotiations lasted years. From the point of view of the journals, Brandel's official appointment from the Swedish government seemed unimportant, instead the focus of the Dey was almost entirely placed on the gifts. The role of the ministers around the Dey during the shift can also not be understated. Brandel was introduced to several Algerian government officials' days before he was introduced to the Dey himself.

The combination of theoretical frameworks exposed the contrasts between the diplomatic spaces and the changes that occurred within them during the period. In the palace of the Dey, the interactions between the Dey and consuls highlighted the differences in the power hierarchy. The Dey made threats, demanded tributes, and made the consuls kiss his hand and partake in court ceremonies. The consuls on their end mostly resorted to answering these requests and to bribe different government officials. While describing the negotiations, Brandel emphasized his good relations with the Dey. In the consular houses, the consuls socialized, partied, and observed each other. In this space, a chain of interactions where information was shared could be observed between consuls and Algerian officials who met for private talks and dinner. However, after Skjöldebrand departed Algiers, government ministers stopped partying and dining in the Swedish consular houses, and only two visits were observed during the period. The harbour continued to be an important diplomatic space during the entire period. Brandel was introduced as temporary consul to officials in the harbour before he was introduced to the Dey. In the interspatial areas, a similar development like that of the consular house was observed. While Skjöldebrand and his family spent time on the beach with the brother of the Dey and his family, no such interaction between Brandel and Algerian officials was observed in this space. However, Brandel still socialized and met in private with consuls of other nations in this diplomatic space.

Tack!

Ett stort antal personer har stått vid min sida under skrivandet av denna uppsats, och jag önskar tacka er alla! Tack till min handledare Joachim Östlund vars vägledning och råd hjälpt mig ro denna uppsats i hamn. Tack till Johnny Sandelin och Anton Hagen för alla de roliga och givande diskussioner vi haft under vår tid i Lund. Tack till min familj och släkt som uppmuntrat mig att fortsätta, att tro på mig själv och inte ge upp. Tack till Lilian och Uno Jansson som öppnade sin dörr för mig och gjorde min resa till Stockholm möjlig. Och slutligen, ett stort tack till alla mina vänner från Sverige, Tyskland och USA som stöttat, uppmuntrat och hjälpt mig nå hela vägen fram!

Innehåll

1	Introduktion	1
1.1	Syften och frågeställningar	2
1.2	Forskningsläge	4
1.3	Teoretiska perspektiv	16
1.3.1	Ett rumsligt Alger – Mary Louis Pratts Kontaktzoner i fokus	17
1.3.2	Christian Windler och det interkulturella mötet	19
1.3.4	Kunskap och vägar till tillit i Algers diplomatiska rum	22
1.4	Metodologisk tillämpning	23
1.5	Källmaterial och avgränsningar	25
1.5.1	Dagbok som genre	32
2	Bakgrund	33
2.1	Henric Brandels Sverige	33
2.2	Dej Mehmet Osmans Alger	35
3	Delanalys 1 – Konsulens introduktionsfas 1765–1766	40
3.1	En rättegång i hamnen	50
3.2	Analys av rum och kunskap under perioden 1765–1766	56
3.3	Dejens palats	58
3.4	Konsulshuset	61
3.5	Hamnen	64
3.6	Det interspatiala rummet	65
4	Delanalys 2 – Etableringens brännpunkt 1766–1768	67
4.1	En annan slags rättegång i hamnen	76
4.2	Analys av rum och kunskap under perioden 1766–1768	77
4.3	Dejens palats	79
4.4	Konsulshuset	81
4.5	Hamnen	84
4.6	Det interspatiala rummet	86
5	Sammanfattning, avslutande diskussion och vidare forskning	88
5.1	Avslutande diskussion och slutsatser	88
5.2	Vidare forskning	92
6	Källor, litteratur och figurer	94
6.1	Källmaterial	94
6.2	Tryckt litteratur	94
6.3	Elektroniska resurser	96
6.4	Figurer	98

1 Introduktion

Tidigt på morgonen den 2 februari 1766 fylldes staden Alger i Nordafrika av dånet från palatsets kanoner. Staden hade under flera dagar bävat – den gamle dejen Ali Effendi, landets härskare, hade varit döende och kanonkulornas dövande muller avslöjade att en ny dej uppstigit på landets tron. Folket i staden fruktade blodiga upplopp. Men några våldsamer kom aldrig, och rykten började tidigt florera om att den nye dejen redan blidkat janitsjargarnisonen genom att höja deras belöningar. Knappt en och en halv timme senare befann sig den precis fyllda 28 år gamla språkvetaren Henric Gottfrid Brandel tillsammans med sin dragoman framför dejen. Blott några få dagar tidigare hade han själv utsetts till Sveriges vikarierande konsul i Alger, och nu låg ansvaret att säkerställa en ny fred mellan handelslandet Sverige och kaparstaten Alger på hans axlar – hans och ingen annans. ”Hoseh geldün”, välkomnade den nye dejen den tillika nye konsulen, och lovade att bibehålla freden med Sverige.¹ Men hur hamnade vi här?

Cirka två år tidigare steg Henric ombord på skeppet *Enigheten* i Stockholms hamn. Henric, 26 år gammal, hade uppnått fina studieresultat vid universitetet i Uppsala där han studerat österländska och klassiska språk. Tack vare sina utmärkta studieresultat hade han vunnit sin lärares respekt, och denne hade personligen skrivit ett rekommendationsbrev åt honom vilket öppnade flera dörrar. Det ena ledde till det andra, och nu var Henric utnämnd till konsulsekreterare för den svenska konsulen Eric Brander i den nordafrikanska staden Alger, den stad som *Enigheten* nu satte segel mot.²

Men resan dit blev svår och lång. 208 dagar hann passera efter att skeppet lämnat Stockholms trygga hamn. Väl framme i Alger välkomnades han av Alexander Logie, svågern till generalkonsul Brander, Sveriges yttersta representant i den viktiga hamnstaden Alger. Brandels första dagar i staden var långt ifrån lugna och harmoniska – Bara timmar efter landstigningen på denna främmande ort skulle han personligen få stiga in framför dejen Ali Effendi Pascha.³ Snart skulle han också känna “här för första gången detta heta sunnanvädret, flägtande varmt just som då man står framfören en lågande bakugn”.⁴ Brandel hade lämnat det isiga Stockholm för Algers heta medelhavsklimat, och här skulle Henric stanna, för under 26 år tjänstgjorde han som Sveriges konsul i Alger. Under hela denna period författade han flera journaler och dagböcker. Dessa ger en unik inblick och ögonskildring av livet som konsul i Nordafrika under 1700-talets andra hälft. Hans kvarlämnade journaler och dagböcker skänker insikter till vem

¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 52-54.

² Svenskt biografiskt lexikon, Henric Gottfrid Brandel.

³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 1A-10.

⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 29.

denne unge konsul var, vad han tänkte, vad som intresserade honom, och hur det var att leva som svensk representant i en fjärran stad i ett främmande land. Men denna analys kommer inte att undersöka hela denna omfattande period.

Denna uppsats kommer fokusera på Brandels första fyra år i Alger. Under denna period anlände Brandel till en helt ny värld som han behövde anpassa sig till. På kort till skulle han behöva lära sig hur ämbetet sköttes. Han behövde lära sig hur man förhandlade med den yttersta makten i Alger. Han behövde lära sig vilka personer han behövde närma sig för att navigera i Algers politiska värld, och han behövde lära sig hur och var han fick dessa personers tillit. Han behövde lära sig vilken typ av kunskap som han behövde införskaffa. För det ämbete Brandel tillträdde var inte vilket arbete som helst. Brandel skulle bli konsul för Sverige i Alger. Han behövde bli en del av en helt ny diplomatisk kultur, och genom att studera Brandels dagböcker och journaler ämnar jag visa hur en hoppfull konsulatsekreterare transformerades till generalkonsul i Alger.

1.1 Syften och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att utforska ett förändringsskede i staden Alger i Nordafrika under perioden 1765–1768 som både innebar att Alger fick en ny dej och att den svenske konsulen byttes ut, och med detta som utgångspunkt ge ett teoretiskt bidrag till konsulsforskning där frågor om makt, tillit och kunskap undersöks med koppling till olika diplomatiska rumsligheter i staden. Medelhavet var under den tidigmoderna epoken en viktig arena för svensk handel och sjöfart, och för att säkerställa fartygens säkerhet gentemot de nordafrikanska kaparstaterna krävdes fredsfördrag, och den viktigaste och största av dessa kaparstater var Alger. Staden Alger framstår således som en kontaktzon där öst och väst – Europa och det Osmanska riket – möttes och förhandlade, och de utan tvekan viktigaste europeiska diplomatiska aktörerna som förhandlade fram dessa fredstraktat var konsulerna. Åren kring 1765–1768 blev Henric Brandel svensk konsul i Alger, och hans konsulsskifte representerade en kritisk fas i dessa fredsförhandlingar då en representant för Sverige lämnade och en ny tillträdde. Under denna period skrev Brandel först ned sina observationer när Brandel var konsul, och fortsatte sedan anteckna när han själv tog över rollen. Men denna period representerar även en kritisk fas i dubbel bemärkelse: Tidigt under år 1766 dog den gamle dejen och en ny tillträdde. Mig veterligen har ingen studie gjorts på en likartad kritisk fas tidigare, vilket gör bruket av Brandel och hans journaler till en unik ingång för att i detalj studera ett svenskt konsulsskifte.

Uppsatsens syfte utgår samtidigt från Mary Louise Pratts kontaktzonsteori. Pratt beskrev kontaktzoner i boken *Imperial Eyes* som *social spaces where disparate cultures meet, clash, and grapple with each other, often in highly asymmetrical relations of domination and*

*subordination—like colonialism, slavery, or their aftermaths as they are lived out across the globe today.*⁵ En kontaktzon är således en zon där olika kulturer möts, krockar, och förhandlar, och där parternas maktrelation mot varandra karaktäriseras av dramatiska ojämlikheter där den ena parten dominerar och den andre är underordnad. Men där Pratt utgår från stora geografiska områden som kontaktzoner ämnar jag ta ytterligare ett steg genom att identifiera och undersöka mindre rum i Alger under denna kritiska fas, och i detalj identifiera de möten och förhandlingar som skedde i dem. Fyra olika diplomatiska rum kommer att undersökas. Dessa är: 1. Dejen palats. 2. Konsulshemmen. 3. Hamnen. 4. Interspatiala mötesplatser mellan Algers rum. Dessa diplomatiska rum kommer att analyseras var för sig i syfte att visa att makthierarkier, tillit och kunskapsutbyten var och är platsbundna. Genom att bredda synen på det "diplomatiska rummet" och inkludera fler diplomatiska rum avser denna studie att vinna en djupare förståelse för diplomatins komplexa dynamiker i denna stad och kontaktzon. Uppsatsens syfte blir således också att genom Mary Louise Pratts, Joachim Östlunds och Christian Windlers teoretiska perspektiv utföra rumsliga analyser av Algers olika diplomatiska rum och de förhandlingar och interaktioner som ägde rum i dem.

Med detta syfte och problemföreställning blir uppsatsen övergripande frågeställning följande:

1. Hur beskrivs Henric Brandels konsulsskifte i Alger under den kritiska fasen 1765–1768 i hans journaler?

Denna frågeställning har därefter delats in i följande operationaliserande frågeställningar:

1.1: Hur beskrivs den diplomatiska interaktionen mellan konsulerna och dejen i Brandels journaler? Hur beskrivs förhandlingarna mellan parterna? Hur kommer kulturella aspekter, normer och värderingar till uttryck?

1.2: Hur beskrivs diplomatiska interaktioner Brandels journaler beroende på vilket diplomatiskt rum interaktionerna utspelas i? Vilka aktörer ingår i de olika diplomatiska rummen?

1.3: Vilka vägar till tillit fanns i de olika diplomatiska rummen, och hur förändrades dessa under skiftet?

1.4: Vilken kunskap var intressant för en konsul som Brander och hur kopplas denna kunskap till de olika rummen?

⁵ Pratt, Mary Louise. *Imperial Eyes : Travel Writing and Transculturation*, London & New York: 1992, s. 4.

1.2 Forskningsläge

Den traditionella konsulforskningen har betonat konsulen ur ett handels- och ekonomihistoriskt perspektiv. År 2001 publicerade historikern Christian Windler artikeln *Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis: Muslim-Christian Relations in Tunis, 1700–1840*, vilken resulterade i ett nytt kulturhistoriskt förhållningssätt till konsulerna, från vilken svenska och finska forskare som Joachim Östlund, Gustaf Fryksén och Emil Kaukonen inspirerats av. I deras forskning finns tydliga likheter, och en kedja i forskningen går att urskilja.

Forskning om Sveriges relation till Nordafrika är inte ett nytt fält, men kan inte heller beskrivas som särskilt omfattande.⁶ Det första stora verk om detta ämne gavs ut 1856 av sjöofficeraren och författaren Johan Henrik Kreuger. Kreuger var själv involverad i svensk handelspolitik. År 1822 reste han personligen till Marocko efter att dess sultan utvisat den svenske konsulen Gråberg, och lyckades personligen förhandla ner tributen Sverige skulle betala.⁷ År 1856 gav han ut boken *Sveriges förhållande till barbaresk staterna i Afrika*. I denna redovisade han, förutom en kort historisk bakgrund till både Nordafrika och svenska konvojkommissariatet, Sveriges olika fredstraktat och expeditioner till Nordafrika.⁸ Hans redovisningar är detaljerade och bygger till stor del på konvojkommissariatets och konsulernas egna rapporter och brev, men saknar både källhänvisningar och fotnoter.⁹ Efter Kreugers verk behandlades konsulerna i Nordafrika sparsamt. Ett exempel är T.J. Arnes *Svenskarna och österlandet* från 1952. Hans fokus ligger däremot inte på Nordafrika, utan framför allt på Konstantinopel och områden längre österut, som dagens Iran, Kina och Japan.¹⁰

En historiker som under modernare tid undersök konsulatväsendet är Leos Müller. År 2004 publicerade han boken *Consuls, Corsairs and Commerce : The Swedish Consular Service and Long-distance Shipping, 1720-1815*. I denna omfattande bok noterade han att konsulerna varit förbisedda inom svensk forskning. Müllers studie av konsulerna sker först och främst ur ett handelshistoriskt perspektiv, och hans slutsatser visar att konsulerna var en del av arbetet med att sänka skyddskostnaderna för svenska fartyg i medelhavet och som dessutom samlade in kunskaper om handel och politik åt svenska myndigheter, samt agerade handelsagenter åt

⁶ Östlund, Joachim. *Saltets pris : Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650-1770*, Lund 2014, s. 22-23.

⁷ Svenskt biografiskt Lexikon, Johan Henrik Kreuger.

⁸ Kreuger, Johan Henrik. *Sveriges förhållande till barbaresk staterna i Afrika*, Stockholm 1856.

⁹ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 22–23 & Kaukonen, Emil. *För fredens bevarande : Svenska konsulers rapporter från Alger 1730-1830*, Åbo 2015, s. 12-13.

¹⁰ Arne, T.J. *Svenskarna och österlandet*, 1952. Som exempel kan nämnas att konsul Anders Ljungstedt i Macao presenteras i s. 183–187.

svenska handelshus.¹¹ Henric Brandel förekommer i Müllers undersökning. Müller konstaterade att Henrik Brandel ersatte Erik Brandel 1764 och att Erik lämnade Alger samma år, information som skiljer sig från vad biografier brukar redogöra om händelseförloppet. Mer kunskap om skiftet presenteras inte. Müller förklarade dessutom att Brandel regelbundet rapporterade hem till Sverige med kunskaper om den Algeriska flottan.¹²

Ett ämne som Müller undersökt var vem som blev konsul. Utländska handlare blev gärna konsuler, inte minst eftersom de då kunde åtnjuta diplomatisk immunitet. Svenska myndigheter ville däremot framför allt anställa svenska undersåtar som man ansåg bättre skulle kunna skydda svenska intressen utomlands, och under 1700-talet sjönk långsamt antalet utländska konsuler.¹³ Det är däremot viktigt att poängtera att konsuler var av olika vikt i olika områden. I Medelhavet krävdes en lokal konsul för att kunna handla på platsen. Men i Nordeuropa kunde det ibland gå uppemot 50 år mellan konsulerna eftersom handeln kunde fortsätta smidigt även utan lokala konsuler.¹⁴ Müller poängterar att handelshusen ofta var inblandade i utväljandet av konsuler genom att dessa rekommenderade potentiella konsulskandidater till myndigheterna, som sedan utnämnde konsulerna officiellt.¹⁵ Han presenterar således en från svenska myndigheters sida handelspolitiskt motiverad konsul.¹⁶ Senare vetenskaplig litteratur har noterat att Müllers studie om Nordafrika först och främst har baserats på tidigare litteratur, och han undersökte inga konsulsjournaler eller konsulsdagböcker från Nordafrika sin studie.¹⁷

En av de första att studera konsulerna ur ett kulturhistoriskt perspektiv var historikern Christian Windler som 2001 publicerade sin artikel *Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis: Muslim-Christian Relations in Tunis, 1700–1840*. I sin studie visade han hur symboliska normer, traditioner och ritualer som skapades i möten mellan diplomater, konsuler och härskare var flexibla och anpassades för bägges föreställningsvärldar, och att bägge parter var eniga om hur dessa kulturella inslag skulle se ut.¹⁸ Windlers forskning visar att geopolitiska händelser som den franska eller amerikanska revolutionen kunde leda till dessa symboliska gester

¹¹ Müller, Leos. *Consuls, Corsairs and Commerce : The Swedish Consular Service and Long-distance Shipping, 1720-1815*, Uppsala 2004, s. 17, 225–229.

¹² Jfr. Müller, 2004, s. 126 med Svenskt biografiskt Lexikon, Henric Gottfrid Brandel & Svenskt biografiskt lexikon, Eric Skjöldebrand.

¹³ Müller, 2004, s. 79–80.

¹⁴ Müller, 2004, s. 81.

¹⁵ Müller, 2004, s. 81.

¹⁶ Müller, 2004, s. 79–80.

¹⁷ Jfr. Müller, 2004, 245 & Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 23.

¹⁸ Windler, Christian. "Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis: Muslim-Christian Relations in Tunis, 1700-1840" i *The Historical Journal*, vol 44:1, 2001, s. 79, 103.

omtolkades och omvärderades, vilket kunde få stora konsekvenser för den etablerade diplomatiska kulturen och de geopolitiska relationerna mellan länderna.¹⁹ Hans forskning visar också att mötet mellan konsulerna och lokala eliter resulterade i ett dynamiskt interkulturellt möte som ständigt omdefinierades genom interaktioner mellan parterna.²⁰ Windlers kulturhistoriska tolkningar av konsulerna blev väldigt inflytelserik. Hans studie fokuserade på franska konsulerna i Tunis, men hans resultat kom snart att inspirera flera historiker som plockade upp hans perspektiv och tillämpade dem för andra länders konsulärhistoria, vilket däribland Joachim Östlund, Gustaf Fryksén och Emil Kaukonen har gjort ur en svensk kontext. Även jag ämnar med denna undersökning ta avstamp från hans resultat, och hans teoretiska ramverk kommer att behandlas i undersökningens teoridel under kapitel 1.3.2.

Joachim Östlund har länge forskat kring Sveriges relation till Nordafrika och Medelhavsvärlden. I artikeln *Swedes in Barbary Captivity: The Political Culture of Human Security, Circa 1660–1760* från 2010 undersökte han hur svenska staten aktivt på olika sätt besvarade de hot och problem som uppstod för svenska sjömän i medelhavet under 1600- och 1700-talen. Han visade i artikeln att svenska staten inte bara sökte skydda sina egna intressen, utan också sina undersåtar, och hur säkerhetspolitiken som skulle skydda svenska sjömän både professionaliserades och institutionaliserades.²¹ Genom bland annat kapten Marcus Bergs bok *Beskrifning öfwer barbariska slafweriet uti kejsaredömet Fez och Marocco* och annat bevarat källmaterial från förslavade sjömän i Nordafrika belyste Östlund den enorma vikt konsulerna hade för att möjliggöra friköpningen av tillfångatagna svenska slavar. Berg skrev uttryckligen i sin bok att deras förmåga att överleva var beroende av den svenske konsulen George Logie och hans gåvor i form av både mat och pengar. Östlund konstaterar att Logie, och andra konsulerna, inte bara var de viktigaste aktörerna för att arbeta fram fredstraktat med staterna i Nordafrika, de var dessutom de mest aktiva och drivande aktörerna för friköpning av slavar.²²

Östlund fortsatte på samma forskningsspår och år 2014 gav han ut boken *Saltets pris : Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650-1770*. I denna omfattande bok belyser han hur svenska fartyg och handelsintressen alltmer integrerades i den osmanska världen, och hur konsulerna i mångt och mycket blev de kedjor som band tillsamman dessa världar.²³ I sin

¹⁹ Windler, 2001, s. 79, 96–98, 105–106.

²⁰ Windler, 2001, s. 84, 95–99.

²¹ Östlund, Joachim. "Swedes in barbary captivity : the political culture of human security, circa 1660-1760" i *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, vol. 35:4, 2010, s. 148-149, 161-162.

²² Östlund, *Swedes in barbary captivity*, 2010, s. 157.

²³ Östlund, *saltets pris*, 2014, s. 13–20.

undersökning lyfter han svenska sjömän som tagits som slavar i Nordafrika, och hur dessa tolkade sin situation och kämpade för att frigöras. Han belyser även svenska konsuler och hur svenska myndigheter förhandlade med Nordafrika, och i vilka gråzoner friköpningssystemet resulterade i, och har därtill visat att svenska myndigheter även kritiserade konsulerna som de menade tog ut för dyra summor för friköpningarna, ett spår han gick vidare med i artikeln *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean, c. 1720-1740*, vilken jag kommer att redogöra för senare.²⁴

Östlund visade i *Saltets pris* att Nordafrika ibland användes i samtida litteratur som ett sätt att lyfta viss kritik mot Europa genom att betona kontrasterna mellan Nordafrika och Europa.²⁵ Ett exempel på detta var den svenske konsulatsekreteraren Carl Reftelius som i sitt tvåbandsverk om Algers historia från 1739 betonade dels att man inte skulle smickra dejen, utan tala till denne som sin like, samt att när dejen satt i sitt kök och rökte pipa kunde vem som helst tala till honom på ett ledigt sätt. Vidare menade Reftelius att algerierna menade att européernas sed att bära värja ansågs barbariskt. I Reftelius redogörelse döljer sig en kritik mot väst och han betonade likväl dejens palats som en öppen plats där makthierarkin var mindre närvarande än den var i Europa.²⁶ Vidare betonade Östlund att svenska konsuler deltog i nordafrikanska ceremonier och ritualer som Windler belyst, men att den svenske konsulen Rönling inte tolkade seden att kyssa bejens hand som någon form av underkastelse utan som ett tecken på vänskap.²⁷

I *Saltets pris* undersökte Östlund perioden före den franska revolutionen – när Europa inte dominerade Nordafrika. I kapitlet *Kolonialism och slavhandel i Nordafrika : De svenska konsulernas verksamhet i Alger och Tripoli 1800-1850* i boken *I främmande hamn : Den svenska och svensk-norska konsulstjänsten 1700-1985* från 2015 valde Östlund istället att undersöka tiden runt den franska invasionen av Alger. I denna artikel ämnade Östlund använda sig av konsulernas journaler för att undersöka vilka verksamheter de bedrev i sina respektive städer, med betoningen att konsulerna var mellanhänder – interlopers eller intermediators – människor som rörde sig mellan kulturella gränser och fungerade som insamlare och fördelare av kunskap och medlare mellan olika grupper.²⁸ En konsul Östlund undersökte var Johan Fredrich Schultze. Schultze tjänstgjorde utöver sitt konsulsämbete också som dejens officiella

²⁴ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 305–320.

²⁵ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 204–206, 324–325.

²⁶ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 204–206.

²⁷ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 202–203.

²⁸ Östlund, Joachim, 2015, "Kolonialism och slavhandel i Nordafrika : De svenska konsulernas verksamhet i Alger och Tripoli 1800-1850" i *I främmande hamn : Den svenska och svensk-norska konsulstjänsten 1700-1985*. red. Makko, Aryo och Müller, Leos (Malmö, 2015), s. 110–114.

krutmästare och översåg landets inhemska produktion av krut till ammunition. Schultze representerar Sverige men han var dessutom väl integrerad i Alger. Östlund konstaterar att Schulzte hade dubbla herrar – både svenska myndigheter som konsul och dejen som landets officiella krutmästare. En observation som Östlund noterar är att de binära koloniala perspektiv som man kanske kan förvänta sig finna i konsulernas journaler saknas.²⁹ Östlunds undersökning avslutas med en analys om Medelhavsvärldens slavhandel, en handel som Sverige genom sina medelhavsfraktbåtar deltog i. En del av det vi idag vet om denna slavhandel kommer ifrån den svenske konsulen Jacob Gråberg. Gråberg publicerade artiklar om slavhandeln, och intervjuades i engelska tidskrifter.³⁰ Östlund avslutade artikeln med fastställandet att de konsulära nätverken var större och mer omfattande än man tidigare vetat, och att konsulerna även var delaktig i nätverksskapande och opinionsbildning. Konsuler som Schultze är ett utmärkt exempel på detta genom sina omfattande nätverk och dubbla lojaliteter till både svenska staten och dejen av Alger.³¹

Men hur kunde kunskapssinsamlandet gå till? Om detta fortsatte Östlund undersöka i kapitlet *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade, 1795-1844* i boken *Diplomacy and Intelligence in the Nineteenth-Century Mediterranean World* från 2019. I detta kapitel utgick han från konsulernas kunskap om slavhandeln för att visa hur konsulerna, mer än att bara vara statliga representanter, var inflytelserika aktörer med egna agendor som besatt stora nätverk.³² Östlunds studiefokus för artikeln, Burström, skrev likt Brandel journaler som avslöjar flera aspekter om konsulslivet. En stor syssla för Burström var kunskapsinsamlandet och Burström skrev regelbundet brev som uppdaterade svenska myndigheter om Tripolis politiska utvecklingar. Han var delvis integrerad i den Tripolitanska kulturen och undvek att bära vapen eftersom Tripolitanerna tolkade detta som ohederligt.³³ Burström själv resonerade kring tillit och vilka aspekter som var viktiga för att bygga tillit i Tripoli, och betonade i sina journaler faktorer som hur konsulen och konsulens mellanhänder agerade under överlämnande av gåvor och tributer, samt att gåvor skulle ges både

²⁹ Östlund, 2015, *Kolonialism och slavhandel i Nordafrika*, s. 121–125.

³⁰ Östlund, 2015, *Kolonialism och slavhandel i Nordafrika*, s. 128–130.

³¹ Östlund, 2015, *Kolonialism och slavhandel i Nordafrika*, s. 130–132.

³² Östlund, Joachim, "The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade, 1795-1844" i *Diplomacy and Intelligence in the Nineteenth-Century Mediterranean World*, red, Suonpää, Mika och Wright, Owen (2019), s. 17–18, 32–33.

³³ Östlund, *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade, 1795-1844*, s. 21–24.

till härskaren och hans ministrar, men inte utan anledning och bara vid lämpliga situationer.³⁴ En observation som Östlund gör i relation till gåvor och tillitsbrist var att de gällde för bägge parterna. I en rapport skrev Burström att paschan inte betalat en utlovad kommissionen och Burström konstaterade att paschan inte längre gick att lita på och att Tripoli var ett fattigt land.³⁵ Runt 1822 byttes konsul Burström ut mot den tidigare nämnda Gråberg och med honom kom nya kontaktnät och nya metoder för att insamla kunskap.³⁶ Gråbergs intressen i Tripoli sträckte sig över de officiella uppdrag han hade i staden. Genom sina kontaktnätverk samlade Gråberg både in detaljerad kunskap om slaveriet i Tripoli som han tryckte via ett tryckeri som ägdes av finlandssvensk konvertit till Islam som befunnit sig i staden sedan barndomen. Denna kunskap och dessa nätverk låg utanför hans konsulsämbete, och informationen om slaveriet var inte menat till svenska myndigheter. Men de representerar ett målande exempel på hur konsul kunde samla in och sprida kunskap, samt vilka kontakter som krävdes för att möjliggöra för dessa utbyten.³⁷

En upptäckt som Östlund gjorde under arbetet med *Saltets pris* som kom att bli av stort intresse var faktumet att svenska myndigheter sökte utveckla ett internationellt system som skulle leda till ömsesidiga friköpningar mellan europeiska stater. Syftet var att utländska sjömän som tjänstgjorde på svenska fartyg skulle friköpas av svenska myndigheter, och vice versa.³⁸ Detta spår resulterade i artikeln *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean, c. 1720–1740* från 2021. I denna artikel förklarade Östlund att experimenteten med ömsesidiga avtal gick på grund delvis eftersom konsulerna själva inte önskade dem. Exempelvis skrev konsul Olof Rönling i Tunis till svenska myndigheter att andra länders konsuler hävdade att de alltid friköpt andra länders undersåtar – vilket Östlund poängterar var en lögn eller överdrift.³⁹ En slutsats Östlund drar från dessa utsagor är att konsulerna förmodligen inte önskade ömsesidiga avtal eftersom det hade äventyrats deras egna ämbeten och finansiella möjligheter. Konsulerna var representanter för sina hemländer, men

³⁴ Östlund, *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade, 1795-1844*, s. 24.

³⁵ Östlund, *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade*, 2019, s. 23–26.

³⁶ Östlund, *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade*, 2019, s. 26.

³⁷ Östlund, *The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade*, 2019, s. 28–31.

³⁸ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 315–316.

³⁹ Östlund, "Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean, c. 1720-1740", i *Journal of the British Academy*, vol. 9:s4, 2021, s. 163.

som vi sett var de också mäktiga lokala aktörer, med stora nätverk, och de tjänade pengar på friköpningar genom provisioner.⁴⁰

En forskare som på senare tid börjat beröra konsulerna i Nordafrika är Emil Kaukonen. Kaukonen publicerade år 2015 sin mastersavhandling *För fredens bevarande: Svenska konsulers rapporter från Alger 1730–1830*. Syftet med denna undersökning var att belysa konsulernas verksamhet i Alger mellan 1730 och 1830.⁴¹ Kaukonen visade genom källmaterialet att en god relation mellan dejen och konsulen i mångt och mycket kunde vara avgörande för konsulens möjligheter att utföra sina arbetsuppgifter. Genom goda relationer fick konsulen bättre utgångspunkter både för att köpa ut svenska sjömän samt för att upprätthålla freden mellan Alger och Sverige.⁴² Kaukonen redogjorde också för att det bland konsulerna i Alger fanns en viss tävlan om dejens välvilja och vänskap, vilket syntes genom att konsulerna ibland saboterade varandras relationer till dejen. Kaukonen lyfte fram George Logie som exempel på en konsul som var mån om sin relation till dejen, eftersom denne spenderade mycket energi och resurser på att bli vän med denne, exempelvis genom att ge presenter till dess fru. Genom exemplet George Giädda presenterar Kaukonen däremot en konsulssekreterare med svårigheter att utföra sitt ämbete i Alger. Giädda klagade på konsulen som varken sett till att Giädda fick en pålitlig dragoman eller kom på god fot med dejen.⁴³ Ytterligare en intressant observation är att det fanns en viss tillit för tjänster och gentjänster mellan konsulerna och härskarna – I ett exempel tillät konsul Per Eric Skjöldebrand, son till Eric Brander, kaptenen till ett algeriskt kaparfartyg att förbli ostraffad trots att denne kapat ett fartyg med godkänt pass, och kort därpå släppte dejen ett svenskt fartyg som tagits in trots att detta skepp bar undermålig dokumentation.⁴⁴ Men på grund av maktojämlikheten och viljan att blidka dejen, kunde systemet av tjänster och gentjänster också bli av last för konsulerna. Både Logie runt år 1733 samt Matthias Skjöldebrand år 1795 fick ligga ute med stora summor då dejen krävde varor från Sverige som denne sedan inte betalade för, samt att svenska fartyg skulle användas för att förflytta trupper till Alger. Ingen av dessa konsulerna vågade säga emot eftersom det hade kunnat äventyra välviljan och relationen till dejen.⁴⁵ Kaukonen visar också hur kunskap kunde omsättas i praktiken. Konsulernas underrättelser om andra länder kunde vara av stort intresse för dejen,

⁴⁰ Östlund, *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean*, 2021, s. 163–165.

⁴¹ Kaukonen, Emil. *För fredens bevarande: Svenska konsulers rapporter från Alger 1730–1830*, Åbo 2015, s. 2–3.

⁴² Kaukonen, 2015, s. 69–70.

⁴³ Kaukonen, 2015, s. 29–31.

⁴⁴ Kaukonen, 2015, s. 31–32.

⁴⁵ Kaukonen, 2015, s. 33–34.

som till och med skickade den svenske konsulen George Logie år 1754 för att spionera och ingripa i fredsförhandlingar mellan Venedig och Osmanska riket, ett uppdrag som Logie inte verkade ha några problem med, men något senare konsulerna under 1800-talet inte ville utföra. Men vissa statshemligheter, som svenska laster ämnade åt härskarens rivaler, var däremot inget dejen informerades om.⁴⁶ Beträffande gåvogivandet menar Kaukonen att konsulerna var väl medvetna om hur gåvorna såg ut, och att de varken ville under- eller överprestera när man skulle överlämna gåvor. Kaukonens slutsats om detta är att svenska konsulerna verkar ha varit väl integrerade i gåvosystemet redan under George Logies tid, och att presenterna som gavs inte var direkt personliga, utan traditionella och etikettsbaserade. Han menar samtidigt att konsulerna skulle ha god kännedom om både lämpliga presentvärden och lämpliga tidpunkter för att överlämna presenterna.⁴⁷

Ytterligare en svensk historiker som forskat om konsulatväsendet på senare tid är Gustaf Fryksén. Fryksén publicerade 2011 sin kandidatuppsats *I skuggan av global rivalitet och maritim handel : Svenska sjömän i marockansk fångenskap, 1754-1763*. Uppsatsens fokus ligger på de sjömän som hamnade i slaveri i Marocko, men en av hans forskningsfrågor behandlade också mötet mellan sjömännen och konsulerna.⁴⁸ Precis som Östlund fastställde noterade Fryksén att det råder vissa oklarheter vad gäller spörsmålet om konsulernas lojaliteter. Konsulerna hade stora utgifter eftersom de själva tvingades finansiera sina uppehållen. Således kunde konsulerna ta extrajobb och även tjäna andra nationer. Exempelvis kan man nämna att George Logie både var svensk och engelsk konsul i Alger under en tidsperiod.⁴⁹ Fryksén fortsatte att forska om Logie i sin opublicerade mastersavhandling från 2015. Denna utgår från Logie och hans roll i den svenska kommersiella expansionen i medelhavet.⁵⁰

År 2015 bidrog han också med kapitlet *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien 1779–1882*. I detta kapitel riktade Fryksén sin strålkastare mot familjen Tulin, som tjänstgjorde som konsulerna i Tunisien mellan åren 1779–1882. Syftet med studien var flera. Genom att nyttja Tulin-familjen som studieobjekt ämnade Fryksén inte bara belysa själva familjen Tulin, som endast sporadiskt berörts av tidigare forskning, utan också undersöka hur en hel familj etablerades och hur de

⁴⁶ Kaukonen, 2015, s. 34–35.

⁴⁷ Kaukonen, 2015, s. 36–39.

⁴⁸ Fryksén, Gustaf. *I skuggan av global rivalitet och maritim handel : Svenska sjömän i marockansk fångenskap, 1754-1763*, Lund 2011, s. 2-4.

⁴⁹ Fryksén, *I skuggan av global rivalitet och maritim handel*, 2011, s. 37–41.

⁵⁰ Fryksén, Gustaf, 2015, *The "Omnipresent" Consul: George Logie and Swedish entanglement along the Mediterranean maritime frontier in the 18th century*.

upprätthöll sina positioner som konsul under flera generationer.⁵¹ Genom familjen Tulin gör Fryksén flera observationer. När exempelvis Carl Tulin d.y. skulle bli konsul saknade familjen ekonomiskt stöd från Sverige på grund av krig. I brist på alternativ tog Carl sin familjs porslinsservis han ärvt från fadern och överlämnade till bejen som gåva. Bejen, som hade full vetskap om familjen Tulin svåra ekonomiska tillstånd tog emot gåvan och utlovad vänskap till Carl, godkände honom som konsul och begärde att svenska myndigheter skulle utnämna honom som just detta. Samma sak skedde mellan bejen Hammuda och Carl d.y.s son Gustaf Adolf Tulin, som också begärdes som konsul, tecken på hur nära relationen till härskaren kunde vara.⁵²

Genom exemplet Alexander Tulin redogjorde Fryksén för hur Tulfamiljen besatt detaljerad kunskap om slavar och slaveriet, vilket syns i den brittiska prästen William Jowetts kvarlämnade papper. Sett till min uppsats är några observationer av extra stor vikt. Informationen som delades mellan Jowett och Tulin verkar framför allt ha skett i två rum. Den ena är det interspatiala rummet. En del information delade Tulin under en promenad genom staden. Det andra rummet var konsulshuset. Åtminstone två gånger åt Jowett middag tillsammans med familjen Tulin i konsulshuset. Från Jowetts anteckningar kan vi således urskilja vilken typ av kunskap som intresserade konsulerna under 1800-talet. För familjen Tulin verkar det först och främst ha varit sådant som relaterade till handeln, men även frågor som individuell tro och slaveriet verkar ha varit ämnen som intresserade dem. Kunskapstraderingen skedde på promenader i staden, men också i konsulshuset.⁵³ Familjen Tulin blev kvar länge i Tunis. När Gustaf Adolf pensionerades tog sonen och vice-konsulen Carl Tulin omgående över rollen som konsul. Carl Tulin hade tidigare agerat dragoman åt bejens sändebud till Sverige under dennes turné i landet, på bejens begäran. Fryksén betonar att bejen använde Tulin som dragoman för att kunna visa upp hans duglighet för svenska myndigheter, och att bejen och Tulin således samarbetade för att Tulin skulle få ta över som svensk konsul i Tunis.⁵⁴ Således visar Fryksén att bejen kunde vara en viktig aktör för att någon skulle bli utnämnd som konsul. Likt Östlund framhäver Fryksén att konsulen var en inflytelserik och mäktig aktör med kraft att påverka.⁵⁵ Men Tulinns nära relation till bejen leder oss till samma fråga som både Fryksén och

⁵¹ Fryksén, Gustaf. "Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien 1779-1882" i *I främmande hamn : Den svenska och svensk-norska konsulstjänsten 1700-1985*. red. Makko, Aryo och Müller, Leos (Malmö, 2015), s. 153–158.

⁵² Fryksén, *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien*, 2015, s. 165–168.

⁵³ Fryksén, *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien*, 2015, s. 168–171.

⁵⁴ Fryksén, *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien*, 2015, s. 175–178.

⁵⁵ Jfr. Fryksén, *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien*, 2015, s. 185–186 & Östlund, *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean*, 2021, s. 165.

Östlund ställt tidigare. Om bejen kunde spela en sådan aktiv roll för utkorandet av konsulter framkommer även här en fråga om lojalitet. Vem var familjen Tulin egentligen lojal emot?

En historiker som gått i Windlers fotspår utanför en svensk kontext är historikern C. Richard Pennell, som 2008 publicerade sin artikel *The Social History of British Diplomats in North Africa and How it Affected Diplomatic Policy*, där han undersöker hur konsulernas situation påverkade den diplomatiska politiken. En fundamental aspekt av det nordafrikanska konsulärambetet som Pennell poängterade var den isolering och efterföljande autonomi som de hade. London var långt borta, och inte förrän 1840-talet började London få en bättre översikt och kontroll över konsulerna. Ett resultat av detta var att konsulerna levde i en egen värld – de umgicks, gifte sig, och hjälpte varandra. Vidare poängterade han att det egentligen endast var konsulter från Storbritannien och Frankrike som hade mäktiga hemländer att luta sig emot – faktorer som bidrog till en känsla av utsatthet och fara som många konsulter kände.⁵⁶ Pennell betonade att autonomin från England, samt en fallenhet för att umgås med andra konsulter och den lokala adeln bidrog till att konsulerna blev en slags elitklass i Nordafrika med egna sociala koder.⁵⁷ Likt Windler har Pennell noterat att konsulerna själva uppfattade de skriftliga avtalen mellan dem och Nordafrika som vaga och svårtolkade, och konsulerna själva konstaterade att praktiker och seder var det som härskade mer än några skriftliga avtal.⁵⁸

Under en incident i Tunis tvistade en fransk och en brittisk konsul om det rättsliga utfallet av en mordrättegång där den ena konsulens dragomaner dödats. Konsulerna eskalerade tvisten genom att argumentera för olika utfall i rättegången och genom att påverka bejen och den lokala befolkningen. Situationen upptrappade så långt att den brittiska konsulen kallade in kanonbåtar till hamnen som försvar, och fick sin vilja igenom. Pennell presenterar således konsulter från tidsperioden efter den franska invasionen av Alger som utövade inflytande över lokala härskare och befolkningar, samt nyttjade kanonbåtsdiplomati.⁵⁹ De brittiska konsulter under 1800-talet som Pennell undersökte hade andra möjligheter än de svenska konsulerna – men likheter fanns. Både de brittiska och de svenska konsulerna fanns på samma plats under en lång tid, och likt Östlund förtydligat blev även de svenska konsulerna lokala inflytelserika aktörer. Men de brittiska konsulerna hade ett helt annat manövreringsutrymme. I tidevarvet efter

⁵⁶ Pennell, Richard. "The Social History of British Diplomats in North Africa and How it Affected Diplomatic Policy" i *The Diplomats' World: A Cultural History of Diplomacy, 1815-1914*, red. Mösslang, Marku och Riotte, Torsten (Oxford: 2008), s. 347–349.

⁵⁷ Pennell, 2008, s. 349, 364–365.

⁵⁸ Pennell, 2008, s. 351.

⁵⁹ Pennell, 2008, s. 356, 375–378.

napoleonkrigen hade Europa på allvar börjat dela upp Afrika, och Frankrikes annektering av Alger ledde till en existentiell kris i Nordafrika som gjorde det svårare för bejen i Tunis att agera när brittiska konsulter sökte blanda sig i lokala domstolar, och exemplet med rättegången belyser att gränserna mellan ländernas politik och individuella konsulers ambitioner suddades ut.⁶⁰ Detta är således annan typ av konsul än dem som forskning om svenska konsulter betonat. För britterna under 1800-talet hade makthierarkin i kontaktzonerna runt Nordafrika förändrats till stormakternas fördel. Stora kontraster existerar således mellan de brittiska konsulerna och de svenska som Fryksén undersökt. Där engelska konsulter i tiden efter den franska invasionen manipulerade lokala rättegångar och använde kanonbåtsdiplomati valde svenska Tulin-konsulerna som Fryksén redogjort för att bygga tillitsfulla relationer till de nordafrikanska härskarna.

En historiker som utforskat konsulter i en nederländsk kontext är Erica Heinsen-Roach. I artikeln *Consuls-of-State and the Redemption of Slaves : The Dutch Republic and the Western Mediterreanean, 1616-1651* från 2015 driver Heinsen-Roach tesen att nederländska konsulter transformerades från handelskonsulter till statliga representanter under det tidiga 1600-talet. Denna transformation skedde framför allt i mötet mellan olika aktörer och nätverk i Medelhavsvärlden, och stod utanför kontrollen för nederländska myndigheter. Genom att studera konsulernas möten med Nordafrika och ämbetets förändring menar Heinsen-Roach att man kan undersöka hur nederländska handelspraktiker och politik i medelhavet förändrades genom interaktioner med nordafrikanska seder och traditioner, inte minst genom att nederländska konsulter tvingades friköpa deras sjömän på nordafrikanska villkor, resultat med tydliga liknelser till Windlers artikel från 2001.⁶¹

I boken *Consuls and Captives : Dutch-North African Diplomacy in the Early Modern Mediterreanean* från 2019 fortsatte Heinsen-Roach att undersöka hur konsulernas praktiker omdanades genom mötet med Nordafrika, och drev tesen att fokuset kring friköpning skapade en speciell form av diplomati som skiljde sig fundamentalt från den typ av diplomati som utövades i Europa. Konsulerna, som skötte detta arbete på plats i Nordafrika under längre perioder, omstöptes av Medelhavsvärldens normer och seder, inte minst genom fokuset på gåvor.⁶² Hennes slutsatser är många och visar de motsägelsefullheter som präglade

⁶⁰ Pennell, 2008, s. 358–359, 378–379.

⁶¹ Heinsen-Roach, "Consuls-of-State and the Redemption of Slaves: The Dutch Republic and the Western Mediterranean, 1616–1651" i *Itinario*, vol. 49:1, 2015, s. 69-71, 80-81.

⁶² Heinsen-Roach, Erica. *Consuls and Captives : Dutch-North African Diplomacy in the Early Modern Mediterranean*, Rochester: 2019, s. 3-4.

konsulserfarenheten i Nordafrika. Hon belyser sjööveriets symboliska värde. Genom att tvinga europeiska länder att betala ut sina sjömän från slaveri kunde de Nordafrikanska rikena tillfoga ett symboliskt slag mot de europeiska staterna och deras självbild. Genom kidnappning av sjömän, friköpningarna och tributpresenterna kunde de nordafrikanska rikena därtill stärka sin position och hävda sig mot den osmanska centralmakten i Konstantinopel.⁶³

De nordafrikanska sederna hade företräde och styrde hur konsulerna agerade, vilket bland annat syns i hur konsulerna deltog i gåvogivandet. I stället för att betona uppkomsten av en gemensam kultur där bägge parterna passade in, menar Heinsen-Roach att förekomsten av kristna sjöfarare i slaveri begränsade anpassningarna. I stället deltog nederländska konsulter helhjärtat i friköpningsekonomin och fick anpassa sig efter nordafrikanska seder. Nederländska konsulers anpassningar visar, enligt Heinsen-Roach, att det var nordafrikanska härskare som besatt makten att bestämma reglerna.⁶⁴ I denna kontext belyser Heinsen-Roach gåvogivandet. I den nordafrikanska kulturen var gåvan viktigare än traktaten. Gåvan symboliserade respekt från givaren till mottagaren, och möjliggjorde för givaren att be mottagaren om gentjänster. För nordafrikanska härskare var alltså gåvokulturen ett viktigt fundament som det politiska systemet byggde på. För nederländska konsulter tolkades däremot systemet som mutor. Konsulerna störde sig på att de regelbundet krävdes på gåvor och mutor för att traktaten skulle respekteras. I den europeiska konsulära världsuppfattningen var de skriftliga traktaterna rådande, men i den nordafrikanska kulturen representerade gåvorna avtalet.⁶⁵

Gåvorna som kulturell tradition var inte statisk. I sin studie visar Heinsen-Roach att gåvorna och dess betydelse kunde förändras och omtolkas beroende av exempelvis storpolitiska förändringar. Heinsen-Roach exemplifierar här vad Windler poängterat i sin artikel från 2001. När nederländarna var mäktiga och allierade med nordafrikanska stater tolkades gåvorna som en vänskapsgest. Men när Nederländerna försvagades omtolkades långsamt gåvorna till en form av tribut och tack vare hotet om kapning och slaveri tvingades Nederländerna betala. Denna utveckling syns även i interkulturella uttryck som handkyssten, vilket Windler poängterat inte var en statisk kulturyttring utan något som förändrades med tiden. Handkysningens nedgång parerades av Frankrikes annektering av Alger, och med denna en ovilja att både symboliskt och fysiskt underkasta sig nordafrikanska seder.⁶⁶

⁶³ Heinsen-Roach, 2019, s. 179–180.

⁶⁴ Heinsen-Roach, 2019, s. 180–182.

⁶⁵ Heinsen-Roach, 2019, s. 184.

⁶⁶ Heinsen-Roach, 2019, s. 184–185 & Windler, 2001, s. 95-99.

Heinsen-Roachs tolkning skiljer sig försiktigt ifrån Windlers. Där Windler betonat ett möte där bägge parterna hade utrymme att applicera sina egna tolkningar på ceremonierna och därmed anpassa sig efter varandra, vill Heinsen-Roach i stället betona att det var Nederländerna under tidsperioden hon undersökt som tvingades anpassa sig efter nordafrikanska seder, vilket syns eftersom Nederländerna tvingades delta i friköpningsekonomin. Men både Windler och Heinsen-Roach förklarar att sederna, exempelvis handkyssningarna och gåvogivandet, och tolkningarna av dem var dynamiska och förändrades, vilket syns i Nederländernas förändrade syn av tributerna och Frankrikes senare vägran att delta i handkyssningsceremonier.⁶⁷ Slutsatsen Heinsen-Roach drar är att Nordafrika är ett exempel på hur Europas kommande världsdominans inte alls var någon självklarhet. Statsbildningar utanför Europa kunde tvinga europeiska stater att förhandla på deras villkor. Länder som Nederländerna insåg att diplomati var lösningen på kaparproblemet och fick således anpassa sig efter nordafrikanska seder och praktiker, vilket resulterade i en dynamisk och omtolkningsbar interkulturell diplomati, ett resultat med likheter till Windlers slutsatser.⁶⁸

I detta forskningsläge finns flera likheter och skillnader. Det är tydligt att ingen av de ovanstående historikerna gjort en rumslig analys över en nordafrikansk stad utifrån Mary Louise Pratts teoribildningar. Fryksén lyfte olika rum i sin artikel om familjen Tulin, men endast i förbifarten. Beträffande konsulsskiftet har detta endast sporadiskt berörts. Leos Müller undersöker konsulsskiften delvis i *Consuls, Corsairs and Commerce* men endast utifrån svenska myndigheters perspektiv. Frykséns undersökning om familjen Tulin nyanserar konsulsskiftet genom att belysa bejen av Tunis inflytande i processen. Till detta forskningsläge kommer jag således tillföra en analys av ett konsulsskifte utifrån en konsuls dagbok, som nyanseras ytterligare då både dej och konsul skiftades under samma period, utöver en rumslig analys över Algiers olika diplomatiska rum och de förhandlingar som skedde i dem.

1.3 Teoretiska perspektiv

Det paraplybegrepp som mina teoretiska apparater kan underställas kallas *New Diplomatic History (NDH)*. Detta fält, som växt fram under de sista två-tre årtiondena, har förflyttat diplomatihistoriens fokus från stater och dess relationer till diplomaterna. Den ingång som NDH förespråkar har en starkare anknytning till social- och kulturhistoria än traditionell diplomatihistoria. Dagliga aktiviteter, föreställningsvärldar, nätverk, ceremonier och ritualer är olika exempel på fokusområden för NDH. Vidare är det inte enbart diplomater som studeras,

⁶⁷ Heinsen-Roach, 2019, s. 181–182, 184 & Windler, 2001, s. 91–92, 97–99, 103–104.

⁶⁸ Heinsen-Roach, 2019, s. 185 & Windler, 2001, s. 84, 103–106.

utan alla de som på olika sätt rör sig mellan och förmedlar över gränser.⁶⁹ Tidigmodern diplomati över kulturgränser innehöll ett stort fokus på symbolik. Konsulerna, som regelbundet mötte härskare av helt främmande kulturer och religioner, hade många ceremonier och ritualer att förhålla sig till, och genom att studera dessa kan man dra viktiga lärdomar om tidigmodern diplomati.⁷⁰

Uppsatsens rumsliga teoretiska perspektiv är inspirerat av Mary Louise Pratts tolkning av kontaktzoner, ytor där kulturer på olika nivåer möts, samspelar och krockar med varandra, och kommer att tillämpas genom hela uppsatsen. Uppsatsens kulturhistoriska teorifält kommer från Christian Windlers tongivande artikel *Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis : Muslim-Christian relations in Tunis, 1700-1800*, vilken kommer att kombineras med Pratts kontaktzonsteori. Två av mina forskningsfrågor berör begreppen tillit och kunskap. För att närma mig dessa har jag valt att använda de lärdomar som historikern Joachim Östlund drog i sin artikel *Kunskap och tillit : Tolken i svensk-osmansk diplomati under 1700-talet* från 2019, där han redogör för hur tidigmoderna aktörers vägar till tillit, och den roll kunskap kunde ha i dessa försök.

1.3.1 Ett rumsligt Alger – Mary Louis Pratts Kontaktzoner i fokus

Att studera Alger rumsligt kommer vara en fundamental aspekt av denna undersökning. Men vad betyder egentligen *ett rum*, och hur kommer jag närma mig detta? En av de första att introducera och nyansera *rumsliga* aspekter inom filosofin var Henri Lefebvre. I sin bok *The Production of Space* från 1974 diskuterar han huruvida ett rum är mer än bara en fysisk plats, utan en social produkt, en egen slags verklighet som skapats i samma processer som exempelvis kapital och handelsvaror. Ett rum, i hans mening, är både ett verktyg för handlande och tankar, men också för kontroll och dominering. Han beskrev rummet som abstrakt, men ändå verkligt – liknande pengar på ett konto som både är abstrakt men ändå högst verkligt. Sociala rum, menar Lefebvre, skapas genom sociala relationer.⁷¹ Enligt historikern Richard White introducerade Lefebvre en generation av historiker till idén att rummet inte är ett fysiskt rum, utan något som skapats av människor genom tid, och således är rummet i sig historiskt. I sin artikel *What is Spatial History?* från 2010 förklarade han att det rumsliga praktiker kan röra sig över flera skalor: till rumsliga praktiker kan räknas fotstegen mellan köket och badrummet, men också från hemmet till jobbet, eller mellan stad och stad, och hur man rör sig mellan dessa rum.

⁶⁹ Alloul, Houssine, Auwers, Michael. "What is (new in) new diplomatic history" i *Journal of Belgian history*, vol 2018:4, 2018 s. 112–115.

⁷⁰ Alloul, Auwers, 2018, s. 115–117.

⁷¹ Lefebvre, Henri. *The Production of Space*. 1974, övers. Oxford: 1991, s. 1–2, 26–27.

Rummen är konstruerade ytor av mänsklig aktivitet och rörelser. Rummen kan, enligt White, dessutom ha stora symboliska associationer. En kyrka kan exempelvis tolkas som ett heligt rum, men varför?⁷² Att studera rumsliga aspekter av historia är således inget nytt eller exklusivt historiskt. I denna uppsats har jag valt att ansluta det rumsliga perspektivet till språkvetaren Mary Louise Pratts tolkning av rummet som en kontaktzon, och hennes teorier kommer att appliceras löpande genom hela studien.

Kontaktzoner är ett teoretiskt perspektiv och begrepp som lanserades av lingvistikprofessor Mary Louise Pratt. Pratt presenterade begreppet i artikeln *Arts of the Contact Zone* från 1991.⁷³ Hon arbetade därefter vidare och 1992 släppte hon boken *Imperial Eyes : Travel Writing and Transculturation*. I denna använder hon ett exempel på hur en quechua-talande andinsk urinvånare från inkariket år 1613, endast några enstaka år efter rikets kollaps och införlivande i det spanska kolonialväldet, skrev en lång krönika till den spanska konungen på spanska. Syftet med texten var att uppmana den spanska kungen till ett gemensamt spanskt-andinskt styre i det gamla inkariket. Textförfattaren kritiserade därtill spanska grymheter, och skrev om kristendomens historia på ett sådant sätt att Amerikas urinvånare blev en del av den.⁷⁴ Detta är, menar hon, ett exempel på textförfattande i ”the contact zone”, eller ”kontaktzonen”.

Pratt beskrev själv kontaktzonen som *social spaces where disparate cultures meet, clash, and grapple with each other, often in highly asymmetrical relations of domination and subordination—like colonialism, slavery, or their aftermaths as they are lived out across the globe today*.⁷⁵ Kontaktzonen blir således en yta där olika kulturer möts och krockar med varandra. Som exemplet med krönikan belyste är det miljöer som karaktäriseras av en hög grad av asymmetriska relationer, som till exempel mellan koloniserare gentemot ett koloniserat folk, eller slavägare gentemot slavar.⁷⁶ Hon fortsätter genom att poängtera att kontaktzonen är en zon där geografiskt, kulturellt och historiskt skilda personer möts och etablerar relationer. Dessa relationer involverar oftast varierande former av konflikter, ojämlikhet och olika typer av tvång. Pratt konstaterade även att valet av ordet ”kontakt” inte var gjort på måfå. Genom att betona *kontakten* når man själva mötet som annars kan försvinna om man enbart fokuserar på exempelvis förtryck. Genom att fokusera möten, som kan vara allt från planerade till improviserade, kan man komma närmare hur människor skapats genom relationer till varandra.

⁷² White, Richard. *What is Spatial History?*, 2010, s. 2–3.

⁷³ Pratt, Mary Louise. ”Arts of the Contact Zone” i *Modern Language Association*, 1991, s. 33–40.

⁷⁴ Pratt, 1992, s. 2–4.

⁷⁵ Pratt, 1992, s. 4.

⁷⁶ Pratt, 1992, s.2–4.

Fokuset för studier som baseras på kontaktzoner blir därför möten, praktiker, interaktioner och samspel, deltagande och närvaro som allt som oftast karaktäriseras av stora ojämlikheter i makt.⁷⁷

En intressant faktor i hänseende till Brandels källmaterial i relation till Pratts teori är frågan om vem som dominerar vem i den här kontaktzonen. Alger under 1700-talet var långt från en stormakt – men det var fortfarande en stat som europeiska makter varken underkuvat eller koloniserat. Samtidigt representerar Brandel ett land som knappt 40 år tidigare förlorat sin status som stormakt. Till skillnad från Pratts tillämpning som framför allt fokuserar på en europeisk dominans är förhållandena i Alger omkastade. Det är dejen i slotten som har makten, och det är konsulen från Nordeuropa som representerar den svagare parten.

I stället för att enbart tolka Alger som en stor kontaktzon kommer jag i stället att utifrån Pratts teoribildningen dela upp kontaktzonen i mindre diplomatiska rum. Brandels möten med dejen i palatset skedde inte på samma sätt som Brandel exempelvis mötte konsulerna på festligheter i den franska trädgården. Genom att tillämpa Mary Louise Pratts teoribildning på Brandels journaler och dagböcker ämnar jag således analysera vilka aktörer Brandel möter i vilka rum, och hur förhandlingarna i de olika diplomatiska rummen såg ut.

1.3.2 Christian Windler och det interkulturella mötet

Jag har under forskningsläget återkommit till Christian Windler flera gånger. Hans forskningsresultat har varit av fundamental vikt för kulturellt betingad konsulforskning. För att analysera och tolka de diplomatiska interaktionerna som beskrivs i Brandels journaler kommer Windlers **interkulturella diplomati**-begrepp från artikel *Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis : Muslim-Christian Relations in Tunis, 1700-1840* att tillämpas.

Windler refererar ofta i artikeln till en process och begrepp han kallar ”**inter-cultural diplomacy**”, eller **interkulturell diplomati**. Den interkulturella diplomatin var i mångt och mycket ett resultat av de kulturella och konfessionella skillnader som fanns mellan Europa och Nordafrika. Europa tolkade Nordafrika som en kontrast mot sig själva. Där Europa symboliserade civilisationen och upplysningen, representerade Nordafrika och Islam motsatsen till detta. I Nordafrika tolkades i stället kristna härskare och länder som illegitima eftersom de inte var muslimska. Ett resultat av detta var att kristna och judar som sökte löften om skydd

⁷⁷ Pratt, 1992, s.6–7.

behövde underkasta sig och erkänna Islams dominans.⁷⁸ Genom dessa fundamentala skillnader i synen på den andra uppstod en speciell interkulturell diplomati som Windler redogör för.

Den interkulturella diplomatin formerades, enligt honom, löpande genom interaktioner mellan konsuler och den nordafrikanska eliten. Konsulerna krävde omgående att traktatens bestämmelser skulle följas, och kämpade för att dessa inte skulle förändras eller omtolkas. Sett i denna kontext förtydligas konsulernas agerande gentemot de nordafrikanska härskarna. Genom att delta i hovritualer, som exempelvis audienser, kyssa härskarens hand, eller ge gåvor, kunde de befästa och upprätthålla *status quo* i maktrelationerna och således verka för att traktaten upprätthölls.⁷⁹ Ytterligare en aspekt av den interkulturella diplomatin som rådde mellan europeiska stater och Nordafrika var sedernas flexibilitet. Heinsen-Roach betonade å sin sida att gåvorna som gavs till nordafrikanska stater omtolkades när storpolitiska förändringar skedde.⁸⁰ Ytterligare ett exempel på en liknande utveckling skedde efter den franska revolutionen och efter Frankrikes annektering av Alger, då de franska konsulerna slutade respektera seden att kyssa dejens hand, eftersom de fann seden inkompatibel med franska värderingar, och efter att de franska konsulerna vägrat omtolkades seden för alla konsuler och togs bort. Sederna som rådde mellan konsulerna och härskarna var således inte statiska, utan förändrades och omtolkades ständigt.⁸¹

En nyanserande faktor är tolkningen av symbolisk makt. Konsulerna tolkade sitt ämbete och hovceremonier de deltog i som grundpelare för deras sociala ställning i det nordafrikanska samhället. Windler jämför konsulerna hos dejen som en prins i Europas Ancien régime. Att delta i hovceremonierna var således inte bara något som fastställde traktaten och dejens prestige – den cementerade även konsulen som en aktör i samhället och genom att delta kunde de upphöja sin status och sitt konsulats prestige. Faktorer som dessa ledde till faktumet att konsulära audienser ofta var mer rigida och följde tidigare mönster, medan sändebud från Europa till Nordafrika kunde vara mer föränderliga och dynamiska. Samtidigt fanns det möjligheter för konsulerna att tolka ritualerna efter sina egna förståelseramar men de ville inte förhindra möten mellan dem och dejen, och således var dessa avvikande tolkningar av normer som rådde mellan parterna inget som diskuterades då detta kunde riskera att skada relationerna. Det är samtidigt viktigt att ha i åtanke att både konsulerna och härskarna agerade som de gjorde eftersom allmänheten och publiken förväntade sig att de skulle agera på ett visst sätt. Windler

⁷⁸ Windler, 2001, s. 79–80.

⁷⁹ Windler, 2001, s. 84.

⁸⁰ Heinsen-Roach, 2019, s. 184–185.

⁸¹ Windler, 2001, s. 97–99 & Pennell, 2008, s. 366.

menar således att en del viktiga förhandlingar mellan parterna skedde i privata rum eftersom detta tillät bägge parterna att agera på ett mer ledigt sätt gentemot den andra parten, och belyser exempel där Tunisiens bej gästade i konsulshus. Således finns det en kontrast mellan de mer offentliga rummen och de mer privata rummen. Windler konstaterar att mötena mellan parterna i den interkulturella diplomatin handlade om maktbalanser. Genom att parterna respekterade ceremonierna kunde bägge parterna delta utan att tappa sitt ansikte. Samtidigt kunde förhandlingar mellan parterna innehålla explicita och aggressiva försök att dominera den andra och få denne att tappa ansikte, och förhindra denne att kunna projicera en respektabel bild av sig själv.⁸²

Jag ämnar således tillämpa Windlers interkulturella diplomati-begrepp för att analysera och tolka de diplomatiska interaktioner som beskrivs i Brandels journaler. Genom att tolka både handlingar och interaktioner, stora som små, som uttryck för denna speciella diplomati som fanns i Alger, med bakomliggande motiv och syften hoppas jag kunna få en djupare förståelse till varför Brandel och dejen agerade i förhandlingarna så som de gjorde, och vilka aspekter av förhandlingarna som Brandel betonar. Genom att göra detta ämnar jag söka en djupare förståelse för hur den interkulturella diplomatin uttrycktes i Alger som den framstår i Brandels journal.

En aspekt Windler belyst om det interkulturella mötet som med fördel kan kombineras med Pratts teori om kontaktzonen är vikten av skillnaden mellan privata och offentliga sammankomster. Windler betonar att när härskaren framträder offentligt inför sina undersåtar blir mötena mer rigida och ceremonibundna, samtidigt som motsatsen sker när mötet sker i det privata.⁸³ Han använder dessutom ett exempel på hur bejen av Tunisien besökte den spanska konsulens bal i dess residens. Detta var en ovanlig händelse, som i praktiken ledde till att den spanska konsulen kunde projicera sin egen prestige mot andra konsulter, som saknade bejens kunglig favör.⁸⁴ Privata sammankomster med den tunisiska bejen, i exempelvis konsulernas herrgårdar, var ovanliga, men de möjliggjorde för möten där känsliga ämnen kunde diskuteras och lösas utan att parterna var låsta till hovceremonier och åskådarnas ögon.⁸⁵ I relation till Windler betyder detta att kontaktzonens regler och normer blir mer dynamisk och föränderlig

⁸² Windler, 2001, s. 99-106.

⁸³ Windler, 2001, s. 99-100.

⁸⁴ Windler, 2001, s. 101.

⁸⁵ Windler, 2001, s. 100-101.

beroende på var förhandlingarna äger rum förhandlingarna och vilka som deltar. Dessa faktorer blir relevanta när Algers olika diplomatiska rum skall analyseras.

1.3.4 Kunskap och vägar till tillit i Algers diplomatiska rum

För att närma mig frågeställningarna om tillit och kunskap behövs ett teoretiskt ramverk som behandlar dessa. Tillit kan definieras på olika sätt. Svenska akademins ordlista definierade ordet 2015 med synonymerna förtroende och förtröstan.⁸⁶ Ur ett historiskt perspektiv har historikern Joachim Östlund tolkat begreppet i sin artikel *Kunskap och tillit : Tolken i svensk-osmansk diplomati under 1700-talet*. I denna artikel definierar han tillit som en relation som etableras mellan individer, först och främst främlingar, som genom konversationer och utbyten av information, kunskap och samtal lär känna varandra.⁸⁷ Således är tillit en aspekt av en relation mellan två individer som bygger på förtroende mellan parterna.

Östlunds studie utgår från tolken Savary som medföljde det osmanske sändebudet Mustafa Aga under dennes vistelse i Sverige under slutet av 1720-talet. Agas besök var först och främst menat som ett försök att driva in den skuld Karl XII dragit på sig under sin vistelse i det osmanska riket under det stora nordiska kriget, men då Sverige var fattigt efter kriget ämnade man i stället dra in skulderna i form av kunskap.⁸⁸ Genom Savarys journal kan man följa Agas resa genom Sverige och undersöka hur tillit kunde etablerades. I Agas fall skedde detta genom ett stort antal sociala interaktioner och väl planerade evenemang, där Aga fick ta del av kunskap om svensk teknik, framför allt inom bergsnäring, som var strikta affärshemligheter. Sändebudet deltog exempelvis vid festligheter, middagar, högtidsfiranden och andra sociala tillställningar som hade en viktig roll under vistelsen i Sverige. Han fick samtala direkt med både framstående vetenskapsmän och adelspersoner. Savary skrev samtidigt i sin journal att dessa möten skedde utan något stort kulturellt avstånd och att Aga framstod som en mycket världsvan man. Aga återvände till det osmanska riket utan pengar – men både han och sultanen var nöjda med resan, och Östlunds artikel avslutas med konstaterandet att man genom studier av intermediaries – mellanhänder i diplomatin – och deras försök att bygga tillit kan lyfta fram händelser och möten som har glömts bort i tidigare forskning.⁸⁹

⁸⁶ SAOL, Tillit

⁸⁷ Östlund, Joachim. "Kunskap och tillit : Tolken i svensk-osmansk diplomati under 1700-talet" i Tillit och Diplomati : En diskussionsbok om personliga relationer och diplomatiska processer 1670-1990, red. Erlandsson, Susanna & Nauman, Sari, Uppsala: 2019, s. 60.

⁸⁸ Östlund, *Kunskap och tillit*, 2019, s. 51–53.

⁸⁹ Östlund, *Kunskap och tillit*, 2019, s. 60–64.

När jag närmar mig Brandels journaler kommer jag göra det med Östlunds tillitsperspektiv som ramverk. Utifrån Östlunds resonemang vill jag betona att vägarna till tillit var många. Men vilka var Brandels vägar till tillit, och hur syns de i journalerna? Och vilken kunskap intresserade en tillträdande konsul som Brandel? Detta perspektiv kommer därtill att länkas samman med Mary Louise Pratts kontaktzon. Genom att kombinera vägarna till tillit samt kunskap med de diplomatiska rummen hoppas jag kunna urskilja vilka vägar till tillit och vilken kunskap som går att urskilja i de olika rummen och hur de skiljde sig åt under skiftet.

1.4 Metodologisk tillämpning

För att undersöka skiftet av en konsul kommer en kvalitativ närläsning och diskursanalys av källmaterialet att tillämpas tillsammans med de presenterade teoretiska perspektiv från kapitel 1.3. Historikerna Louise Berglund och Agneta Ney menar att tolkandet av textuella källor är den metod som historiker allt som oftast använder, och poängterar att man oftast letar efter en djupare mening i textens innehåll. De fortsätter på samma spår och menar att man genom textanalyser kan komma åt de aspekter av texten som textförfattaren egentligen inte hade som avsikt att förmedla, en slutsats som stämmer väl överens med de kulturella inslag av konsulsämbetet som jag ämnar undersöka.⁹⁰ Genom bruket av Mary Louise Pratts kontaktzonsteori, som betonar makthierarkin i kontaktzonen, maktskillnader och maktyttringar i förhandlingar, kommer således även diskursanalysen vara en del av min metodapparat.⁹¹ Berglund och Ney betonar att diskursanalysen ofta undersöker hur texter passar in i mönster, och belyser hur Foucault använde metoden för att visa hur makt konstruerades genom texten. Enligt Foucault var diskursen, eller samtalet, något som formar både människors tankar och handlingar, och avslöjar något djupare om samhället de kommer ifrån.⁹²

Två källkritiska faktorer som rör den kvalitativa textanalysen är tendens samt det normativa kontra det normala i texten. Det tendentiösa berör frågor som varför Brandel skrev, och vem som egentligen var hans tilltänkta målgrupp. Skrev han endast för sin egen skull, hans familj, eller en större målgrupp? Brandel ger själv inget svar på denna fråga, och hans dagböcker har aldrig tidigare publicerat. Det går däremot inte att bortse från att han kanske hade planer på att sprida journalerna. Således kommer jag återkommande föra resonemang kring varför texten ser ut som den gör, och om den kan avslöja något gällande Brandels syfte bakom journalerna. Den andra faktorn berör de delar av texten där man kan urskilja budskap och åsikter som

⁹⁰ Berglund, Louise & Ney, Agneta. *Historikerns Hantverk : Om historieskrivning, teori och metod*. Lund: 2017, s. 159–160.

⁹¹ Pratt, 1998, s. 4.

⁹² Berglund & Ney, 2017, s. 160.

textförfattaren egentligen inte hade avsikt att förmedla, vilket i hänseende till Brandels journaler syns i de textavsnitt där han inte lägger någon vikt i att tolka något eller bara nämner det i förbifarten, samt de textavsnitt där han beskriver något normativt eller som onormalt. Om Brandel beskriver något i förbifarten utan större detaljrikedom var detta något som han inte uppmärksammade eller tyckte var nödvändigt att resonera kring – det var helt enkelt inte något han uppfattade som problematiskt eller onormalt – det var vad han förväntade sig. Men om han i stället placerade stor vikt vid något och diskuterar det i detalj, kan man anta att detta var något han reagerade på och något han fann onormalt eller något som avvek från det förväntade. Ett exempel där denna skillnad syns är i dessa två notiser: ”gjort visite hos danska consulen”⁹³ och ”festin i Svenska trädgården för Engelska sändebudet och nya consulen [...] nya engelska Cons: Mr. Kirke for bortt med sina fruntimer strax eftermiddagen och övergaf sällskapet [...] Alla de öfrige souperade qwar”.⁹⁴ Dessa två notiser skiljer sig i sina framställningar. Båda händelserna representerade något som Brandel fann viktigt att nedteckna. Men där den första förefaller beskriva en vanlig bjudning, innehöll den andra något som Brandel var extra noggrann med att notera, nämligen att den engelska konsulen övergav sällskapet medan alla andra stannade kvar. Någoting skedde på denna bjudning, och även om Brandel inte skrev vad som skett, får vi en bild av att detta var något som bröt mot mönstret. Dessa två anteckningar exemplifierar således dikotomin mellan det normala där inget avviker kontra det som Brandel reagerade på.

Det praktiska arbetet med källmaterialet består av två faser. Den första fasen består av en genomläsning av källmaterialet i jakt på eventuella kategorier som kan bidra till en bättre översikt av materialet. För att underlätta sökandet och katalogiseringen av källmaterialet skapas ett flertal mappar med underkategorier, med tematiska indelningar. De grundläggande kategorierna som jag använder är: ”Möten med makterna”, ”nätverk”, ”kunskap” och ”vardagsliv”. Kategorin ”kunskap” har dessutom delats in i flera underkategorier såsom exempelvis ”Rykten” och ”underrättelser och krig”.

Källmaterialet och analysen kommer att delas in i två perioder: 1765–1766 och 1766–1768. Dessa perioder av källmaterialet kommer läsas och tolkas repetitivt utifrån de teoretiska resonemang och frågeställningar som specificerats. En fundamental del av undersökningen kretsar kring Algers olika rum. Dessa har definierats som ”dejens palats”, ”konsulshemmen”, ”hamnen” och de ”interspatiala rummen”. Denna repetitiva närläsning av materialet utifrån

⁹³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 21.

⁹⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 26.

frågorna och de teoretiska resonemangen kommer underlättas tack vare den första kategoriserande närläsningen av materialet då denna resulterar i en översikt av materialet.

Dessa repetitiva närläsningar kommer resultera i en analys bestående av två delanalyser. Varje delanalys innehåller en kronologisk del och en rumslig del. Den kronologiska följer Brandels olika möten och interaktioner i Algers olika rum under den tid han gick från konsulssekreterare till konsul. Eftersom han endast var sekreterare i den första fasen får vi således följa Brandels tolkning av hur Brandel arbetade. I den rumsliga analysen kommer jag analysera de olika rum som Brandel bevistade utifrån de teoretiska resonemang och frågor som definierats. Dessa två delanalyser kommer att jämföras komparativt i jakt på eventuella skillnader och likheter, och på så sätt upptäcka eventuella skillnader mellan en avgående konsul och en tillträdande konsul, och få en djupare förståelse för hur ett konsulsskifte i 1700-talets Alger kunde gå till.

1.5 Källmaterial och avgränsningar

För att besvara frågeställningarna kommer de journaler som Henric Brandel själv skrev att analyseras. Dessa återfinns i *Konsulatarkiv Alger 1729 – 1895*. Brandels journaler från Konsulatarkivet Alger är opublicerade, och återfinns således endast i Riksarkivet i Stockholm-Täby. Den första avgränsningen är den tidslig. Eftersom undersökningens fokus ligger på Henric Brandels konsulskifte, kommer endast material som på något sätt berör denna tid i Alger att analyseras. Efter denna avgränsning tillämpas på materialet återstår åren 1765 till och med 1768. Sett till hela arkivet är åren 1765–1766 samt 1791–1793 speciella – under dessa år var Brandel inte konsul i Alger. Under det första året var han konsulssekreterare och under de två sista befann han sig i Livorno där han sökt skydd efter krigsutbrottet mellan Sverige och Alger.⁹⁵ Under dessa år fortsatte däremot Brandel att skriva sina journaler och dagböcker, och för den framtida forskaren som vill studera en konsul i exil finns här gott om material – närmre 100 sidor ur volym F2:6 ur *Brandels dagböcker och journaler* berör denna tid. Väl utanför ramarna för denna uppsats men nämnvärt är Brandels samling vid Universitetsbiblioteket i Lund. Här finns en samling bestående av diverse material från Brandels liv. Bland annat återfinns här en dagbok som berör åren 1819 till 1826. Genom denna kan man följa Brandels senare liv i Sverige. Här återfinns dessutom flera brev på franska samt olika texter om myriaden.⁹⁶ Detta källmaterial, och speciellt den senare journalen, har mig veterligen aldrig undersökts av historiker förr. Tyvärr kommer även jag få lämna detta material orört. Den andra avgränsningen berör valet av material. Undersökningens fokus ligger på Henric Brandel och hans första år som

⁹⁵ Svenskt biografiskt lexikon, Henric Gottfrid Brandel.

⁹⁶ Universitetsbiblioteket, Lunds universitet, Henric Gottfrid Brandels arkiv.

konsul samt hans föregångare Brander så som han återges i Brandels journaler – inte den storpolitiska relationen mellan Sverige och Alger. Med detta i åtanke har material som passhandlingar och fredstraktat blivit av mindre värde och åsidosatts.

Mina forskningsfrågor är berör Brandels konsulsskifte i Alger. Således är det främst Brandels första period i Alger som jag kommer att undersöka. Eftersom Brandel anländer till Alger under 1765 blir detta en lämplig startperiod för att undersöka skiftet. Dessvärre saknas ett lika lämpligt slutdatum för analysen. En dagboksnotis från 1766 kan antyda att det var då Brandel officiellt blev konsul – men förhandlingarna med dejen avslutades inte då, utan fortsatte in i tidigt 1768.⁹⁷ På grund av detta har jag valt att låta den tidsliga avgränsningen utgöras av åren 1765 till och med 1768. Denna period har jag därefter delat in i två perioder. Tiden 1765–1766 utgörs av Brandels etableringsperiod. Under denna period följde Brandel den svenske konsulen Brander, och nedtecknade allt denne gjorde. Under den andra perioden, som jag valt att benämna som ”etableringens brännpunkt”, har Brander lämnat Alger, och lämnat Brandel som ensam representant för Sverige i Alger.

Med dessa avgränsningar på materialet återstår följande volymer:⁹⁸

Volymnamn	Förteckning
Konsulatarkivet Alger, volym F2:1	Journaler och dagböcker från Brandel åren 1765–1768.
Konsulatarkivet Alger, volym F2:2	Journaler och dagböcker från Brandel åren 1768–1776.
Konsulatarkivet Alger, volym F2:4	Renskrivning av tidigare journaler.

Journalerna och dagböckerna är inte helt oproblematiska som källmaterial. För det första är de inte enhetligt utformade. Journal 1 och till viss del 2 är förhållandevist okomplicerade – beskrivningar över dagens ärenden, observationer eller händelser följer datum (se figur 1). Ibland oftast följer även meteorologiska observationer – ett tecken på Brandels personliga intresse för väder.⁹⁹ Journal F2:1 har dessutom givits en paginering. Om Brandel själv gjorde detta eller någon senare framkommer inte, men denna paginering kommer att användas för att hänvisa till direkta sidor ur journal F2:1. Journal 2 följer samma tema, men här framkommer

⁹⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1 & F2:2.

⁹⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2, förteckningar via Riksarkivet.

⁹⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1.

tydliga beskrivningar över de brev som Brandel skrev samt deras innehåll, utöver regelbundna finansiella rapporter. Detta källmaterial tillåter således både för mer detaljerade analyser av det konsulära brevnätverket och finansiella relationer, en analys som jag inte ämnar utföra.¹⁰⁰ Journal 4 följer delvis samma format som 1, men denna börjar med delen ”Några Dagminnen ifrån A° 3765 då mitt vistande uti Algier tog sin början. H:B”. I denna del återges en kortare summering av åren 1765 till 1785. Här finns ibland samma formulering som de tidigare journalerna, ibland liknande med mer utförlig information och ibland med information bortplockad. Efter de kortare notiserna för åren fram till 1785 återges de resterande åren fram till 1793 i stor detalj. Hela journalen är vackert skriven utan kursiv text tillsammans med Brandels egna bokstäver och kalendersystem. Denna journal förefaller således vara en senare renskrivning baserat på material från de tidigare journalerna.¹⁰¹ Dessa ”dagminnen” kommer därför i stort att användas sporadiskt för att komplettera de tidigare journalerna och endast den avgränsade tidsperioden kommer att undersökas.

Gällande de andra dagböckerna som jag inte ämnar analysera återfinns annat innehåll och egendomligheter. Journal 3 är exempelvis nästan uteslutet på franska. De sista sidorna skiljer sig däremot från det franska materialet: Här täcks tidsperioden då Spanien bombarderade Alger. Händelserna och bombardemangen för år 1784 återges i detalj, tillsammans med detaljerade listor över konsulatets ”mönster-rullor”. Således ger journalen en inblick i alla de personer som ingick i konsulatet och för den intresserade utgör journalen ett detaljerat och ostuderat ögonvittne från ett spanskt-algeriskt krig.¹⁰² Journal 5, å sin sida, innehåller redogörelser för konsulatets finansiella affärer i slutet av journalen.¹⁰³ Journal 6 tar sin början under 1789 och följer till stor del Brandel i Livorno och Stockholm.¹⁰⁴

För min undersökning blir således volym 1 och delvis volym 2 av Brandels journaler och dagböcker det källmaterial jag ämnar undersöka, och då volym 4 verkar vara en senare nedtecknad renskrivning kommer denna endast sporadiskt nyttjas. En problematisk aspekt är ovissheten om när vissa händelser skrevs ner. Aspekter som utförliga beskrivningar över vilka brev som skrivits och skickats, transaktioner och meteorologiska anteckningar talar ändå för att journalerna och dagböckerna uppdaterades regelbundet, om inte dagligen. Ibland skriver dessutom Brandel att saker skett ”idag” vilket också stärker antagandet att journalerna

¹⁰⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:2.

¹⁰¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

¹⁰² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:3.

¹⁰³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:5.

¹⁰⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:6.

uppdaterades regelbundet.¹⁰⁵ Journal 4 täcker däremot samma perioder som tidigare journaler, fast med stundtals mer detaljerade beskrivningar samtidigt som handskriften är tydligare och mer ordnad. Min tolkning är således att journal 4 bör tolkas som en senare produkt och en renskrivning av tidigare volymer.

Ibland har Brandel bemödat sig med att skriva till material i journalen som är tydliga efterhandskonstruktioner, men då är detta relativt tydligt markerat, antingen genom att det är inskrivet i marginalerna och infogade med pilar, eller genom textstycken är överstrukna och givna en ny text under. Ibland förekommer enstaka rader skrivna med andra pennor i närhet till textnotiser. Dessa rader kopplar ibland textnotisen till senare händelser. Dessa tolkar jag som Brandels egna minnesanteckningar och slutsatser, och tyder på att journalerna ändå hade någon form av praktiskt ändamål. Men notiser likt detta återfinns i flera av Brandels journaler, och således blir det svårt att yttra sig om hur nära händelsen alla notiser tecknades ned. Exempel på detta syns i figur 1 och 2. Ibland har även material strukits över, vilket kan betyda att Brandel omvärderat något i efterhand. Detta material som strukits över är väldigt svårt om inte omöjligt att läsa, och kommer således inte att undersökas i analysen, men det representerar ytterligare ett belägg för att journalerna hade någon form av praktiskt ändamål.

¹⁰⁵ Se exempelvis Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10.

Algier in Givan 3785

yiloe 16	Spaniska Freden begynner nalkas, hvarigenom en ny Epok upstår i Algeriska Systemen, oc et. välkommande	Tidhvaru som blir värre för alla Christna magier.
yelovi 17		
Zadon 18	Expillys	
Orisme	Negotiation	

Ankom ifrån Cadix en Herre som hette Comte
d'Expilly oc hans Fru — til at söka Frid
för Spanien

Figur 1 – ett exempel på hur Brandel tillfört tankar efter en händelse F2:4.

	Gamdi 8
Söndag 28	E. M. Francka Consulen och des nation gjort visite och Souperat hos oss. Berättelse att en af den afsatte Aghans intimaste wänner wid namn Ejni Sargha på Dejen's befallning i dag blifwit skrypter. : osant :
Måndag 29	Hagon 9 Promenad till Hagt i Sällskap med H. Consulen till den landgård. Hagi Mahomet derstädes till middagen. Kundskap: att hvarken Ejni Sargha eller någon annan af den Salina Aghans wänner blifwit dödade. En ciaousch af des bästa favoriter tagit sin tillflykt till en Marabout. Dejen uppå trägna förböner resolverat att bortskicka alla dessa personer till Levanten.

Figur 2 – Två notiser från 1765. Den första avslutas med ”|: osant :|”, vilket troligen infogats efteråt, då kunskap som anges där revideras dagen efter. Dessa notiser är från F2:1 vilket således betyder att även anteckningar från de första journalerna kunde revideras i efterhand.

		Danaë 17
Torsdag	6	Ingen ting sardeler passerat
		Steion 18
Fredag	7	Gjort Visite hos Danska Consulen
		Rayim 19
Lördag	8	Offermiddag. Visite hos Engelska Consulen play'd att Bolls. & Supper's. Ett franskt Skepp ifrån Marseille ankommit.
		Rosari 20
Söndag	9	Regnvaru hela dagen
		Festo 21
Måndag	10	En af Ali Flogias Kryssare inlupen med en spansk Prise lastad med win
		Sisal 22
Tisdag	11	Theim 23 Gijyan
onsdag	12	Utfordat pass för Mahamet Raid: 2 Banchi 2 Debori.
		Valoë 24 Compass
Torsdag	13	Ingen ting passerat.

Figur 3 – Exempel på mindre händelserika dagar.

7
 Tidning att 2da Kryssare återkommit här
 i hamnen. Den ena med en liten prife
 tagen under gibrattak hwars besättning (några
 Stäckars likhet, utaf dem som fars emellan
 Algarbien och Strat. Den andra Kryssaren
 hade fått dugtigt Stryk af en liten Patalan
 som slagit honom så tappert ifrån sig, att han
 återkom med oförriktade ärender och 12 döda.

Figur 4 – Exempelbild ur Journal F2:1 som avslöjar de blodiga bataljer till sjöss som kunde uppstå under kapningsförsöken.

Algier in Heboran 3786

cc 2 kistor til Mr J. J. Kick. de lleve
förlorade. De Spanska

Skattkistorne begyndt föras i land,
De säjas bestå i följande, nämligen,
200,000 Besos duros equivalent för
ammunitions presenterna. 500,000
Besos duros, eller hälften av den million
som D. Massaredo slutat i äresjänt
til Beylks skattkammare, den andra
hälften skall komma i vår, tillika med
Slavarnas utlösnig. derjämte har
vid detta tilfälle kommit åtskilliga
kistor Dobloneer i guld at utdelas
underhand i förärin til de stora.

Lohil 23 Min visite til Spanska Commend.^{ten}
D. Baithazar de Lima av yepet Minho.

Miphai 24 I natt har Spanska yepet Minho
avseglat nästan förmodat

Mamlu 25 något
Nördlig
Sjö

Næni 26 kl: 4 Eft:midd: Ankrade på Redden
oc Saluterades Holländska Orlogsyepet
Alkmaer Commenderat av Capt Richters,
kommandes från Toulon, oc innehavande
de Republiken Hollands Amunitions
presenter för Algier.

Banaï 27

Gleion 28 Mr Ferrier til gäst, över natten

Rayim 29 Tvänne Lanyoner, en för Mörsare, oc
den andra för Canon, avseglade för
Tunis. De äro yickade av vår Dej
til Bejen i Tunis, som begjardt dem
til modell för at nyttias imot Ven^e

Figur 5 – Exempelbild ur journal F2:4 – notera datumsystemet och de speciella bokstäverna.

Två exempel för hur notiser har förändrats i efterhand eller bygger på senare kunskap finns i figur 1: Spanska Freden begynner nalkas, hvarigenom en ny Epok uppstår i Algeriska Systemen, oc et tilkommande Tidhvarv som blir värre för alla christna magter¹⁰⁶ och figur 2 där ”]: osant :|” har tillfogats efteråt. Tydligt förekommande i figur 1, 2, 3, 4 och 5 är Brandels egendomliga datumsystem och personliga bokstäver. Brandel hade ett stort intresse för såväl lingvistik som astronomi. Detta syns tydligt i hans journaler, som ofta innehåller noteringar av väder tillsammans med ett utbrett användande av sina egna bokstäver och det speciella datumsystemet *myriaden*. Detta betyder att jag har gjort vissa förändringar när jag återger källmaterialet i undersökningen. På figur 1 syns exempelvis stavningen Ψepp (skepp) och nördlig (nordlig). I dessa exempel har Brandel använt de grekiska bokstäverna psi och omega för sk-ljudet respektive ett av o-ljuden. När jag återger citat som ovan i analysen kommer jag byta ut dessa mot den moderna stavningen. Jag har valt att göra detta för att förbättra förståelsen av texten, både för mig själv och för läsaren, samtidigt som textinnehållet inte förändras. När det gäller datumsystemet återger jag endast det största säkra datumet. Om endast året är tydligt i texten kommer jag enbart återge detta.

1.5.1 Dagbok som genre

Ett sista ämne som jag vill diskutera är själva syftet bakom Brandels dagböcker och dagböcker som källmaterial. Dessa dagböcker har aldrig publicerats. De sträcker sig dessutom över en längre period än endast tiden i Alger. Vid Universitetsbiblioteket i Lund finns fler av Brandels personliga papper – däribland en dagbok för åren 1819–1826 som också är opublicerad.

Men varför skrev Brandel dagböcker? Professor emerita Christina Sjöblad vid Lunds universitet har skrivit och resonerat kring 1700-talets dagböcker.¹⁰⁷ I dessa undersökningar gör hon flera observationer om dagboken som litterär genre. För det första hade inte dagboken under 1700-talet den privata karaktär som det fick under 1800-talet och som fortsätter in i vår tid, då författaren till dagboken har en mer aktiv reflekterande röst. I stället har dagböckerna oftast en tilltänkt publik. Sjöblad nämner att framför allt familjen och släkten var de tilltänkta läsarna.¹⁰⁸ Hon konstaterar att 1700-talets dagböcker oftast hade en praktisk funktion. Formatet bestod oftast av korta dagliga notiser, men ibland byter dagböckerna format genom att något stort händer, vilket författaren eller författarinnan låter sig diskutera på en djupare nivå där beskrivningar av känslor får komma fram. Sjöblad konstaterar att alla de exempel på kvinnors

¹⁰⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

¹⁰⁷ Sjöblad, Christina. "Vad som tilldrog sig under mina ögon" i *Nordic Womens Literature*, blogginlägg, 2011.

¹⁰⁸ Sjöblad, 2011.

dagböcker hon belyser har samma styrkor: de skrevs oftast under väldigt långa perioder, nästintill hela livet, och de innehåller tydliga och beskrivande iakttagelser. En skillnad är att Sjöblads exempel ibland ger utrymme åt existentiella frågor som berör livets mening och döden.¹⁰⁹ Dödsfall och födslar återfinns även i Brandels dagböcker, även om han var betydligt mer reserverad när det gällde dessa ämnen. Utöver dessa existentiella teman finns det stora likheterna mellan de kvinnliga dagböcker som Sjöblad beskriver och de journaler som Brandel förde. I journalerna framgår det att åtminstone en av Brandels söner började arbeta inom diplomati, och således är kanske en av anledningarna till att Brandel skrev, förutom att understödja sitt minne, att hans söner eller barn kanske skulle finna någon nytta av dagböckerna i framtiden.

2. Bakgrund

2.1 Henric Brandels Sverige

Under en kall vinternatt 1718 sköts kung Karl XII till döds utanför Fredrikstens fästning vid Halden, Norge. För Sverige blev betydelsen av detta dödsfall enormt. På kort tid förändrades den svenska staten och dess ambitioner fundamentalt. Från att vara en aggressiv och expansiv stormakt i norr, blev Sverige nu en alltmer isolerad lokalmakt.

Ett led i denna omvälvning var den interna maktförskjutningen. Sverige gick nu från att vara en absolut enväldig monarki till en gryende parlamentarism, där riksdagen och dess råd nu blev stora maktfaktorer. Även om Sverige inte var en demokrati i ordets moderna betydelse blev det nu en stat där en allt större del av befolkningen faktiskt fick en röst. Framför allt fick handelseliten en dominerande position, vilket möjliggjorde det politiska handelsfokuset.¹¹⁰ När fokuset på militära expeditioner tog slut förflyttades fokuset till stor del till handelsexpansioner. Svenska staten började reformera sjöväsendet och handelsflottan, och vid 1780-talet hade Sverige en av Europas största handelsflottor, jämförbar med länder som Spanien.¹¹¹ För att åstadkomma denna massiva flottexpansion har historiker, med Leos Müller i spetsen, betonat viktiga faktorer: Produktplakatet, den nya ”neutrala” rollen i utrikespolitiken, samt de förutsättningar som svenska varor satte på handeln.¹¹² Produktplakatet var i långt och mycket ett försök att hämma Nederländernas dominanta position inom svensk handel. Produktplakatet förbjöd import och export till Sverige för alla fartyg som inte hade sitt ursprung i samma land

¹⁰⁹ Sjöblad, 2011.

¹¹⁰ Müller, 2004, s. 40 & NE, frihetstiden.

¹¹¹ Müller, Leos. ”The Forgotten Age of Swedish Shipping: The Eighteenth Century” i *International Journal of Maritime History*, Vol 24:2, 2012, s. 1, 8–9.

¹¹² Müller, 2012, s. 2.

som lasten kom ifrån eller var svenska. Detta betydde att länder som Nederländerna inte längre kunde exportera salt till Sverige eftersom denna vara inte kom från Nederländerna. På bara några få år ledde detta till att Nederländernas handelsposition i Sverige raderas samtidigt som det svenska tonnage expanderade kraftigt.¹¹³ Den nya svenska neutraliteten var också en betydande faktor, eftersom svenska fartyg både fick tillgång till flera hamnar, samt kunde skeppa varor mellan krigförande länder. Den tredje faktorn berör svenska varor som järn och trä. Dessa resurser var värdefulla under 1700-talet, och den tack vare faktorer som exempelvis stormakternas regelbundna krig fick Sverige fler marknader för att sälja dessa.¹¹⁴ En annan viktig arena för handelsexpansion var medelhavet. Svenska fartyg hade redan under 1600-talet börjat söka sig mot Portugal och medelhavet. Ambitionen var att finna och importera salt. Salt var under 1600- och 1700-talen en livsviktig resurs som användes för att konservera mat.¹¹⁵ Ett problem med handeln i medelhavet var de nordafrikanska korsarstaterna som kapade svenska fartyg och gjorde svenska sjömän till slavar. För att få bukt på problemet förhandlade svenska myndigheter fram handels- och fredstraktat med korsarstaterna efter 1720-talet, men i praktiken var dessa avtal och de årliga tributer som Sverige skickade inget mer än lösensummor. Som ett led för att stärka den svenska handeln i medelhavet placerades konsuler ut i olika kuststäder, vilka i medelhavet dessutom hade diplomatiska funktioner.¹¹⁶ Det Sverige som Henric Brandel föddes i var således ett land som styrdes genom parlamentarism och ett land där handelsintressen dominerade agendan. Men vem var egentligen Henric Brandel?

Figur 6 – Henric Brandel

Brandel föddes den 21 januari 1739 i Västra Ryds socken i Uppsala. Hans föräldrar var Gottfrid Brandel, en handelsman, och Anna Dorotea Sahlgren. År 1752 började Brandel studera österländska språk, med syftet att användas vid svenska beskickningar i det osmanska riket och Nordafrika. Dessa studier klarade han galant, och hans lärare, professor P. Rubens rekommenderade honom och 1758 blev han anställd vid Kommerskollegium som ”Apprentiv i turkiska språk” och efter att ha arbetat som kanslist vid utrikesexpeditionen några år skickades han till Alger som konsulssekreterare år 1764, där han sedan blev konsul 1766. Under sin vistelse i Alger utvecklade Brandel ett starkt intresse för astronomi och kronologiska system, vilket mynnade

¹¹³ Müller, 2004, s. 61–62 & Müller, 2012, s. 3–4.

¹¹⁴ Müller, 2012, s. 2, 12–13, 17.

¹¹⁵ Müller, 2004, s. 51 & Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 13–14.

¹¹⁶ Müller, 2004, s. 40–41 & Müller, 2012, s. 4–15.

Figur 7 – Henric Brandel

ut i myriaden, ett kronologiskt system där han försökte rationalisera kalendern baserat på solen där han gav alla månader och dagar nya namn. Brandel skall till och med ha blivit utfrågad av franska nationalkonventet under 1793, men de valde samma år att anta den franska revolutionskalendern i stället. Även språkstavningen försökte han rationalisera genom att använda sig av nya bokstäver för svenska ljud. När Brandel anlände till Alger var han således en ung språkvetare som studerat språk med syfte att tjänstgöra i landets utrikestjänst, och i Alger kom han att stanna i 26 år.¹¹⁷

2.2 Dej Mehmet Osmans Alger

Mehmet Osman pasha uppsteg på tronen i Alger under samma period som Brandel befordrades till konsul. Han satt på tronen fram till 1791 – samma år som Brandel tvingades lämna landet. Men där slutar personliknelserna. Mehmed, eller Muhammed Pashas styre har beskrivits som en period bestående av onormal stabilitet och välstånd för landet.¹¹⁸ Men vad för land styrde han egentligen? Under det tidiga 1500-talet var situationen i Nordafrika instabilt och osäkert eftersom Spanien och Portugal erövrade kuststäder och landområden i Nordafrika. Detta läge förändrades när den grekiska kaparkaptenen Khair ed-Din, eller Barbarossa, blev härskare i Alger 1518, och svor trohet till den osmanska sultanen vid Höga porten i utbyte mot att bli utnämnd provinsguvernör och pascha över Alger samt få kontroll över en privat erfaren osmansk janitsjarkår.¹¹⁹ Det osmanska maktövertagandet i Alger skulle däremot inte bli startskottet för vare sig politisk stabilitet eller starkt styre från Höga porten. Officiellt utnämndes paschor från Höga porten som styrde under perioder av tre år. Men i praktiken utkristalliserades tre maktgrupper under 1600-talet som konkurrerade om den styrande makten. I en sida fanns den från sultanen utnämnda paschan. I en annan sida fanns *divanen*, de officerare som styrde över janitsjarkåren som sultanen skickat. Den tredje maktfaktorn var *taifan*, ett råd bestående av framgångsrika kaparkaptener. Under 1600-talet när kaparverksamheten var mest utbredd lyckades *taifan* tillskansa sig stor makt från paschan.¹²⁰

Under 1600-talets slut började kapartiden gå mot sitt slut. Paschorna med knytning till Höga porten hade vid det här läget börjat stärka sin position gentemot de andra maktfaktorerna genom att lägga det nordafrikanska inlandet under sin kontroll. På så sätt började fredlig handel bli en viktigare inkomstkälla än regelrätt kapningsverksamhet. Samtidigt som paschornas makt

¹¹⁷ Svenskt biografiskt lexikon, Henric Gottfrid Brandel & Nordisk Familjebok 1905, Henrik Brandel.

¹¹⁸ McDougall, James. *A history of Algeria*, 2017, s. 45.

¹¹⁹ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 37–38.

¹²⁰ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 38.

stärktes, minskade det osmanska rikets – resultatet blev att härskarna, som gick under titeln *dey* eller *deylik* i Alger, det gamla ordet för provinsguvernör, agerade alltmer självständigt från Höga porten.¹²¹ Faktorer som dessa gör det svårt att exakt definiera vad de nordafrikanska staterna var för något. De hade samtidigt karaktärsdrag av självständiga stater och provinser – kungariket och republiker. Samtidigt, menar historikern James McDougall, är det viktigt att dejens styren i Nordafrika inte reduceras till en bild av en utländsk janitsjarstyrka på några tusen man som höll miljontals bönder i schack. Tvärtom, menar han, tyder källmaterialet på att gränsdragningar mellan grupperna är svåra att tyda och definiera. Även historikern Joachim Östlund väljer att poängtera regionens multikulturella karaktär. Staterna i Nordafrika har till och med kallats för kreolsamhällen – en form av lös statsbildning bestående av flera olika kulturer. I Alger fanns det exempelvis turkar, morer, beduiner, judar, kristna konvertiter till islam, och språken som talades i landet var exempelvis arabiska, turkiska, spanska och pidginspråket *lingua franca*.¹²² Brandel var således inte konsul i ett enhetligt och monokulturellt landskap. Han var en av väldigt många nationer på en relativt liten ort.

Historikern Leos Müller har betonat skillnaden mellan hur man tolkade det kaparkrig som pågick i medelhavet under 1600-talet. Kristna tolkade kriget som sjöröveri med ekonomiska syften – medan muslimska härskare i stället tolkade kapningarna som en legitimerande handling som stärkte de nordafrikanska staternas självstyre inom det osmanska riket.¹²³ Och det Alger som Mehmet Pascha härskade över hade en komplex relation till kaparverksamheten. Kapartidens guldålder hade gått mot sitt slut – men kapningarna hade inte slutat. Kaparexpeditionerna ”nationaliserades”. I stället för att kaptensrådet och kaptener finansierade expeditionerna var det nu staten som finansierade dem. Samtidigt blev resultaten av dessa expeditioner alltmer oregelbundna. Men kaparverksamheten behövde fortsätta. Det behövdes för att upprätthålla bilden av Alger som just det – en kaparstat som skall fruktas, trots att det under tiden bedrev fredlig handel. Där kaparexpeditionerna förr hade varit statens huvudinkomstkälla hade det nu i stället blivit fredstributerna från europeiska stater som finansierade statsapparaten, vid sidan om handelstullar och veteexporter.¹²⁴ Upprätthållandet av bilden av landet som en kaparstat var således viktigare än den faktiska kaparverksamheten. Denna faktor gör Brandels relation till dejen extra intressant. Brandel hade inte varit konsul i

¹²¹ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 38–39.

¹²² Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 39 & McDougall, 2017, s. 39.

¹²³ Müller, 2004, s. 54.

¹²⁴ McDougall, 2017, s. 45

Alger om inte Sverige satsat resurser på att få fred med Alger – och Alger var i sin tur beroende av tributer från konsuler för att överleva.

Fram till Frankrikes annektering av Alger valdes dejen av divanen, som alltmer övergick till att bli ett härskande råd bestående av stadens oligarker. Dejens styre blev sedan officiellt genom att Höga porten i Istanbul godkände styret, vilket legitimerade dejen. Algerns position inom det osmanska riket är således motsägelsefullt. Å ena sidan försökte styret hävda sin rätt att styra gentemot den osmanska centralmakten – men å andra sidan legitimerades dejens styre genom Höga portens samtycke, och mynt som präglades i Alger hade ända fram till 1830 ett porträtt av dejens ansikte på ena sidan, och den härskande osmanska sultanen på den andra. McDougall betonar att länken till det Osmanska riket var viktigt för den turkisktalande eliten, men också för befolkningen i stort, och belyser att vissa moskéer i Algeriet ända in under 1900-talet åkallade den sista osmanska sultanens namn under fredagsböner.¹²⁵ McDougall använde Mehmed Paschas utkorande som ett exempel för hur en härskare i Alger valdes. Först träffades den innersta kretsen av härskande ministrar, som valde ut Mehmet Pasha till dej. Dagen efter besöktes Mehmet Pascha i tronrummet av aghan (den militära ledaren), två muftis (domare), Algerns *naqib al ashraf* samt stadens oligarker. Dessa svor därefter trohetseder till dejen. Efter trohetsederna ikläddes dejen i den härskandes klädsel. Därefter sköt kanonerna salut, och dejen gick till procession till sitt hem, och därefter avsatte och tillsatte han nya ministrar.¹²⁶

Men hur styrdes Alger? McDougall beskriver Algerns centrala styre som relativt svagt, och lokala eliter hade stort inflytande på den reella politiken. Maktens kärna bestod av ett komplext mångskiktat system bestående av olika typer av ämbetsmän. Högst upp i systemet fanns dejen, härskaren, khaznaji, eller skattmästaren, wakil Kharaj, eller flott- och utrikesministern. Alla dessa ämbetsmän tjänade både statens och sina egna intressen.¹²⁷ Svenska besökare hos dejen poängterade ibland att normerna vid dejens hov skilde sig markant jämfört med normerna vid europeiska hov. Reftelius, en svensk konsulatsekreterare före Brandel, gjorde en poäng av att om dejen satt i köket och rökte pipa kunde alla tala direkt med honom. Likaså hävdade Reftelius att det algeriska hovet var betydligt mindre hierarkiskt än europeiska sådana. Dejen skulle bemötas utan hyllningar och långa tal. Vidare finns det många indicier som exemplifierar dejens nära relation till konsulerna. George Logie skrev ofta om att han var dejens favorit, och att de ofta lånade pengar till varandra. Logies efterträdade, Eric Brander, eller Eric Skjöldebrand,

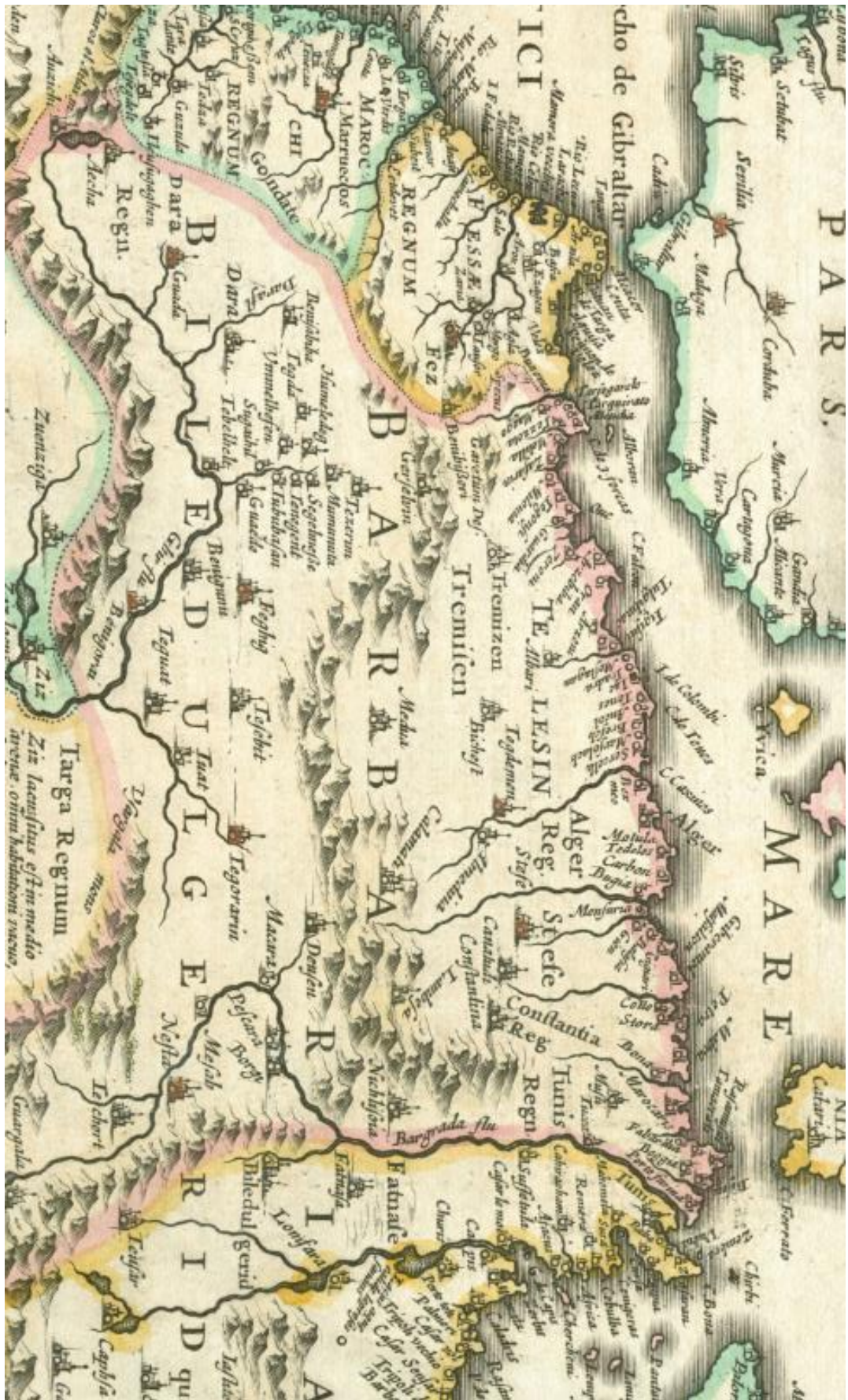
¹²⁵ McDougall, s. 38.

¹²⁶ McDougall, s. 38.

¹²⁷ McDougall, s. 39–40.

tjänade stora inkomster genom uppgörelser med dejen.¹²⁸ Således har konsulens individuella relation och tillit till dejen varit en viktig faktor för konsulerna, och belyser vikten av personliga relationer inom diplomatin.

¹²⁸ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 203–206.

Figur 8 – Karta över Alger, 1701

3 Delanalys 1 – Konsulens introduktionsfas 1765–1766

När Brandel anlände till Alger var inte konsul Brander den första som mötte honom. Redan i journalens början får vi således detaljerade redovisningar över de första möten som Brandel deltog i när han anlände till Alger. Dessa möten kan karaktäriseras som introduktionsmöten. Värt att notera är att Brandel skriver i dåtid, samtidigt som han betonar att saker och ting har skett *idag*. Med detta i åtanke menar jag att händelserna allt som oftast skrevs ner av Brandel samma dag. Om sitt första möte i Alger skrev Brandel den 8 april 1765:

Capitan af Porten som har inseende på Hamnen, war den första Algeriner af Dejens officerare som gjorde besök ombord, och lät fråga mig huru han skulle anmäla mig hos Dejen, hwem jag wore, i hwad qualite jag kom o:s:w. Jag swarade enligt min fullmagt. Kortt derpå kom Samma Turkiska befälhafware till tillbakas ombord och Sade att jag hade frihet att gå i land. Hr: Alexander Logie och Mr: Gimon kommo tillika ombord, och den förstnämde ledsagade mig i land till Hr: Consulen Eric Branders hus, hos hwilken jag hade äran att producera [*Canzli och commers*] Collegiernas bref, samt blifwa hederligen emottagen.¹²⁹

De första ur konsulatet som mötte Brandel efter hans långa resa till Alger var inte konsulen Eric Brander, utan Alexander Logie och Mr: Gimon, samt ”capitan av porten”, eller hamnmästaren. Hamnen framträder härmed som ett naturligt mötesrum i staden för att stifta bekantskaper med besökare och nyanlända till Alger. Logie och Gimon ges ingen introduktion utav Brandel.

Här kan det vara hjälpsamt att förtydliga vem Alexander Logie var. Vid tiden då Eric Brander blev tilltänkt som konsulsefterträdare efter George Logie i Alger reste han till England med den dubbla intentionen att både lära sig engelska samt att introducera sig för Logies trettonåriga dotter, som sedan blev hans hustru.¹³⁰ Samtidigt finns ett bevarat brev från år 1760 då Eric Brander författade ett brev till Carl von Linné som börjar med orden ”Jag har nu igenom min Swåger Herr Alexander Logie [...]”.¹³¹ Således var Alexander Logie svåger, en ingift släkting till Brander. Alexander Logie var i sin tur son till George Logie.¹³²

I Brandels första möte i Alger blir det således tydligt att även inom de svenska konsulshusen var blodsbanden viktiga. Den andra personen, herr Gimon, är något av ett mysterium. Vem han var framkommer aldrig tydligt, men han umgicks regelbundet med Brandel. Brandel har inte funnit det nödvändigt att i detalj introducera honom, och kan således ha varit en person Brandel

¹²⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 9.

¹³⁰ Svenskt biografiskt lexikon, Eric Skjöldebrand

¹³¹ Alvin, *Letter 3 January 1760, Alger to Carl Linnaeus, Uppsala*

¹³² Fryksén, Gustaf. *I Skuggan av global rivalitet och maritim handel : Svenska sjömän i marockansk fångenskap, 1754-1763*, 2011, s. 48.

inte reagerade över att han träffade. Brandels andra dag fortsatte temat med introduktionsmöten, och denna dag gick han till dejens palats och mötte dejen.¹³³ Brandel skrev den 9 april 1765:

Efr. Middagen. Blef jag af Hr. Consulen Brander presenterad för Dejen Ali Effendi uti des palais. H: Consulen, och des Drogman Ismael Hagi explicerade mitt ärende. Dejen yttrade sig artig oc nögd, påminte likwäl Consulen om något som tycktes höra til [-] bejärdle ammunitioner parsedlar oc at desom måste fogas enligt avtal [-] anstalter hos konungen i Swerige. Mig gaf han icke der mindre några blida ögnakast under det drogmannen berättade min resas händelser, skepsbrott m.m. hwarefter Dejen sade till mig: Ti star franco adesso. Wi kyste hans hand och blefwo undsägnade med Caffé.¹³⁴

Brander och Brandel har således vid det här laget förflyttat sig från hamnen till dejens palats – Algers maktcentrum. För det första kan man konstatera att samtalet består av fyra parter – Konsul Brander, sekreteraren Brandel, dejen Ali och dragomanen Ismael. Dragomanen förde Brandels talan genom att denne berättar hans historia, men dejen och Brandel verkar tala direkt genom språket Sabir, eller lingua franca. Mötet är således ett högst personligt möte mellan människor, med dragomanen som återger Brandels långa resa till Alger, följt av de välsinnade ögonkast som Brandel får från dejen, och det sista meningsutbytet mellan dejen och Brandel, samt hur de två männen slutligen visade sin vörndnad mot härskaren genom att kyssa dennes hand. Meningsutbytet, ”ti star franco adesso”, kan betyda något i stil med ”nu behöver du inte oroa dig”, ”nu är du fri från fara” eller ”nu kan du vara lugn”. Men frasen är svårtydd. Språket som dejen använde var lingua franca, även känt som Sabir, ett pidginspråk mellan flera av medelhavets dominerande språk.¹³⁵ Således fanns det, trots närvaron av dragomanen, möjligheter för dej och konsul att kommunicera med varandra direkt utan andra parter. Det verkar, enligt Brandels journal, som om det faktiskt var dejen som sade detta direkt i stället för att tala genom dragomanen.

En intressant observation kan göras med hänseende till vad Brandel valde att skriva om. I detalj berättar han att dejen gav honom ”blida ögnakast” och talade personligen till honom. Således var detta något Brandel reagerade på och fann värt att skriva ner. Om Brandel dessutom skrev sin journal med en annan läsare än sig själv i åtanke blev textavsnittet dessutom en möjlighet för Brandel att presentera sin egen positiva relation med dejen. Dejen lyssnade till honom, gav honom fina ögonkast och talade direkt till honom utan tolk. I Brandels journal framträder ett bra första möte med dejen som dessutom uppvisar tecken på tillit mellan de två personerna,

¹³³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10–12.

¹³⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10.

¹³⁵ Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 39.

vilket de ”blidna ögnakasten” antyder. Textavsnittet framstår som att Brandel försöker få oss, läsaren, att tolka mötet som starten på en bra och tillitsfull relation mellan honom och dejen. Samtidigt fann Brandel det inte nämnvärt att kommentera handkysning. Handkysningen var ”bara” något som skedde på slutet. I Brandels journal framträder inte handkysningen som ett utslag för makt eller underkastelse, och inget förnedrande antecknas om handkysningen. Från tidigare forskning vet vi att handkysningen under 1700-talet var ett utslag för makt, vilket kom att omtolkas efter den franska revolutionen då maktbalansen skiftat till Europas fördel.¹³⁶ Även tydligt är att dejen började mötet med att påminna om konsultributer som saknades. Maktbalansen i dejens palats är tydligt i dejens favör – det är han som kräver tributer och det är han som kräver att konsulerna skall kyssa hans hand. Men Brandel verkar inte ha reflekterat nämnvärt över detta. I den interkulturella diplomatin som syns under interaktionen betonar Brandel dejens acceptans, ”hans blidna ögnakast” – han blir godkänd av dejen.

Enligt Brandels journal är konsulssekreteraren en aktiv aktör i förhandlingarna mellan konsulerna och dejen. Mötet skedde dessutom i dejens palats. Följaktligen börjar palatset redan under den andra dagen utkristalliseras som ett viktigt rum där makt och maktrelationer förhandlas, vilket är tydligt genom maktanspråken som tributkraven och handkysning. I denna tidiga förhandling i dejens palats är det dejen som framstår som den aktiva aktören som tillskrivs agens av Brandel. Han ger fina ord och ögonkast, kräver tributer och begär respekt genom handkysningen. Brandel däremot framstår som mer passiv, och besvarar dejens anspråk. Sett till Windlers resonemang om det offentliga och privata mötet blir förhandlingarna något svårare att tolka. Mötet framställs som intimt – inga uppgifter som andra deltagande ämbetsmän eller algeriska undersåtar fanns med, men stämmer detta verkligen då mötet skedde i dejens palats? Detta gör dejens agerande svårare att tolka i relationer till normer eller seder. Var detta vänliga bemötande för nya konsulssekreterare det vanliga – en norm, eller var det ett uttryck för en djupare relation mellan Brandel och Ali Pascha? Eller rör det sig om ett försök från Brandel att lansera sig själv som en kandidat som dejen litar på, vilket stärks genom faktumet att Brandel poängterar dejens acceptans av honom i sin journal?

Men det var inte bara dejen han förväntades träffa. Direkt efter mötet med dejen fick Brandel träffa dejens stallmästare, och Brandel beskrev inte detta möte i detalj.¹³⁷ Förutom dejen och

¹³⁶ Windler, 2004, s. 96–99.

¹³⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10.

stallmästaren hade Brandel dessutom redan under förmiddagen samma dag den 9 april 1765 träffat följande personer:

Förmiddagen haft besök af Franska Consulen Hr Valiere med des Secreterare och flera handlande Fransmän – Holländska Consulen Hr: Ellingkhuysen, med des Secreterare, Venetianska Consulen S: Capriata samt några Neapolitanska officerare. [...] Danska Consulen Arboe med des Secreterare och Drogman.¹³⁸

Brandels ankomst framstår i hans journaler som en viktig händelse, och konsuler från länder som Frankrike och Nederländerna tycks i Brandels journal ha varit intresserade av att träffa honom. Något som talar för detta faktum att dessa personer besökte Brander och Brandel i det svenska konsulshuset och inte vice versa. De sökte sålunda upp honom. Sett till kunskap om diplomatiska relationer ser jag två möjliga vägar för kunskapsinsamling under dessa möten. För det första fick Brandel möjlighet att träffa Algiers olika konsuler, och lära sig deras namn. Brandel har valt att skriva ner att mötena skedde och vad alla hette, vilket tyder på att detta var viktigt för honom. Samtidigt var introduktionerna en möjlighet för de andra konsulerna att träffa den potentiellt nye svenske konsulen, och se vem han var. Således framstår konsulshuset, likt hamnen, som ett rum där introduktioner sker, men även ett rum där information om andra konsuler och diplomatiska relationer kan insamlas. Under mötet deltog inte bara konsuler, utan också sekreterare, handelsmän och militärer. Mötena skulle fortsätta i hög takt. Under den 11–13 april 1765 skrev Brandel följande tre notiser:

Consulen presenterade mig idag för Agan, Dejens broder, intendenten af Marinen, Amiralen, Guardian baschi, och flera Dejens ämbetsmän.
E.M. Betalt visiterna hos Consulerna som gjort mig besök, näml den Franska, Holländska, Danska, venetianska och några Franska handlare.¹³⁹

E.M. presenterades jag af H. Consulen Brander för Dejens skattmästare eller Hasnagi, samt för Dejens Drogueman. Samt Dejens äldsta broder som lefver Privat.¹⁴⁰

E.M. Besök med Hr. Consulen och des fru hos Danska Consulen Arboe.¹⁴¹

Var mötena med dejens ämbetsmän ägde rum framkommer inte, men de andra interaktionerna verkar ha skett i konsulshuset. Även dessa möten beskrivs som introduktionsmöten, inte minst då Brandel själv skriver i det tredje citatet från den 12 april att han presenterades av Brander.

¹³⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10.

¹³⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10.

¹⁴⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 11.

¹⁴¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 11.

Mötena med konsulerna sker denna gång i de andra konsulernas hus, och kan tolkas som ett sätt för Brander att visa Brandel var och hur alla konsulter bor. Tidigare forskning har ofta poängterat hur tätt knuten den konsulära gemenskapen var, och således blir denna typ av kunskap av närmast fundamental vikt för en ny konsul.¹⁴² Det andra mötet med dejens ämbetsmän och familj beskrivs fåordigt, och även dessa bör tolkas som introduktionsmöten. Samtidigt är det intressant att Brandel väljer att poängtera att dejens ena bror lever privat, men exakt vad detta betyder förtydligas inte av Brandel. Levde denna bror utanför palatset, eller levde han utanför politiken? Enligt Brandels journal var det Brander som presenterade Brandel för dessa, och således fann Brander det relevant för Brandel att lära känna en person som Brandel poängterat levde privat. Forskningsläget har karaktäriserat Algers styre som högst personligt, och därför bör nog denna äldre bror tolkas som politiskt viktig, då denne stod nära dejen – något Brander insett. Således kan vi inte heller bortse från möjligheten att dejens bror, som förmodligen stod i kontakt med dejen, spionerade på denne nye konsulssekreterare åt dejen.

Även det första mötet med dejens ämbetsmän beskrivs fåordigt. Tydligt är även här att det är Brander som presenterat honom för dem, men inga namn har angetts. Varför Brandel inte skrev ned deras namn kan bero på att han antingen inte kunde komma ihåg alla, att namnen inte sades under presentationen, eller att Brandel inte fann det viktigt att skriva ner. Troligen fann han det viktigt eftersom han skrev ner alla titlar, men av någon anledning skrevs inte namnen ner. Efter dessa möten börjar tempot på mötena bli långsammare och introduktionsmötena är över. Samröret med Algers toppskikt talar likväl för att konsulerna, liksom Östlund och Pennell poängterat, kan tolkas som mäktiga aktörer som umgicks med Algers elit.¹⁴³

Mötena och förhandlingarna ger insikter i hur ett konsulsskifte påbörjades så som Brandel valde att skriva ner det i sin journal. Brander såg tidigt till att Brandel fick träffa såväl konsulter som dejens familj och ämbetsmän. I konsulshuset framställs mötena ha varit mer lediga, och Brandel fann det relevant att poängtera vilka konsulter som valde att träffa honom. Mötet i dejens palats var annorlunda. I detta möte syntes tydliga makthierarkier där dejen ledde dagordningen och Brandel fick kyssa dennes hand. Sett till Windlers interkulturella diplomati-begrepp karaktäriserades mötena med dejen i dejens palats med att normer befäste konsulernas relation till dejen i makthierarkin, vilket syns genom exempelvis handkyssningen och tributanspråken, vilka Brandel inte ansåg nämnvärt att reflektera över, till skillnad från att han

¹⁴² Pennell, 2008, s. 362–364.

¹⁴³ Östlund, *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean*, 2021, s. 165 & Pennell, 2008, s. 362–365.

fick prata med dejen och personligen emottaga hans sympatier, vilket han var mån om att förtydliga i sina beskrivningar. Genom Pratts kontaktzonsteori ser vi att mötena i konsulshuset beskrivs som mer lediga och var rum där Brandel kunde träffa både konsulerna och dejen ämbetsmän.

Enligt Brandels journal har således hans nätverk börjat växa, och på endast några få dagar har han fått stifta bekantskap med konsulerna, dejen, dejen familj och dejen ämbetsmän. Om Brandel redan nu var tilltänkt konsulsefterträdare hade han således tidigt introducerats till ortens viktigaste personer, och enligt journalen var det den tidigare konsulen Brander som var drivande för detta. Brander blir således Brandels mentor i denna dynamiska kontaktzon, och genom Brander får Brandel lära sig hur och vem man interagerar med i Algers olika rum. Samtidigt får Brandel genom dessa möten en möjlighet att introducera sig själv för alla på orten, och vice versa lära känna viktiga nyckelpersoner som Brander ansåg viktiga.

Under april skedde mötena i rask takt. Den 21 april hade konsulatet den franska konsulen till besök, den 23 april besökte de den danska konsulen och åt middag där, den 25 april åt de middag med den engelska konsulen, och mötena fortsatte i liknande regelbunden takt under april.¹⁴⁴ Mötena beskrivs utan några anmärkningar. Söndagen den 28 och måndagen den 29 april 1765 gav Brandel en tydlig inblick i hur kunskap kunde traderades i Alger. Brandel skrev då följande:

E.M. Franska consulen och des nation gjort visite och souperat hos os. Berättelse att en af den afsatta Aghans intimaste wänner wid nam Æjni Sargha på Dejen befallning i dag blifwit strypter. /: osant :/ ¹⁴⁵

Promenade till häst i sällskap med Hr. Consulen till den landgård. Hagi mahomet derstädes till middagen. Kundskap: att hwarken Æjni Sargha, eller någon annan af den fallna Aghans wänner blifwit dödade. En aiaousch af des bästa favoriter tagit sin tillflykt till en Marabout. Dejen uppå trägna förböner resolierat att borttskicka alla dessa personer till Levanten. ¹⁴⁶

Den första dagen besöktes de av den franska konsulen och den andra dagen av Hagi Mahomet, en av dejen ämbetsmän. Under det första mötet fick Brandel ta del av ett rykte som berör en avsatt militärledares vän, som enligt den franska konsulen skall ha blivit avrättad genom garrottering. Dagen efter fick Brandel i stället veta från en av dejen ämbetsmän att ingen av den avsatta aghans vänner blivit avrättade, utan att de i stället tagit landsflykt eller skickats i

¹⁴⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 12.

¹⁴⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 13.

¹⁴⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 13.

exil. Brandel verkar tro på detta, vilket syns genom att ”|: osant :|” har tillfogats vid notisen dagen innan. Diskussionerna om den avsatta aghan visar hur konsulerna delade information med varandra och fick ny information. I detta fall har konsulshuset blivit det diplomatiska rum där kunskap i form av underrättelser traderades och reviderades under interaktioner med både konsulter och dejens ämbetsmän, som Brandel framställer som privata. Dessa två dagar blir således målande exempel för hur konsulerna använde både varandras sällskap och relationer med dejens egna ämbetsmän för att etablera kontakt som kunde vara av stor vikt för deras ämbeten och personliga affärer. Branders möte med dejens ämbetsmän stärker också bilden av konsulerna som inflytelserika aktörer med kontakter hos elitbefolkningen.¹⁴⁷ Östlund har dessutom betonat att tillit kan definieras som en relation som etableras genom samtal mellan parter som utbyter information¹⁴⁸, och jag menar att båda dessa notiser utgör exempel för denna process. I dessa fall var således konsulshemmet ett diplomatiskt rum där tillitsfulla samtal tillät för trading av information, och de privata samtalen utgör exempel för en konsuls vägar till tillit.

Båda besöken skedde därtill bakom konsulatets stängda dörrar, ett rum som genom Brandels journal framstår som ett privat rum där konsulter såväl som dejens ämbetsmän kunde träffas, äta en måltid, och diskutera landets politik. Båda samtalen ger därtill en inblick i den typ av relationer som kunde finnas mellan en konsul och algeriska ämbetsmän, och blir således ett också ett exempel på interaktioner som kunde ske i de mer privata rummen. Branders nära relation till personer nära dejen framstår som ett sätt att indirekt förhandla med dejen utan att dejen närvarar. Genom att Branders åt middagar och umgicks tillitsfullt med dejens ämbetsmän, hans ögon och öron, kunde Branders försöka påverka dejens politik gentemot Sverige. Valet att umgås med dejens ämbetsmän blir således en aspekt av den interkulturella diplomatin i Alger, med syftet att påverka dejen, vilket forskningen tidigare gett exempel på.¹⁴⁹ Från Brandels perspektiv framstår han i dessa möten endast som en passiv men uppmärksam åhörare. Men han var likväl en deltagare vid mötena. Således fungerade dessa möten som möjligheter för honom att observera hur den erfarna avträdande konsulen arbetar – genom privata interaktioner med personer kunde en konsul insamla ny information, och samtidigt få möjligheten att bekräfta, validera och vid behov revidera de rykten som samlas in. Dessa två möten ger dessutom konkreta exempel på var källor till information fanns: i konsulshuset, bland konsulter

¹⁴⁷ Östlund, *Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean*, 2021, s. 165 & Pennell, 2008, s. 362–365.

¹⁴⁸ Östlund, *Kunskap och tillit*, 2019, s. 60.

¹⁴⁹ Kaukonen, 2015, s. 31.

och dejens ämbetsmän – samt den grad av tillit som en konsul kunde besitta både hos dejens ämbetsmän och andra konsulter. En annan social aspekt av nätverkandet som Brandel kom i kontakt med relativt fort efter landstigningen i Alger var festandet. Om Brandels första fester skrev han följande den 30 juni 1765:

Den afträdande Engelska Consulen Mr: Bruce gjort en festin uti sin trögård för ambassadeuren Cleveland, samt för den nya Engelska Consulen Kirk med des fruntimer. Svenska oc Danska consulaire husen woro der tillika.¹⁵⁰

I det här fallet fyllde festen en social funktion i form av avtackningen. Den avgående konsulen höll en fest för att hylla sin efterträdare samt en engelsk ambassadör. Notisen om festen är fåordig. Genom de tidigare introduktionsmötena kan denna fest tolkas som en möjlighet för parterna att lära känna varandra på en djupare nivå än de tidigare introduktionsmötena. Bara några dagar senare höll svenska konsulatet en liknande fest. I sin renskrivningsjournal skrev Brandel följande:

Fête i Svenska trögården för ambassadören Clevland samt alla Consulaterna.¹⁵¹

Nya Consulen Kirke gav sin inträdes måltid, hvilken bivistades av alla Consuler undantagandes den Holländska.¹⁵²

Genom Brandels dagbok från perioden får man en inblick i hur mycket denne ambassadör festade. Efter att han och den nya konsulen landsteg den 17 juni deltog han i åtminstone 7 olika fester och bjudningar som Brandel valt att skriva ner i sin journal.¹⁵³ Festerna exemplifierar hur tätt knutna konsulsgemenskapen i Alger var, och ger därtill bra exempel för festerna som en del av den konsulära diplomatiska kulturen. Konsulerna höll fester för att hylla och fira varandra. Genom Brandels notiser får vi se hur vanliga konsulfesterna var under denna tid. Samtidigt beskrivs festerna endast kort, vilket tyder på att festerna förmodligen följde samma schema, och att inget nämnvärt hände.

Men vilka funktioner hade festerna? Ett sätt att tolka festerna är att de var en ingång för att knyta kontakter och bygga vänskap. Festerna, i egenskap av sin regelbundenhet, framträder i Brandels journal som en stor del av den konsulära kulturen hos den konsulära gemenskapen, och deltagandet i festerna blev således en viktig aspekt för en konsulssekreterare som ville presentera sig själv, delta i den konsulära gemenskapen, anamma den konsulära traditionen, och börja bygga tillitsfulla relationer med de andra konsulerna. Östlund har resonerat att vägar

¹⁵⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 24.

¹⁵¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

¹⁵² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

¹⁵³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1.

till tillit exempelvis kunde utgöras av sociala evenemang, och således blir festerna i konsulshemmen exempel för vägar till tillit. Samtidigt som Brandel kunde använda festerna för att lansera sig själv utåt som kompetent och sociabel, kunde han också presentera sig själv inåt i texten. Det är endast journalerna som jag undersöker, och i dessa framstår Brandel som en regelbunden deltagare av konsulslivet fester. En sista observation av festerna är att de också kunde användas för att inskaffa kunskap om andra konsuler. Genom festerna kunde konsulerna lyssna på varandra och undersöka konsulernas olika relationer till varandra. En observation om konsul Kirkes inträdesmiddag var det faktum att alla konsulshusen förutom den nederländska valde att besöka middagsbjudningen. Att detta var något nämnvärt förstår vi eftersom Brandel fann det noterbart nog att skriva ner. Varför Nederländerna valde att inte delta på festen är oklart. Men för konsulerna, likt Brander och Brandel, var det tydligt att det måhända fanns en konflikt av något slag mellan nederländerna och engelsmännen och denna var intressant att skriva ner i sin journal, och utgör således ett tecken på vilken typ av kunskap som intresserade en konsul. Ännu en intressant notis framkommer endast någon dag senare:

Söndag St. Louis. Avseglade Esq= Bruce som före detta varit Engelsk Consul, ganska missnöjd med sin successor Kirke mot hvilken han ämnar anföra bittra klagomål.¹⁵⁴

Trots att han själv valde att bjuda alla konsuler till fest för att fira sin efterträdande konsul var Bruce missnöjd med Kirke, och ämnade klaga på honom till någon form av högre instans. Notisen väcker flera frågor än den ger svar på. Varför var Bruce missnöjd? Varför bjöd han på fester i dennes ära om han inte var nöjd, eller var det något som hände under eller mellan festerna som ändrade hans åsikter om mannen? Och slutligen: hur har Brandel fått denna känsliga information om ett annat konsulshus? Var Bruces tankar om sin efterträdare redan känt under festerna? Detta får vi tyvärr inte veta i Brandels dagböcker. Men notiserna ger likväl en inblick i den kunskap som intresserade konsulerna. En typ av kunskap som intresserade konsuler är information om andra konsulshus. Men om denna notis och information är knuten till festerna finns det belegg för att konsulshusen var det rum där man kunde spionera på andra konsulshus och införskaffa information om dessa. Genom att Brandel skrev ner detta i sin journal är det tydligt att han tidigt blev införstådd i detta och valde att skriva ner de händelser som han uppmärksammade. För Brandel var händelsen extra intressant då han fick en föraning om vad som kunde ske mellan honom och Brander om deras relation gick samma väg som Kirkes och Bruces.

¹⁵⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

Men hur kunde dessa fester gå till? Den 28 juli höll svenska konsulatshuset en fest tillägnad densamme nye engelska konsulen Kirke. Brandel skrev följande om festligheterna:

Festin i Svenska trädgården för Engelska Sändebudet oc nya engelska consulen med des frumtimer. Hela franska, danska och engelska nationen bjudna. Dans oc musique. Ali Hojja tornado musico. B:... ficado la nocte. Hagi mahamet äwen gäster. Nya engelska cons. Mr. Kirk for bortt med sina fruntimer strax eftermiddagen oc övergaf sällskapet perche fener illo capessa cosina. Alla de öfriga souperade qwar.¹⁵⁵

Genom denna notis framträder en mer detaljerad beskrivning av en konsulsfest. Festen är tillägnad en ny konsul och dess fru samt den engelska ambassadören, och hölls på det svenska konsulatet. Hela de franska, danska och engelska "nationerna" är bjudna, medan de venetianska och nederländska husen inte var det. Exakt vad detta innebär är inte tydligt, men det verkar röra sig om mer än bara konsulfamiljerna. Sällskapet dansade och njöt av musik. Till och med dejens minister Hagi Mahamet deltog i firande, samma ämbetsman som åt middag i det svenska konsulshuset. Detta deltagande är intressant i relation till Windlers slutsatser om dejens privata kontra offentliga sammanträden. Genom Hagi Mahaments deltagande hade dejen ögon och öron på platsen. Samtidigt kan deltagande av Hagi Mahamet tolkas som en form av indirekt förhandling med dejen eftersom Brander fick en möjlighet att upprätthålla en nära relation med dejens ministrar. Windler för resonemanget att det var under dessa mer privata sammankomster som tillät för kompromissande i känsliga ämnen som var svåra att diskutera i ceremonityngda offentliga sammankomster, och således är det inte omöjligt att även känsliga ämnen diskuterades under fester som denna.¹⁵⁶ Således börjar konsulshuset för andra gången framträda som ett rum där diplomatiska förhandlingar med dejen kunde ske indirekt utan att dejen närvarade, vilket allt mer framstår som en aspekt av den interkulturella diplomatin i förhandlingarna som rådde i Alger. Detta resonemang passar också in på tidigare privata möten mellan Brander och Hagi Mahament som Brandel noterade i sin dagbok. Sett till Östlunds tillitsresonemang blir festen likaså ett exempel för vägar till tillit. Festerna och möjligheterna att umgås och socialisera med varandra utgör vägar till tillitsfulla relationer, och här syns konsulshuset roll i denna process.

I relation till Pratts kontaktzon börjar konsulshuset nu bli ett alltmer dynamiskt rum. Det är ett rum där vänskaper och kontakter upprätthölls, och ett rum som har en diplomatisk funktion genom att dejens ministrar deltar. Samtidigt blir det ett rum där även de europeiska glidningarna

¹⁵⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 26.

¹⁵⁶ Windler, 2001, s. 100-101.

börjar synas. Varför var inte venetianska eller holländska konsuler med på festerna? Någon storpolitisk förklaring för frågan verkar inte finnas – tvärtom. I det nyligen avslutade Sjuårskriget (1756 - 1763) deltog Frankrike och Sverige på en sida, medan England var på en annan. Varken Venedig, Danmark eller Nederländerna deltog i konflikten.¹⁵⁷ Knappt två år efter denna konflikts slut, en konflikt som ledde till att England blev den nya ledande världsmakten på Frankrikes bekostnad, festsar nu engelska, franska, svenska och danska konsuler tillsammans med nordafrikanska ministrar i Alger. Alger framstår som en plats där de storpolitiska ambitionerna var av mindre betydelse och där fransmän och engelsmän kunde umgås sida vid sida. Men samtidigt skedde något uppseendeväckande: En av de som tillägnats festen, den tillträdande konsulen Kirk, valde att avlägsna sig tillsammans med sin familj. Hur detta uppfattades av de övriga konsulerna verkar inte framgå, och det är inte helt tydligt vad Brandels mening på italienska eller lingua franca betyder. Samtidigt har Brandel noterat att de ”övergaw sällskapet” och att ”Alla de öfriga souperade qwar”. Händelsen var således uppseendeväckande och något som Brandel fann viktigt att skriva ned. Eftersom Brandel inte skrev ner vilka samtal som fördes under festerna går det inte att säga vad som föranledde denna incident. Incidenten tyder på att relationerna mellan konsulerna inte alltid var oproblematiske i Alger.

3.1 En rättegång i hamnen

Under Maj månad 1765 fick Brandel bevittna en särskild händelse i hamnen. Brander menade efter sin tid i Alger att han åtnjöt en speciell och vänskaplig relation till dejen.¹⁵⁸ Ett möjligt tecken på detta skedde den 14 maj 1765, då Brander fick ett synnerligen allvarligt uppdrag:

Dejen efterskickade Consulen Brander denna morgon och Committerade hånom att anställa en ransakning öfwer hela den Besättning Som blefwo gjorda till slafwar uppå den genuesiska Bink hwilken förleden höst upbraftes med ett Engelskt passavant utgifwit af governouren uti Minorca [...].
Dejen lofwade att hwar och en Engelsman som under denna Besättning kunde befinnas skulle ställas på fri fot.¹⁵⁹

Även om konsuler fick agera domare i brottsmål som berörde européer i Nordafrika framgår det inte i källmaterialet varför Brander gavs uppdraget, och kan möjligen vara ett tecken på den goda relation som Brander själv menade han besatt med dejen. Incidenten utgör också ett exempel för konsulen som en del av den lokala eliten med makt att döma och fria i rättegångar. Hela denna situation är bemerkningsvärd – en svensk konsul skall nu rannsaka en besättning

¹⁵⁷ Encyclopedia Britannica, Seven Years' War.

¹⁵⁸ Svenskt biografiskt lexikon, Eric Skjöldebrand.

¹⁵⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 16.

och döma somliga till frihet och andra till ofrihet. Således blir denna händelse ett exempel för vilken lokal maktfaktor som konsulen var. Brandel skrev samma dag:

Till den ändan anmodade han vår Consul att kalla den Besättning före sig uti sitt Hus, examinera dem särskildt om det fans någon enda ibland dem som wore Engelsman och sedan lemna honom Swar derom. Consulen Brander lofwade Dejen att efterkomma denna hans vilja och anställa denna ransakning. Görande sig endast det förbehåll att kalla de andra Consulerna till Samträde med honom uti Samma Act. Eftermiddagen församlades uti Svenska Consulens hus, Fransöska Consulen [...], Danska Consulen [...], och den Venezianska H: Capriata. Hwarpå serivane grande förebragte först Captainen af samma besättning Giovanni di Stephanopoli, och sedan de öfriga som woro till antalet. Ingen enda enda utaf dem befans wara engelsman, hwarcken född, naturaliserad eller på något annat Sätt domicilerad. Denna ransakning togs till Protocolls [...] samt förklaring deraf göras till Dejen, som ostridigt härigenom får en stor justification på sin sida uti des dispute med England i anledning af denna Prise. Så mycket mera som det passavant af görverneuren Johnston uti Port Mahon, hwarpå dessa olyckliga sjömän sig förlitat, icke en gång på något sätt erkjänna dem för Engelmän eller giwer dem någon protection.¹⁶⁰

Och så kom det sig att en svensk, fransk och venetiansk konsul dömde genuesiska sjömän på ett engelskt fartyg till slaveri i Alger. Det är anmärkningsvärt att dejen valde Brander till att döma sjömännen. Detta utgör således ett belägg för att Brander besatt den nivå av tillit som gjorde att dejen valde att tro på Branders omdöme. Notisen är också ett målande exempel för hur institutionaliserat och regelstyrt kapningarna var.

Men det finns även andra förklaringar. Biografier om Brander har poängterat hans omfattande affärsrelationer till dejen och han skall ha tjänat en förmögenhet på detta.¹⁶¹ Trots denna omfattande affärsrelation är detta aldrig något som Brandel nämner eller skriver om i sin journal. Detta kunde vara en hållhake som dejen nyttjade eftersom han visste att Brander hade mycket att förlora på att sätta sig emot hans vilja. En sista viktig notis är att denna händelse endast tolkas utifrån Brandels journal. Således är dessa händelser baserade på hans tolkning av händelseförloppet. En viktig observation om händelsen var det faktum att prövningen av sjömännen ägde rum i konsulshuset, ett rum där Brander således genom rättegången kunde indirekt förhandla med dejen och vinna tjänster och gentjänster. Att dejen och Brander faktiskt hade en relation som var närmre än vad som möjligen förväntades är något som Brandel själv noterade den 26 september 1765:

¹⁶⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 17.

¹⁶¹ Svenskt biografiskt lexikon, Eric Skjöldebrand.

Om Dejen's fortfarande i des [besynnerlijen] wänliga tankesätt emot H: Consulen i anseende hwartill han beklagar sin sacrifice av permissionen.¹⁶²

En försvårande faktor är att ordet *besynnerlijen* är infört i efterhand, och stycket väcker betydligt fler frågor än det kan besvara: Ingick ordet på något sätt i Brander's kommunikation, eller är detta en slutsats som Brandel gjort? Är det infört samtidigt som resten av notisen, eller i efterhand då Brandel reflekterat över händelsen? Vad som däremot är tydligt är att Brandel har reagerat på att dejen och Brander har en relation där dejen är så pass trevlig mot Brander att Brandel menar att det är *besynnerligt*. Brandel's journal kan därför tolkas som ett uttryck för att Brander och dejen hade en positiv relation, och händelser som rättegången i konsulshuset var en händelse som ledde till positiva relationer mellan dejen och konsulen. En trolig förklaring till varför Brander och de andra konsulerna dömde till dejen's favör är därför att de ville vinna favör hos dejen, och tidigare forskare som Kaukonen har betonat en kultur bestående av tjänster och gentjänster mellan konsulerna och dejen, och har dessutom lyft att Brander's söner gav dejen fördelaktiga utgångar i rättegångar för att vinna tjänster och gentjänster hos dejen.¹⁶³

Under januari 1766 stod det klart att Brander inte skulle bli långvarig i Alger, även om Brandel inte noterat i sin journal att han planerade att lämna. Den 5 januari mötte Brander och Brandel ”wid marinen hos Wekil Harge, capitän av Porten, Guardian baschi, Boluk Baschi, hos hwilka ämbetsmän Hr. Consulen Brander nu informerade mig såsom sin Wekil eller vicarius i de kongl Svenska affairerna [...] til des den nya consulen utnämnes”.¹⁶⁴ Således var Brandel inte utnämnd till konsul ännu, utan vid det här laget endast utnämnd till vikarierande konsul. Valet av ämbetsmän och plats som Brander presenterade sin efterföljare till är svårare att resonera kring. Att de mötte amiraler och kaptener vid hamnen är enklare att resonera kring, men varför dessa personer introduceras till Brandel som vikarie först förklaras inte. Denna observation låter oss problematisera det diplomatiska rummet ytterligare. Var skedde diplomatiska förhandlingar egentligen i Alger? Var förhandlades makten? Notiser som dessa breddar förståelsen för var de diplomatiska förhandlingarna ägde rum och att även hamnen kunde var ett av de rum i Alger där förhandlingar ägde rum. Tyvärr beskriver inte Brandel var i hamnen dessa interaktioner ägde rum. En slutsats från notisen blir således att Brander, den avgående konsulen, framstår om drivande för Brandel's acceptans hos dejen's ämbetsmän, och att han valde att presentera Brandel hos dejen's ämbetsmän före dejen själv.

¹⁶² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 32.

¹⁶³ Kaukonen, 2015, s. 31–33.

¹⁶⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 45.

Tre dagar senare, den 8 januari 1766 ämnade Brander presentera Brandel som vikarierande konsul inför dejen. Även i detta fall framstår Brander som den drivande parten i beslutet. Brandel presenterades av Brander som ”wekil eller charge d'affairs” inför dejen Ali Pascha och divanen.¹⁶⁵ Eftersom mötet bevitnades av rådet bör mötet, i enlighet med Windler, ha varit förhållandevist regelbundet och regelstyrt. Trots detta blev mötet föremål för en mindre incident, vilken Brandel noterade. Efter att dejen ombett divanen, eller rådet, att skriva ett brev till svenska regeringen skrev Brandel följande om dejens agerande den 8 januari 1766:

Mumlat något i den systemen at wilja göra oss lika med Holland oc Danmark i
våra fridswilkor : hwilken proposition dock awbögedes.¹⁶⁶

Enligt dejen har Sverige ett mer fördelaktigt fredsavtal jämfört med Danmark och Nederländerna, och önskar således göra Sverige likställt med dessa. Exakt vad detta betyder, om det rör sig om eventuella tributer eller hur gåvorna skall överlämnas är inget som Brandel förtydligade. Detta avböjdes fort, förmodligen av Brander, som i Sveriges intresse inte vill se en ökning av tributerna till dejen. Mötet är intressant eftersom det på sätt och vis visade att mötena i palatset, trots närvaron av råd, divaner och tolkar fortfarande var dynamiska, och att diplomatin mellan länderna faktiskt låg på en individnivå. Enligt Brandels journal är det tydligt att dejen önskade ändra de svenska villkoren. Om tanken var att konsulerna skulle höra detta eller ej framgick inte, men då Brandel menade att dejen ”mumlat något” var detta måhända inte planerat. Brander och Brandel lyckades således stoppa dejen från att ändra det svenska avtalet utan större problem, enligt Brandels journal.

Incidenten kan tolkas på flera sätt. Det första är till tidigare händelser. Vi har redan noterat att Brander hade en bra relation till dejen och att han införskaffat gentjänster gentemot dejen genom att han dömde till dennes fördel mot engelsmännen. En förklaring till varför Brander lyckades stoppa dejen var således att han nyttjade sina gentjänster mot dejen. En annan förklaring är kopplat till dejens palats som diplomatiskt rum i kontaktzonen Alger. Vi har noterat tidigare att Brander hade goda relationer med dejens ämbetsmän, vilket jag tolkat som ett uttryck för indirekt förhandling med dejen i andra diplomatiska rum utanför palatset. Måhända deltog Hagi Mahamet på mötet och deltog i att stoppa dejen. Om detta stämmer har vi ytterligare ett indicium för att makten i Alger inte enbart förhandlas i dejens palats, och att det diplomatiska rummet kan breddas och inkludera fler rum. En tredje förklaring är kopplad till Windlers interkulturella diplomati. Sett till hans teori är dejens försök att ändra i kontraktet

¹⁶⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 45.

¹⁶⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 46.

en normbrytande handling. Det finns därtill inget i Brandels journal som tyder på att Brander bröt mot normerna, inget som tyder på att konsulerna nekade att kyssa dejens hand eller lämna tributer. Således hade Brander flera starka argument för att avbryta dejens försök. Trots den ojämna makthierarkin i Alger och i dejens palats fanns det således manövreringsutrymmen och möjligheter för svenska konsulter i den interkulturella diplomatin att förhandla direkt med dejen i dejens palats, enligt Brandels journal.

Dagen efter mötet gjorde Brander ett besök hos ”Hasnadar eller Dejens privata skattmästare”. Trots sin stundande avgång från Alger fann Brander det av stor vikt att lämna några presenter till dejens privata skattmästare, och Brandel noterade den 9 januari 1766:

et ur av circa z: 60.
et par pistoler ... z. 34.¹⁶⁷

Brandel skrev inte rakt ut varför han gav dessa gåvor till skattmästaren, men en förklaring till varför var för att försöka förhindra dejen från att begära samma förändring av kontraktet igen, och genom gåvorna hoppas att dejens privata skattmästare kunde medla för svenska intressen. Det kan också tolkas som en gåva för att säkra Brandels övergång till konsulsämbetet. Det är noterbart att Brandel fann det lämpligt att skriva ner vad Brander gav och till vilket värde. Vid det här laget fann Brandel det således användbart att hålla koll på vilka som fått presenter, och till vilket värde. Således framstår även gåvogivandet som en viktig aspekt av den interkulturella diplomatin i Alger och något som en konsul skulle vara väl insatt i, vilket exempelvis Kaukonen och noterat.¹⁶⁸ Dagen därpå, den 10 januari 1766, fick Brandel ta emot alla dokument och handlingar som berör Sveriges affärer i Alger:

Original fridstractaten, Passeports topparna som nu äro 20 til antalet.¹⁶⁹ Et för ungefär 2 år sedan hitkommit Turkiska käjsarens commandements brew. Et dylikt från Stora viziren, et brew deröver ifrån kongl Swensska envoiën i Constantinopel. Et turkiskt Passeport utgiwit i Constantinopel til et svenskt skepp under ofriden med Tunis. Consulatets Cancilli bok jämte de under H. Consulen Branders förvaltningstid hitkomna kongl. Förordningar, brew.¹⁷⁰

Dokumentet skiljer sig lite åt. En del, som fredstractaten, sjöpasset och kansliboken är material som konsulen behöver för att kunna utföra sitt arbete. Kommandementsbrevet och brevet från

¹⁶⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 46.

¹⁶⁸ Kaukonen, 2015, s.

¹⁶⁹ Sjöpasset var delade i två delar. En av delarna hade kaparna, en annan kapten av fartygen. När korsarerna skulle ta in ett europeiskt fartyg skulle de först undersöka om sjöpasset de hade passade till den som kaptenen på fartyget presenterade. För bilder och information om detta se Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 43–46.

¹⁷⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 47

Konstantinopel är material som verkar styrka en konsuls legitimitet. Dessa kommer att bli viktiga i nästa delanalys, men i skrivande stund bör de tolkas som ”hatt-i sharifer”, dekret från Höga porten.¹⁷¹ Den 14 januari 1766 åt Brandel och Brander middag med flera av dejens ämbetsmän, bland annat dejens bror Sidi Josef, Ali Hogia, Reghib och Hagi Ismael.¹⁷² Denna middagsbjudning skedde i konsulshuset, och kommer diskuteras närmre i delanalysen av konsulshuset. Den 22 och 23 januari värderades Branders möbler och husgeråd, och Brandel betalade denna summa till Brander.¹⁷³

Den 24 januari listas en stor summa som innehåller ”de presenter som blewo giwna i Algier wid Cons: Branders Awfskestagande [...] förenämnda presenter hawa bliwit använda wid [...] Branders awskedstagande oc mitt insättande til consulssyslans ad interim förvaltning. [...]”.¹⁷⁴ Exakt när dessa presenter överlämnades är oklart. De som listades som mottagare är:

- Dejen
- Dejens gemål
- Dejens broder
- Hasnadar (två gånger)
- Wekil Harge / Intendent av marinen
- ”Diverse mindre personer”¹⁷⁵

Tack vare Brandels journal kan vi utröna när Brandel senast träffade dessa personer:

- Den 5 januari besökte Brander och Brandel marinen och träffade bland annat Wekil Harge, landets amiral. Mötet skedde i ”wid marinen”.¹⁷⁶
- Den 8 januari presenterade Brander Brandel som vikarierande konsul inför dejens och divanen.¹⁷⁷ Mötet skedde i palatset.
- Dejens broder samt bland annat Ali Hoggia var på besök den 14 januari, 8 dagar tidigare.¹⁷⁸ Mötet skedde i konsulshuset.

Förutsatt att hasnadar ingår under divanen är det endast dejens gemål som inte dyker upp bland de besök som gjorts dagarna före gåvorna presenteras i journalen. Kaukonen har belyst att

¹⁷¹ Webster 1913, hatti-sherif

¹⁷² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 48

¹⁷³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 49.

¹⁷⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 51.

¹⁷⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 51.

¹⁷⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 45.

¹⁷⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 45.

¹⁷⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 48.

konsuler i Alger redan under Logies tid identifierade dejens gemål som en användbar person att ge presenter till och nyttja i förhandlingar mot dejen, och från denna notis ser vi att även Brander och Brandel kommit till samma slutsats.¹⁷⁹ En observation från dessa möten är att de alla skedde i olika rum. Men å andra sidan står det aldrig uttalat av Brandel att några gåvor gavs vid dessa möten. Samtidigt står det uttryckligen att de två första av dessa möten hade syftet att Brandel skulle presenteras som ad-interim-konsul. Det är således inte orimligt att presenter bytte händer under dessa möten. Dessa gåvor och dess relation till konsulsskiftet visar att det diplomatiska rummet med dess förhandlingar inte var fastlåsta till dejens palats, utan existerade i olika rum i Alger. Slutligen tolkar jag den detaljerade presentlistan som ett försök av Brandel att hålla koll på alla som givits presenter och hur dyra dessa presenter var. Tidigare forskning menar att konsulerna var noggranna med presenternas värde, och Brandels noggranna lista kan tolkas som ett tecken på detta.¹⁸⁰ I detta fall framstår presenterna som en fundamental aspekt av Branders uppsägning och Brandels tillträde. Detta faktum, tillsammans med detaljrikedomen i presentlistan blir ett belägg för vikten av gåvogivandet i den interkulturella diplomatin som rådde i Alger.

Slutligen den 27 januari tog Brander avsked av dejen, och dagen efter lämnade Brander Alger för sista gången. Den 1 februari fyllde Brandel 28 år gammal, och den 2 februari avled dejen.¹⁸¹ Brandel var nu ensam vikarierande konsul i Alger med en ny dej på tronen.

3.2 Analys av rum och kunskap under perioden 1765–1766

Vad var det för typ av kunskap som en blivande konsul som Brandel intresserade sig för? I mångt och mycket kan denna information summeras som underrättelser relaterat kring sjöfart, kapning, slaveri, politik, och besökare i staden. Ett exempel på denna kunskap som berör Algers politik och sjöfart skedde den 19 april 1765, under Brandels första månad i Alger:

En Schebek af de härifrån utgångna kryssare inlopp denna morgon och ingaf till deyens hof obehageliga tidning att 3ne de öfriga schebequer blifwit förgångna på Barbariska kusterna.¹⁸²

Algers sjöfart var av stort intresse för konsulerna. Detta är inte någon överraskning eftersom en av konsulernas huvuduppdrag i Nordafrika var att stoppa eller förminska riskerna för att utsättas för kapningsverksamheten. En del av notiserna om kaperiförsöken är detaljerade och ställer

¹⁷⁹ Kaukonen, 2015, s. 31.

¹⁸⁰ Kaukonen, 2015, s. 35–38.

¹⁸¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 52–54.

¹⁸² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 11.

frågor om hur en konsulsekreterare som Brandel kommit över dem. Den 17 maj 1765 skrev Brandel:

Tidning att 2ne kryssare återkommit här i hamnen. Den ena med en lite prise tagen under gibraltar hwars besättning woro några stackars fiskare, utaf dem som fara emellan Algarbien och Strat. Den andra kryssaren hade fått dugtit stryk af en liten Catalan som slagit hånom så tappert ifrån sig, at han återkom med oförrättade ärenden och 12 döda.¹⁸³

Värt att notera här, vilket kommer att bli relevant framöver är bruket av ordet tidning. Ordet tidning är i denna kontext svårtolkad. SAOB ger två betydelser för ordet. Den ena, numera arkaiskt, är att tidning betyder underrättelse, nyhet, bud eller rykte. Den andra är en regelbundet utkommande tryckalster.¹⁸⁴ När konsulerna talar om en ”tidning” bör det således tolkas som just ett rykte, nyhet eller bud. En prise, eller pris, är ett fartyg som tagits av kaparfartyg. Notisen ovan beskriver således att två fartyg återkommit – en lyckades äntra och föra hem ett spanskt fartyg, och medan den andra misslyckades och fick återvända hem med flera döda ombord. I Brandels journal förekommer många liknande notiser, och det är tydligt att kaperiverksamheten var av stort intresse för honom.¹⁸⁵ Man kan också notera att kaparverksamheten, trots att forskningen betonat dess regelstyrighet och nedgång, faktiskt var ett rejält hot, och att kaparförsöken kunde utvecklas till våldsamma och blodiga sammandrabbningar till sjöss. Även notiser om slavar i Alger förekommer i journalerna. En del notiser var mer uppseendeväckande: ”Förledne natt berättas, att 21: Christna slawar reddat sig med flykten härifrån uti en båt den de sjelwa byggt uti en renegads trägård [...]”.¹⁸⁶ Även underrättelser om andra länders tributer var något som intresserade Brandel, och den 15 maj 1765 skrev han:

Ett danskt skepp hitkom med de årliga presenterna ifrån konungen af Danmark__
Capt Krabbe¹⁸⁷

Brandel skrev därtill flera anteckningar som berör storpolitiska förändringar. Under 1765 gick det rykten om ett stundande krig mellan Marocko och Frankrike, vilket Frankrike alltjämt verkade förlora: ”Ett rygte, att fransmannen upbränt alla kryssarena i Salée, men haft tillika den olyckan att af 700 man, som ej kunnat ernå deras retraite till flottan, 400 bliwit huggna i stycken utan morerna, och resten Slawar. [...]”.¹⁸⁸ Även här har Brandel lagt extra tryck på blodiga detaljer – att fyrahundra franska marinsoldater blivit huggna i småbitar, vilket var det verkligt

¹⁸³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 18.

¹⁸⁴ SAOB, Tidning.

¹⁸⁵ Se exempel: Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 18, 21, 28, 31.

¹⁸⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 28.

¹⁸⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 17.

¹⁸⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 25.

iögonfallande med ryktet. Således var konsulerna informerad om händelser i Nordafrika, även om de hade svårt att belägga dem vilket syns genom att Brandel kallade händelsen för ett rykte. Även Algers interna politik var av intresse för konsulerna. I sina journaler noterar Brander både om utbytt ämbetsmän vid hovet och trupperörelser mot rebeller i bergen.¹⁸⁹ Slutligen bör man också nämna fokuset på besökare i Alger. Brandel skrev ofta namn på olika kaptener, amiraler och ambassadörer som gästade i staden.¹⁹⁰

Den information Brandel skrev ner i sin journal ger en målande bild av vad en blivande konsul fann noterbart och viktigt att nedteckna. Sjöfart, kapning, slaveri, politik, och samt diverse besökare och sändebud. Ofta läggs extra tryck på händelser som var iögonfallande – sådant som bröt mot normen. Detta utgör exempel på den typ av underrättelsekunskap som intresserade en blivande konsul som Brandel.

3.3 Dejens palats

Dejens palats var en ytterst viktig mötesplats i Alger. Trots detta var dejens palats ett rum Brandel och Brander endast sporadiskt besökte under sin första tid i Alger, enligt Brandels journaler. Men hur beskrivs palatset i journalerna vid den här tiden? Alla besök i palatset som man ser genom Brandels journaler involverar på något sätt dejen. Men mötena kunde se olika ut. Ett av de ledigaste besöken var Brandels första, då han, dejen, Brandel och Brander möttes, tillsammans med en dragoman, och Brandel presenterades och fick beskriva sin resa. Dejen besvarade då honom på lingua franca, trots att diskussionen före detta gått igenom dragomanerna. Detta samtal förefaller ledigt. Trots detta finns två tydliga maktdemonstrationer från dejen till Brander och Brandel. Det första var att samtalet började med att dejen påminde om de tributer som inte hade inkommit och som måste presenteras i enlighet med avtalet. Den andra maktdemonstrationen var att samtalet avslutades med den sedvanliga handkyssen. Väl värt att notera, som jag redan gjort, är att Brandel inte la några värderingar i vare sig tributanspråken eller kyssen, och lägger i stället tryck på att poängtera dejens sympatier och direkta samtal på Lingua Franca. Maktanspråken var således inte problematiska för Brandel och tolkades inte som något negativt, samtidigt som de är en tydlig indikator för att parterna befann sig i olika positioner i makthierarkin. Faktumet att Brandel inte problematiserade handkyssningen, utan deltog i ceremonin utan att anmärka det, samtidigt som han betonar

¹⁸⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 11, 42, 45.

¹⁹⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1.

dejens sympatier menar jag utgör målande exempel för den interkulturella diplomatin i Alger. Genom deltagandet i ceremonierna på det här sättet stärktes både dejens och Brandels prestige.

Även om mötet bara innefattade dessa fyra personer, går det inte att säkerställa att de bara var dem som deltog i rummet. Att diskutera detta möte utifrån Windlers dikotomi mellan offentligt och privat är således inte helt enkelt. Måhända talar mötets ordning, med att dejen inleder med att tala om tributer, och avslutar samtalet genom konsulerna kysser hans hand, om att mötet bevittnades av dejens vakter och tjänstemän.

Nästa palatsbesök Brandel fick erfara var under 1765s års eid al-fitr firande, vilket Brandel refererar till som Bairam, vilket troligen bör tolkas som Ramazan Bayramı, det turkiska begreppet för festen som bryter fastan och avslutar ramadan.¹⁹¹ Efter detta besök skrev Brandel att han ”gick [...] opp med Consulen i Dejens palais och önskade hånom buona Pasqua. Här såg jag de så kalla pehluanernas brottande, som wid denna Högtid alltid är wanligt, under landsens brukeliga musique. [...]”.¹⁹² Vi har redan konstaterat att handkyssningen var odramatisk och oproblematisks för Brandel, samtidigt som ”pehluanernas brottande” var något nytt för honom, vilket kan förklara varför handkyssen inte antecknades medan ”pehluanernas brottning” blev det.

Dessa möten verkar först och främst bygga på att parterna följde sederna och traditioner, och möjligheter till privata samtal förefaller ha varit svåra i palatset. Samtidigt, som Windler har betonat om den interkulturella diplomatin, var konsulerna måna om att delta i olika hovceremonier.¹⁹³ Genom att kyssa dejens hand befäste de status quo och de gällande fredsvillkor som var bestämda sedan tidigare. Således verkar palatset som diplomatiskt rum vara ett viktigt rum för att möta dejen och för att arbeta för att fredsvillkoren upprätthölls. Branders politik gentemot dejen framstår i Brandels journal som att befästandet av status quo var det absolut viktigaste.

Ett möte som bröt detta mönster var ett av de sista som gjordes innan dejen Ali Effendi avled. Under detta möte diskuterades eventuella villkor och förändringar i hänseende till Branders uppsägning av konsulsämbetet. Följande incident inträffade: Dejen ”Mumlat något i den systemen at wilja göra oss lika med Holland oc Danmark i våra fridswilkor : hwilken proposition dock awbögedes.”¹⁹⁴ Och denna protest från Brander godkändes. Således fanns det,

¹⁹¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 19 & NE, Id al-fitr.

¹⁹² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 19.

¹⁹³ Windler, 2001, s. 105–106.

¹⁹⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 46.

trots skillnaden i makthierarkin en viss möjlighet för svenska konsuler att stoppa förändringar av villkoren och kunde således delta aktivt i förhandlingarna med makten. I relation till Windler finns det belägg för att händelsen kan ses som ett försök att stoppa förändrandet av accepterade svenska fredsvillkor, och detta gick, utan någon större förklaring till varför. Genom det fortsatta bruket av Windler kan man tolka mumlandet som en villkorsförändringen och som ett eventuellt normbryte då dejen försökte frångå status quo och tidigare skriftliga avtal, trots att konsulerna både lämnat presenter och deltagit i hovceremonier.

Det näst sista mötet med döende dejen inträffade den 8 januari 1766. Då presenterades Brandel som vikarierande konsul för bland annat dejen och divanen. Information om mötet är sparsamt, men som jag redan tidigare nämnt finns det belägg för att mötet kan ha resulterat i att dyra gåvor överlämnades till dejen och dejens gemål. Det sista mötet i palatset under etableringsfasen var det sista mötet innan Brandel lämnade Alger och det skedde den 27 januari 1766. Under detta möte deltog divanen och dejens högsta ämbetsmän. Under mötet beskrevs dejen som ”såsom döende på sin sjuksäng”.¹⁹⁵ Mötet framstår som kort, och Brandel noterade inte vilka samtal som fördes under detta sista möte.

Dejens palats var det rum dejen styrde Alger från. Men sett till denna fas framträder inte dejens palats som ett rum där alla förhandlingar exklusivt skedde. I palatset rådde normer, seder och framför allt makthierarkier. Detta syns extra tydligt i Brandels oproblematiska beskrivning av handkyssen. Ett möte frångick detta mönster, och det var ett möte då Brandel inte godkände dejens försök att förändra status quo, vilket jag förklarar både genom Windlers interkulturella diplomati och som ett resultat av Brandels indirekta förhandlingar utanför palatset.

Från dessa notiser i Brandels journal kan man dra två slutsatser. För det första finns det belägg för att diplomatiska förhandlingar skedde utanför palatset, vilket följande delkapitel kommer fortsätta undersöka. För det andra beskrivs dejens palats som ett normstyrt rum där makthierarkier befästs. Dejens sympatier och privata ordbyten med Brandel får stort utrymme och var således något speciellt, samtidigt som makthierarkin befästes genom att Brandel och Brandel kysste dejens hand. Att dejens palats var ett rum där man kunde möta dejen med en pipa och prata ledigt med denne som tidigare konsulssekreterare i Alger beskrivit finns det inget belägg för i Brandels journal.¹⁹⁶

¹⁹⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 52.

¹⁹⁶ Östlund, Saltets pris, 2014, s. 204–206.

3.4 Konsulshusen

Ett rum som förekommer flitigt under denna första fas var konsulshusen. Varje konsulat verkade inneha både en primär stadsbostad, vilken allt som oftast befinner sig i en del av staden vid namn Babelvett, vilken möjligen kan motsvaras av den moderna stadsdelen Bab El Oued.¹⁹⁷ I konsulshusen möts konsulerna och deras familjer, men de får även besök av olika sändebud och ambassadörer, och tidvis ser vi i Brandels journal även dejens ämbetsmän närvara i detta rum. Att dejen själv skulle bevista något konsulshus finns det inget belägg för i Brandels journal. De möten som skedde i konsulshusen under Brandels etableringsperiod var både offentliga tillställningar och väldigt privata möten. Ett exempel på en offentlig tillställning var den fest i det svenska konsulshuset den 28 juli 1765¹⁹⁸ då det engelska sändebudet samt den nya konsulen firades, tillsammans med deras respektive familjer, franska, danska och engelska ”nationerna”, samt dejens ämbetsman Hagi Mahamet. Tillställningen bevistades dessutom av ”Ali Hojja Tornado musico”, en musiker. Vilka samtal som fördes under festerna antecknade inte Brandel. Däremot skrev han att den engelske konsulen ”övergaf sällskapet”. Genom festerna fick konsulerna således möjligheter att observera varandra. Trots att festerna i Brandels journal beskrivs som broderliga och där fiendeländer som engelsmän och fransmän festar tillsammans finns det problematiserade notiser. Varför övergav den engelska konsulen den stora festen på det svenska konsulatet, och varför var inte nederländarna och venetianerna inbjudna?

Mellan juni och augusti 1765 skedde cirka 16 olika mer eller mindre privata sammankomster mellan det svenska konsulatet och andra parter, främst konsulter, sändebud och kaptener. De flesta av dessa möten sker utan någon större notis och kan exempelvis se ut så här:

Franska consulen till middagen.¹⁹⁹

Således verkar dessa interaktioner ha skett utan att något anmärkningsvärt inträffade. Vissa möten mellan konsulerna verkar ha brutit mot mönstret. Efter ett möte skrev Brandel:

Visite hos M. Bruce i des trögård :/ : *disastro* /:²⁰⁰

Exakt vilka som besökte M. Bruce och varför mötet blev en katastrof förtydligas inte av Brandel men kan tillsammans med festincidenten vara en del i den händelsekedja som ledde till att Bruce

¹⁹⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, F2:4.

¹⁹⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 26.

¹⁹⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 29.

²⁰⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 27.

lämnade Alger och klagade på sin efterträdare, Kirk.²⁰¹ Visiten i trädgården blev således ytterligare ett exempel på hur Brandel och de andra konsulerna kunde observera varandra genom att socialisera i konsulshuset.

Privata mötena var betydelsefulla vad gäller möjligheten att insamla information. Den 28 och 29 april sker en tydlig händelsekedja. Den 28 april bevistades konsulshuset av den franska konsulen som berättade att dejen låtit avrätta den avsatta aghans bekanta. Redan dagen därpå reste Brandel och Brander till det svenska konsulatets lantgård där de bevistades av Hagi Mahamet, en av dejens ämbetsmän. Genom detta möte kunde informationen från den franska konsulen revideras. Väl värt att notera är att enligt Brandels journaler verkade samma Hagi Mahamet inte ha haft något emot att bevista Branders fester och privata bjudningar. Genom journalerna får man således en antydning att det bör ha funnits utvecklad och tillitsfull relation mellan parterna som tillät för privata samtal och kunskap om känsliga statshändelser. Genom dessa privata möten och tillitsfulla vänskaper som fanns med dejens ämbetsmän i konsulshuset ser vi åter igen hur det diplomatiska rummet har expanderat från dejens palats till att även inkludera konsulshuset, vilket låter oss nyansera synen på var diplomatiska förhandlingar ägde rum i Alger.

Dejen bevistade aldrig något konsulärt hus enligt Brandels journal. Men samtidigt vet vi att konsulshuset var ett rum där tjänster och gentjänster hos dejen kunde införskaffas. En avvikande händelse skedde den 14 maj 1765.²⁰² Under denna tid ombads Brander av dejen avgöra huruvida besättningen på ett engelskt fartyg var skyddade under rådande fredstraktat eller om fartyget utgjorde en ”god pris” – ett rättfärdigt kapningsmål. Detta fall är intressant från flera perspektiv. För det första bör det redan ha funnits en viss grad av tillit mellan Brander och dejen eftersom Brander personligen valdes av dejen för att reda ut fallet. För det andra är händelsen ett uttryck för europeisk extraterritorialitet. Pennell och Müller har noterat att konsulter i det osmanska riket kunde döma sina undersåtar i landet från år 1675.²⁰³ Således fanns det tecken för europeiska influenser på händelser i Alger, samtidigt som de presenteras vara beroende av dejens välvilja. Vidare är händelsen intressant eftersom Brander dömer till dejens fördel, ett utslag som Brandel förklarar ger dejen en ”stor justification på sin sida uti des dispute med England i anledning af denna prise”.²⁰⁴ Dejens fördelaktiga utgång ur händelsen stärkte ytterligare bandet mellan dejen och Brander. Men varför är denna incident relevant för analysen

²⁰¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 30.

²⁰² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 16–17.

²⁰³ Pennell, 2008, s. 351 & Müller, 2004, s. 77–78.

²⁰⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 17.

av konsulshuset? Faktum är att hela denna undersökning ägde rum i det svenska konsulshuset. Konsulerna som skulle döma, fartygets kapten och fartygets besättning samlades alla i det svenska konsulshuset. Således blev konsulshuset ett rum där man kunde bygga tillit hos dejens ämbetsmän och indirekt förhandla med dejen utan att dejen närvarade, och ett av de diplomatiska rum i Alger där förhandlingar försiggick.

Konsulshuset möjliggjorde även för nätverkade mellan dejens män och konsulerna. Vi har redan observerat att Hagi Mahamet deltog i tillställningar i det svenska konsulatshuset. Ytterligare ett exempel på när dejens ämbetsmän bevistade hus skedde den 14 januari, 1766, nära i tid till Branders avresa från Alger:

Om aftonen souperade hos oss Dejens Broder Sidi Josef, Ali Hogia, Reghib oc Hagi
Ismael oc skilder ifrån oss kl 12 om natten.²⁰⁵

Brandel skrev inte vad som diskuterades på mötet. Han fann det däremot relevant att poängtera mötets längd – de lämnade inte förrän midnatt. Vad än herrarna diskuterade gör Brandel en poäng av att mötet drog ut på tiden. Efterföljande dags notis domineras fullständigt av texten:

Afgiwit til Ahmed Hogia följande temessik:
io sottoseritto confesso d'aver vicevuto da sidy ahmed Hogia, figlio del serivan
grande della casa di Re, una Somma di Mille zechini Algerina, gli qulai io lo
paghero o in mezzo anno o in una anno di qui in fede di che ho sottoseritto il
presente con proprio pugno e munitotolo co'l mio sigillio algieri il 15 di januari
1766.²⁰⁶

Dagen efter detta långa möte annonserar Brandel att han lånat en summa på 1000 zekiner. Närheten till Branders avsegling från Alger och nödvändigheten att finansiera presenter nödvändiggjorde införskaffandet av kapital – och Brandel har säkrat ett lån dagen efter ett möte i konsulshuset med högst uppsatta algeriska ämbetsmän. Brandel har däremot inte gjort någon koppling mellan anteckningarna.

Sett till Mary Louise Pratt framträder konsulshuset som ett ytterst dynamiskt rum. Det är ett rum som tillåter för flera olika typer av verksamheter. De två vanligaste är fester och möten. Genom festerna fick konsulerna möjligheter att socialisera och knyta kontakter, vilket representerar olika vägar till tillit, men också möjligheter att spionera och observera varandra.

²⁰⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 48.

²⁰⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 48. Direkt maskinöversättning via Chat-GPT (<https://chat.openai.com/>): "I, the undersigned, confess to having borrowed from Sidy Ahmed Hogia, son of the great servant of the King's house, a sum of one thousand Algerian zechini, which I will repay either in six months or in one year from now. In witness of this, I have signed the present with my own hand and sealed it with my Algerian seal on January 15, 1766."

Middagarna framställs också oftast utan detaljrikedom, men ibland går det att urskilja händelsekedjor, informationsutbyten och notiser som avslöjar att dessa intima middagsmöten var av stor vikt för det konsulära ämbetet. Genom privata mötena med dejens olika ämbetsmän blir konsulshuset också ett rum där politik sköttes, och ett rum där det fanns vägar till tillit även till dejens ämbetsmän. Det finns således belägg för att konsulshuset var ett centralt rum för konsulens diplomatiska arbete, vilket gör konsulshuset relevant att diskutera i relation till Windlers resonemang om kontrasten mellan det privata och det offentliga rummet.

Genom Brandels journaler framträder inga större kulturella glidningar eller problem – i stället var det en plats där konsuler och algeriska ämbetsmän festade och umgicks. Helt problemfritt var det inte, vilket händelsen med konsul Kirke exemplifierade. Uppståndelsen kring Kirke var Brandel nog med att notera. Samtidigt skedde inga konflikter mellan det svenska konsulatet eller dejens ämbetsmän. Festerna och mötena följer dessutom ett mönster där man ger besök och tackbesök, och håller fester åt varandra. Festerna framstår således i Brandels journal som en central aspekt av den konsulerna interkulturella diplomatin mellan konsulerna med egna normer och seder. Brandel skriver ofta att han deltar på festerna, och han ger intrycket i sin journal av att vara en sociabel person.

3.5 Hamnen

Ett rum som förekommer sporadiskt i första fasen är hamnen eller marinen. Marinen är i detta sammanhang något klurigt – ordet betyder först och främst flotta i en militär bemärkelse.²⁰⁷ Men samtidigt skriver Brandel att han möter personer ”wid marinen”.²⁰⁸ Om detta betyder att han träffar folk i hamnen eller vid flottan är således otydligt, men jag har i detta hänseende valt att tolka marinen även som ett uttryck för hamnen. Hamnen som rum var en naturlig mötesplats – I egenskap av att vara Algers hamn är marinen därtill det rum där man välkomnar och tar avsked från besökare i staden. Brandel välkomnades i hamnen av Gimon och Alexander Logie. Exempel på ett avsked får vi genom engelsmannen Commodore Harrison. Harrison anlände till Alger den 13 november 1765. När han den 25 november skulle lämna Alger skrev Brandel att han ”beledsagades av Consulerna till Marinen, oc for ombord på sitt skepp Centurion, under Awnskedssalut”.²⁰⁹ Att Brandel och Brandel hade samröre med hamnintendenten har jag redan presenterat i den första fasens kronologiska genomgång. I samma analys blev det därtill tydligt att hamnintendenten Wekil Harge var en person man skulle muta för att stärka sin position i

²⁰⁷ SAOB, Marin.

²⁰⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, ex, pag 23.

²⁰⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 37-39.

Alger. Hamnintendenten var till och med en person som Brander presenterade Brandel för som sin efterträdare flera dagar före han presenterades inför dejen. Således framträder hamnen, likt konsulshuset, som ett rum knutet till viktiga kontakter som en konsul behövde umgås med, och därför blir även hamnen ett diplomatiskt rum där man förhandlade med makten utan att dejen – Algers absoluta makt, deltog.

Hamnens vikt för ett konsulserkännande kan inte underskattas. Brandel presenterades som vikarierande konsul i hamnen före han presenterades för dejen. Varför detta skedde framgår inte i Brandels journal. Tidigare forskningslitteratur har först och främst betonat att en konsul måste erkännas av sitt hemland för att respekteras på plats.²¹⁰ Genom Brandels journal kan vi nyansera detta faktum. För att Brandel skulle erkännas som ställföreträdande konsul var det inte fullmakter från Sverige som var det väsentliga. I stället verkade hans legitimitet som konsul komma från lokala maktpersoner – och de första som han inför var personer knutna till hamnen. Hamnen blir således ett diplomatiskt rum där makt förhandlades.

3.6 Det interspatiala rummet

Konsulerna spenderade inte hela sina dagar på enskilda rum i staden. De rörde sig fritt mellan Algers olika rum, och som vi sett i Frykséns undersökning kunde lediga promenader vara källor till kontaktskapning och kunskapsutbyten.²¹¹ Finns det belägg för liknande företeelser i Alger under Branders sista tid som konsul? Brandel skriver ofta om sina promenader, både till fots och häst. De flesta gånger beskrivs endast resorna som vägen mellan zoner. Ibland beskriver Brandel folk han råkat. Den 26 november 1765 skrev han exempelvis:

E. M. spatserat utanför Babelwett, råkat Holländska officerarena.²¹²

Alla möten mellan rummen behöver således inte vara planerade, eller leda någonstans. Händelsen var speciell nog för att Brandel ville skriva ner det, men inget viktigt nog att skrivas ned verkar ha sagts. Men det är ändå ett exempel på hur spontana möten kunde uppstå i Alger.

En småkomisk observation som dessvärre inte säger så mycket om forskningsfrågorna är att Brandel inte framstår som en skicklig ryttare i sin journal. Tre gånger under första halvåret råkade Brandel ut för hästolyckor med varierande allvarlighetsgrader. Redan under första veckan i Alger beskrev Brandel hur hans sadel lossades och han hamnade under hästarna och dess fötter och ”genom Herrans nåd oröd af dem alla sammans”. Den 1 juni skrev Brandel att

²¹⁰ Müller, 2004, s. 77.

²¹¹ Fryksén, *Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien*, 2015, s. 169–171.

²¹² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 39.

han ”på jagt till häst i sällskap med vår Consul, den engelska och Alexander Logie, åt negderna af kjällan Sisen Bugia. I stor fara att bryta hals och ben genom hästens ostyrighet”. Den 22 juli var Brandel på väg till staden och hamnade ”I stor fara med min häst emellan kejsers castellet och Casabba. Spielkt en tand”.²¹³ Tyvärr finns inget bevarat som tyder på vad folket kring Brandel tyckte om hans ryttaregenskaper. Men händelser är föga smickrande och talar för att Brandel kanske inte ämnade publicera journalen eller endast skrev för en liten skara läsare.

Den 1 juni 1765 åkte Brandel, Brander, Alexander Logie och den engelske konsulen ut på jakt vid källan Sisen Bugia. Bugia, en stad som motsvaras av dagens Bejaia²¹⁴, ligger något öster om staden Alger vid kusten. Ett nöje för konsulerna var således att resa till Algers omkrets tillsammans, och i det här fallet jaga. Brandel fann händelsen speciell nog för att skriva ner, men han noterade inte vilka samtal som fördes under utflykten. Ytterligare en idyllisk utflykt skedde den 21 september 1765. Brandel skrev:

Matsmässdagen. Gjort en promenade til häst ungefär 2 sw. Mil ifrån trögården til hawstranden med H. Consulen Brander oc des familie
Dejens Broder Sidi Jusuf oc des son, oc Hagi Ismael.²¹⁵

Således var det inte bara andra konsuler som Brander anordnade utflykter med. Att Brander och dejens bror Sidi Jusuf tillsammans vandrar till stranden med sina familjer talar för att det redan fanns en hög grad av tillitsfull vänskap mellan parterna. Detta möte målar upp en annan bild av Alger än bara kapare, pirater och avtalsbråk. I stället får vi en mer vardaglig bild bestående av två familjer, en sekreterare och en tolk som tillsammans rider ut till en medelhavsstrand. I stället för att mötas i någon av maktens rum i staden eller i konsulshuset möttes de i stället i de i ett helt annat rum som inte tidigare förknippats med diplomatiska maktförhandlingar.

Enligt Brandels journal verkade inte dejen ha rört sig utanför palatset – men hans bror var inte främmande för att göra detta. För även om tilliten mellan personerna på stranden inte ledde till någon nedtecknad kunskapstradering som Brandel fann användbart att skriva ned, gav stranddagen möjligheter för tillitsfulla interaktioner. Bevisligen hade Brander nära relationer till dejens ögon och öron i staden och stranden var ett av flera rum som tillät för dessa privata interaktioner som utgjorde vägar till tillit. Stranden och de interspatiala rummen blir således även dem rum där diplomati och makt förhandlades, både med andra konsuler och med dejens ämbetsmän och således indirekt med dejen. I ingen av dessa möten nämner Brandel någon slags

²¹³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 10, 20, 26.

²¹⁴ NE, Bejaïa.

²¹⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 31.

kulturkrock eller konflikt vilket är ytterligare ett belägg för den speciella interkulturella diplomatin i Alger. Det interspatiala rummet framstår således i Brandels journal som ett rum där man kunde socialisera och spendera tid med dejens ämbetsmän och i enlighet med Östlunds resonemang finna vägar till tillit. Fokuset på tidigare förbisedda aktörer genom *New diplomatic history* låter oss således urskilja hur diplomati, politik och makt förhandlas i Alger. I stället för att fokusera på dejen och ambassadörer finner vi i Brandels journaler belägg för nära samröre mellan svenska konsuler och dejens familj och ämbetsmän. Genom det rumsliga perspektivet kan vi belägga dessa möten till rum som stränder och hamnen och bredda synen på var diplomatiska förhandlingar ägde rum i Alger.

4. Delanalys 2 – Etableringens brännpunkt 1766–1768

Vid tiden för Branders avresa från Alger började rykten om både dejens sjukdom och död florerar.²¹⁶ På eftermiddagen den 27 januari 1766 skrev Brandel följande:

E.M. gjort besök med Consulen i Dejen hus, hwarest Consulen tog awsked av Dejen Ali Bascha, som nu låg såsom döende på sin sjuksäng, med de högsta ämbetsmännen omkring sig.²¹⁷

Notisen i Brandels dagbok är fåordig, och detta sista möte verkar ha varit odramatiskt. I sin renskrivning skriver Brandel att den ”*gamla Dejen hwilken då låg på sin siuksäng oc hade intet mycket olevadt*”.²¹⁸ Olevad betyder i det här sammanhanget att dejen låg stundande inför döden med kort tid kvar i livet.²¹⁹ I båda notiserna har Brandel betonat dejens sjukliga tillstånd, och således fördes troligen inga samtal av stor vikt under mötet. Dagen efter klockan 9 på morgonen avreste Brander med sin familj på det svenska fartyget *Succes*, och med detta blev Brandel ensam kvar i Alger. Branders avseglning saluterades inte från kastellet, vilket Brandel fann anmärkningsvärt och antecknade detta i sin journal.²²⁰ Fem dagar senare den 2 februari 1766 dog dejen och Brandel skrev:

Söndag. Kyndersmässdagen. Kl:6 om morgonen lossades alla canonerna, oc kom tidning at Dejen framl. Ali Bascha wore i natt med döden awgången. För detta Hasnagi eller Riksskattmästaren Mahamet, Dej uti hans ställe. Allt detta awlupit gudi låw utan Allarm, utan upror oc willerwallor, som äljest wid sådana successionstilfällen pläga förelöpa. Det säges at den nya Dejen har förökat soldaternas månadspaga med 5. Saimer.

Kl 7 ½. Gick jag up med min Drogoman uti Palatset at avlägga min gratulation til

²¹⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 52.

²¹⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 52.

²¹⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

²¹⁹ SAOB, Olevad.

²²⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 53.

den Regerande Dejen: som emottog tog mig med et wänligt Hoseh Geldün, och låwade at wilja bibehålla friden med Swerige.²²¹

Från denna notis får vi av Brandel veta att successioner i Alger brukade resultera i stökiga tider, samt att den nya dejen var den tidigare skattmästaren. Brandel avslöjar inte var denna kunskap kommer ifrån, men tydligt är att han fann denna typ av underrättelse viktig och antecknade den i sin journal. Även intressant är ordvalen från volym F2:4. I denna beskrevs dejen som ”vår nya dey”, i stället för ”Algers nya dej”.²²² Alltså valde Brandel att anteckna att det även var hans nya dej, och således framstår det som att det fanns en koppling mellan dejen och Brandel. I den interkulturella diplomatin har Windler betonat att konsulerna önskade att förknippas med dejen som ett sätt att stärka sin och sitt konsulats prestige.²²³ I detta textavsnitt ser vi således hur Brandel redan i det första mötet sökte stärka sin koppling till den nye dejen genom att benämna honom som ”våra nya dej”.

En observation är att Brandel kunde få audiens med den nye dejen knappt 90 minuter efter att denne tillträtt tronen, ett belägg för att dejens palats var ett rum som konsulerna hade möjlighet att få träda in i utan större problem. I sin journal beskriver han detta första möte ytterligare: ”[...] avlägga min gratulation til den Regerande Dejen : som emottog tog mig med et wänligt Hoseh Geldün, och låwade at wilja bibehålla friden med Swerige.” Detta första möte har likheter med hur Brandel beskrev sitt första möte med den tidigare dejen. Brandel fortsätter således att betona att han och hans önsknings accepterades av dejen. Brandel framstår således som sociabel, någon som snabbt fick dejens acceptans. I interaktionen betonade Brandel således vänligheten i det diplomatiska mötet, och genom att han därtill lägger tryck på att han accepterades försöker han koppla sig själv till dejen, ett sätt för konsulerna att stärka sin prestige i den interkulturella diplomatin, enligt Windler. Dejen lovade också Brandel personligen att den svenska friden skulle bevaras. Brandel har däremot inte skrivit något om någon handkys.

Dagen efter Branders avresa skrev Brandel följande om dagarna den 29 till 31 januari 1766:

Reglerat huset. Emottagit gratulations visiter av Consulerna, och betalt de samma.²²⁴

Brandel är fåordig om dessa möten. Min tolkning är att dessa möten inte rör sig om regelbundna fester eller bjudningar, utan framför allt bestod av kortare möten, vilket även verkar vara det

²²¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 54.

²²² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

²²³ Windler, 2001, s. 104.

²²⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 53.

som skedde när Brandel anlände till Alger 1765. Detta stärks ytterligare av att Brandel inte bemödade sig med att skriva ner exakt vilka konsulter som besökte honom, ett tecken på att mötena inte var av stor vikt. Efter dejens dödsfall och den nye dejens tillträde påbörjade Brandel sitt nätverkande. Dagen efter dödsfallet gick han med sin dragoman och besökte den nye Hasnagi Karah Ibrahim, alltså den nytillträdde riksskattmästaren. Dagen därpå, den 4 februari 1766, besökte Brandel intendenten av marinen eller Wekil Harge.²²⁵ Men Brandels beskrivningarna av dessa möten är fåordiga. Han fann interaktionerna viktiga nog att skriva ned, men inte vad som sades under dem.

Fredstraktaten behövde dock mer än välvilja för att upprätthållas, och för Brandel var det nödvändigt att uppsöka dejen igen. Den 6 februari 1766 skrev Brandel:

Kl 7: om morgonen gick jag up til Dejens Palais med min Drogman, oc begärde av den nya Dejen Mahamed Pascha at han skulle ratificera Fridstractaten, hwilket han bewiljade. 2 timar derefter fick jag samma tractat tillbaka, med hans Sigill och namn under.

En stund derpå kom Drogmannen med en upsats på Turkiska, innehållande följande poster dem Dejen begärer til inträdes present av kongl. MayT. Av Sverige: [...] ²²⁶

Notisen följs av en lång lista på de varor som den nye dejen begärde av Sverige i utbyte för fredliga relationer. Listan är lång, detaljerad och omfattande. Bland annat skall svenska kronan skänka dejen 10 000 24-pundiga kanonkulor, 500 ”canthar” krut, 10 kanoner av järn, 2000 plankor av furuträd och 200 tunnor tjära.²²⁷ Varorna som Sverige skulle betala för freden med Alger var således en blandning av praktiska föremål som berör krigföring, exempelvis kanoner och ammunition, och svenska stapelvaror, vilket stämmer väl överens med vad tidigare forskning poängterat om de svenska gåvorna.²²⁸ Mötet beskrivs i Brandels journal som smidigt och utan några avvikande incidenter. Brandel framstår som en van konsul som var införstådd i processen och hur man skulle tala till dejen, detta trots att Brandel endast var vikarierande konsul. I mars skedde ytterligare ett möte med dejen. Enligt Brandel gick alla konsulter till dejens palats för att önska god påsk, och inget anmärkningsvärt skedde på firandet. Först den 6 augusti 1766 blev det åter igen dags att förhandla med dejen:

Kl 2 : E.M: gick jag up med min Drogman i kungens hus, oc förklarade för Dejen Mahamet Hans Kongl. Swenska Maytz. tankesätt i anseende till Algier, på sådant sätt som av RR. Löwenhjelm uti des Skriwelse av Stockholm i 30 maji. Bliwit mig

²²⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 54.

²²⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 55.

²²⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 55.

²²⁸ Müller, 2004, s. 60, 73, 124 & Östlund, *Saltets pris*, 2014, s. 133-135.

anbefalt at i aktaga. Dejen bemötte mig wänligen oc conferencen slöts med nöje på ömsa sidor.²²⁹

Det brev som omnämns vara från Löwenhielm finns inte omnämnt i journalen. Även här framstår Brandel som en framgångsrik diplomat – dejen beskrivs som nöjd med Brandel och bemötte honom personligen vänligt. Dejens palats framstår i denna andra fas som ett rum där korta möten mellan dejen och Brandel skedde och där Brandel alltmer träder in i rollen som en mellanhand mellan dejen och svenska myndigheter, men där han samtidigt betonar att han personligen blev vänligt bemött av dejen. Brandel fortsatte samma dag den 6 augusti 1766:

Samma dag: reste jag ut til Mahamet Hoggias Algeriska statssekreterarens trädgård, hwilken man nu för tiden har största influence på denna Ministern. Jag wann lyckligen min awsig som war att prevenera honom til vår nations fördel, enär wid Håwet oc i Diwanen något skulle förefalla rörande antingen det hos Dejen av mig nyss förut anförda ärende, eller Svenska affairers intresse i gemen.

230

Från denna notis kan vi dra flera slutsatser. För det första råder det en viss oklarhet om vem han talat med. Bör notisen tolkas som att han besöker Mahamet Hoggias sekreterare som har mest ”influence” på honom, eller att han besöker Mahamet Hoggia som är sekreteraren med mest ”influence” på dejen? Min tolkning är att det rör sig om Mahamet Hoggias sekreterare, eftersom Brandel den 11 maj 1766 rapporterade att Mahamet Hoggia var dejens sändebud till Konstantinopel som skulle ratificera dejens tillträde hos Höga porten.²³¹ Men Brandels sätt att skriva lämnar vissa tvivel. Tydligare i denna notis var däremot att Brandel framstår som att han visste vem han skulle förhandla med för att säkra sin position hos dejen, och enligt sin journal lyckades övertala denna sekreterare att arbeta för svenska intressen vid hovet och divanen. Hur han övertalade denne minister skrev Brandel inget, och inte heller några gåvor har enligt journalen givits. Från Brandels journal kan vi således inte besvara frågan om hur Brandel lyckades övertala sekreteraren. Likt Brander visar Brandel att makten inte bara förhandlades med dejen, utan även med hans ögon och öron i staden. Dessa förhandlingar utgör exempel för indirekta förhandlingar med dejen, vilket utgjorde en aspekt av den interkulturella diplomatin i Alger som vi sett tidigare i undersökningen.

Genom journalen framträder Brandel även som en van diplomat – han vet vilka han skall prata med, och han vet hur han skall prata med dem för att vinna över dem. Under förra fasen noterade jag hur Brander framstod som en mentor, vilket stärks genom denna notis då Brandel framstår

²²⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 69.

²³⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 69.

²³¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 64.

som kunnig om vem han skall förhandla med trots att han bara varit vikarierande konsul under några månader. Slutligen kan vi konstatera att Brandel vid det här laget, inte var någon erkänd konsul från svenska myndigheter. Men likväl skötte han diskussionerna på plats, och togs på allvar, vilket nyanserar äldre tolkningar av att konsulter var beroende av officiella erkännande hemifrån för att accepteras.²³²

Trots det hitintills vänliga bemötandet av både dejen och dejens hov blir det tydligt i Brandels journal att dejen förväntade att de tributer som krävts tidigare skulle överlämnas. Någon gång i slutet av augusti eller början av september 1766 kallades Brandel ännu en gång upp inför dejen. Brandel skrev följande:

Uppkallades jag för Dejen, av hwilken iag blev tillsagd at inom en månads tid
utgöra Consulaire presenterna för ombytet av Svenska consulatet, eller i
widrigt fall exponera nationen för obehagliga consequencer.²³³

Detta beskrivs som första gången dejen hotade en konsul i Brandels journaler. Hotet utgör ett exempel på makthierarkierna i dejens palats som rum – det är Brandel som skall göra som han blivit tillsagd. Brandel framstår å sin sida som passiv, och kan inte göra mer än att vidarebefordra hotet. I dejens palats framstår Brandel allt tydligare som en intermediary, en mellanhand, mellan dejen och svenska myndigheter. Från journalen kan man också konstatera att dejen inte hotade Brandel eftersom han inte var erkänd konsul av svenska myndigheter – han hotade Brandel eftersom han inte hade lämnat de presenter som dejen förväntade sig av honom. Denna observation menar jag bör tolkas som ett inslag i den interkulturella diplomati som rådde i Alger. Forskningslitteraturen har betonat att de skriftliga traktaterna krävde gåvor för att tolkas som giltiga från det nordafrikanska perspektivet. Dejens hot mot Brandel kan således tolkas både utifrån den maktskillnad som fanns i kontaktzonen som Pratt beskriver, och som en aspekt den interkulturella diplomatin som fanns i Alger där dejen krävde gåvor för att traktaten skulle vara giltiga, och att dejen genom hoten försökte dominera Brandel. Redan dagen därpå klargör Brandel i journalen att han postade mötets innehåll till RR. Grew Gustav Löwenhjelm, vem jag tolkar vara riksrådet Carl Gustaf Löwenhielm, som var Sveriges kanslipresident.²³⁴

Om Brandels möte med sekreteraren var ett exempel på hur en svensk konsul kunde använda sitt nätverk och information om viktiga politiker i Alger för att förhandla indirekt med dejen, är

²³² Müller, 2004, s. 77.

²³³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 71.

²³⁴ Svenskt biografiskt lexikon, Carl Gustaf Löwenhielm.

dejens hot ett relativt konkret exempel på hur dejen å sin sida förhandlade med Brandel och Sverige. Båda utgör olika förhandlingsmetoder i den interkulturella diplomatin i Alger och blottlägger kontrasterna i makthierarkin och hur parterna förhandlade med varandra i kontaktzonen Alger. Dejen förväntar sig att Brandel, mer än att bara diskutera och skriva på papper, skulle lämna gåvor. Brandel presenterade listan över tributerna redan i februari, över ett halvår tidigare, och trots alla vänliga möten har Brandel ännu inte kunnat presentera dessa inför dejen. Nu fick Brandel i hotet en konkret tidsplan att förhålla sig till: han fick en månad att presentera tributerna – eller lida konsekvenserna. Hotet blev ett konkret exempel på skillnaden i makthierarkin som fanns i dejens palats som diplomatiskt rum.

Brandel behövde inte vänta länge på svar från hemmafronten. Den förste november ankom skeppet *Providentia* som avseglat från Stockholm samma år och färden till Alger beskrevs som en av de ”snällaste”. Ombord fanns de gåvor som dejen begärt, och Brandel redogör genom en lista för vad som fanns ombord. Listans innehåll liknar de föremål dejen krävt, men har också stora skillnader. Exempelvis fanns endast 5000 kanonkulor ombord, och flera av de byggmaterial som omnämnts saknade.²³⁵ Således verkar inte denna last utgöra de krav som Brandel presenterat i sin journal. Men Brandel besökte dejen redan samma dag, och beskrev mötet den 1 november 1766 följaktligen:

Efter Capt: ankomst gick jag up och notificer hos Dejen i Kongl Majt namn dessa presenters ankomst, hwaremot Dejen förklarade sin tacksamhet och wälwilja emot Hans Kongl Majt, oc sade sig med det första wilja awsända deremot efter wanligheten sitt compliment oc Tacksägelse brew.²³⁶

Åter igen betonar Brandel att dejen upplevs som nöjd med gåvorna. Enligt Brandel förklarade dejen sin tacksamhet och välvilja, och lovade skicka tacksägelsebrev till den svenska konungen. Brandel förekommer i den här notisen vara passiv, och beskriver inte sig själv som mottagaren av dejens tacksamhet. Efter detta möte framstår dejen nöjd. Men redan den 20 november inträffade nästa möte med dejen:

Blew jag upkallad inför Dejen uti Diwanen oc tillsagd at skriwa hem til min konung angående hwad som resterar på den mig giwna lista d. 6 februarii. Alla inwändningar jag derimot gjorde wowo fruktlösa, oc man gaw mig en penna at taga till referendum följande persedlar, såsom manquerande, til en annan gång, nämligen [...].²³⁷

²³⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 76.

²³⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 76.

²³⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 78.

Denna sida följs av en lista på de varor som saknades från den första listan, men ett fåtal varor saknas fortfarande. Tyvärr saknas Brandels känslor och personliga tolkning, men han poängterar att alla hans försök att komma med invändningar och stoppades, och att han gavs en penna och tvingades skriva ett brev till svenska myndigheter där och då.

Skillnaden i makthierarkin mellan den nye konsulen och dejen framstår i detta fall som avgrundsdjup. Brandel är ensam konsul från ett relativt fattigt land utan möjligheter att få hjälp hemifrån, den andre en kung i sitt slott med sina tjänare och sitt råd. Brandel beskriver sig själv som hjälplös och utan möjligheten att komma med förevändningar. Även denna gång skrev Brandel inget om handkyssen, varken om den skedde eller inte. Eftersom Brandel inte skrev om det går det inte att dra några slutsatser om det, men det är likväl nämnvärt då handkyssen var ett av de tydligaste utslagen för makt i dejens palats under den första delanalysen. I den andra fasen har därtill hoten blivit en tydlig del i de diplomatiska förhandlingarna mellan konsulen och dejen. Även denna interaktion tydliggör skillnaden i makthierarkin i dejens palats och hotet är ett tydligt exempel på hur dejen förhandlade mot Brandel i den interkulturella diplomatin. Men trots dessa hot blir beskrivs situationen efteråt som mer avslappnad.

Cirka två veckor senare, den 5 december 1766, ”skänkte” Brandel ”til Mahamet Hogia, et stissane med musikaliskt klockspel à 70 zekiner, en cafetan av grönt damask [...]”.²³⁸ Jag har redan noterat tidigare i undersökningen att Mahamet Hoggia och dennes sekreterare var en person Brandel tidigt tog kontakt med och försökte vinna till sin sida, och var dessutom den person Brandel hade goda kontakter med i den första delperioden. Dessa gåvor blir således ytterligare ett belegg för att Brandel genom Brander visste vilka ämbetsmän som stod nära dejen som han skulle upprätthålla regelbunden kontakt med. Enligt Brandels journal finns det nu också belegg för att han börjat muta dejens ämbetsmän. Detta var första gången under den period då Brandel var ensam konsul i Alger som han avslöjar i sin journal att han gett gåvor till någon. Den första person som Brandel således mutar personligen var således inte dejen, utan en av dejens ämbetsmän. Ytterligare en observation om följande notis var att Mahamet Hoggia fortfarande enligt journalen bör vara i Konstantinopel.²³⁹ Det är således svårt att tyda vem som mottog gåvan och vilken eventuell reaktion den fick.

Först den 18 december 1766 ankom Brandels ”Fullmagt at wara Svensk Consul i Algier : presenterat kongl Majt Credituire til Dejen Mahamet Pascha”.²⁴⁰ Brandel skrev inte om vad

²³⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 84.

²³⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1.

²⁴⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 85.

som sades under denna interaktion. Det är således först nu som Brandel officiellt var svensk konsul i Alger – men enligt Brandels journal har han redan tidigare förhandlat med dejen och krävts på inträdespresenter av denne. I Brandels journal framstår således presenterna vara betydligt viktigare för dejen än en eventuell fullmakt från svenska myndigheter.

Den 27 februari 1767 återkom Mahamet Hoggia från Konstantinopel, men som nu kallas Ahmed Hoggia av Brandel. Brandel skriver att han hade med sig en ”Cafetanen ifrån Stora Sultan til Dejen Mahameth såsom investiture oc Confirmation at wara Des Pascha i Alger.”²⁴¹ Dagen efter ikläddes dejen kaftanen i en kröningsceremoni och alla kanoner avlossades för att fira honom, och ”Consulerna gingo Samteliga up i Palatset kyste des hand oc feliciterade”.²⁴² Efter denna händelse var dejen officiellt krönt av den osmanska sultanen. Dagen efter firandet, den 1 mars 1767, gick Brandel för att träffa sändebudet Mahamet Hoggia och skrev:

Gjorde jag besök hos den algeriska ifrån Constantinopel återkomna deputerade Mahamed Hoggia. Han överlemnade til mig Brew ifrån Kongl. Svenska ministren i Constantinopen, jämte innesluten Copia oc översättning av det med [dem tvenne] Hoggia hitsände, oc av hånom til Dejen överlewrerade Käjsarens Commandementr brew, til Svenska fridens säkerhet.²⁴³

Mahamet, eller Mahamed Hoggia, som nu kallas Mahamed i stället för Ahmed som i förra notisen, var den samma minister som Brandel tidigt identifierade som en prioritet i förhandlingarna med dejen, som han skänkte gåvor till den 5 december 1766 och vars sekreterare han tidigt under den andra fasen övertalade till sin sida. Från denne Mahamed emottog Brandel nu ett par brev, och han förtydligar aldrig i sin journal betydelsen av dessa brev. Kejsarens ”commandements brew til Svenska fridens säkerhet” kan tolkas som en hatt-i sharif från Höga porten. Innan Brandel lämnade Alger emottog Brandel en äldre hatt-i sharif, och enligt sin journal har han nu emottagit en ny sådan och som enligt journalen skall verka för den svenska freden med Alger. Enligt journalen får han också ett brev från den svenske ministern i Konstantinopel men innebörden av denna var inte heller något som Brandel förtydligade. Ett av dessa brev skulle kunna vara ett resultat av följande notis från den 10 maj 1766:

På dejens tilsago Skriwit Recommendationsbrew för des sändning-bud til Svenska envoien i Constantinopel.²⁴⁴

²⁴¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 88.

²⁴² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 88.

²⁴³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 89.

²⁴⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 62.

Brandel har däremot inte inkluderat något rekommendationsbrev från Konstantinopel bland de papper han emottog från Mahamet Hoggia den 1 mars 1767. Detta rekommendationsbrev kan enligt journalen tolkas som de brev han emottager från Höga porten, men både notisen otydligt, speciellt vad dejens eventuella inblandning var. Således räcker inte Brandels journal för att kunna dra några slutsatser kring denna del av korrespondens.

Först söndagen den 10 januari 1768 ankom de resterande varorna – som inte heller motsvarade de tidigare listor som Brandel redogjort för i sin journal.²⁴⁵ Exempelvis saknades fortfarande närmre 1000 kanonkulor fortfarande från totalsumman. Men detta verkar inte utgjort något problem. Brandel skrev följande den 13 januari 1768:

Hade jag företräde för Dejen Mahamet Bascha oc recenserade för honom de ankomna kongl. Majt presenter, samt hwad som resterar av det utlåwade quantum, i anledning av Prem. Ministrens brew. Wid samma tillfälle förärade jag honom en Diamants Ring av 500 [...] wärde, oc skilder wid honom i myken wänlighet.²⁴⁶

Krångheterna kring inträdesgåvorna förefaller enligt Brandels journal vara lösta efter detta möte. Brandel poängterar återigen hur han emottager dejens gunst och välvilja, och gör en stor poäng av att de skiljdes åt ”i myken wänlighet” – han blev åter igen accepterad av dejen. Trots att det fortfarande saknades utlovade presenter framstår dejen nöjd. Brandel presenterade utöver tributerna även en personlig gåva till dejen – en diamantring. De direkta diplomatiska förhandlingarna mellan Brandel och Dejen framstår i Brandels journal som relativt ensidiga. Dejen begär, dejen hotar. Brandel ger, försöker undkomma och bortförklarar. Således framstår dejens palats under skiftets brännpunkt som ett mindre lämpligt rum för att förhandla direkt med makten. Samtidigt framställer Brandel dejen som mycket nöjd över diamantringsgåvan, en gåva som Brandel införskaffat på eget initiativ och som inte inkluderades bland de begärda tributerna. Från denna händelse kan vi således dra flera slutsatser. För det första blev detta första gången som Brandel personligen gav presenter till dejen. För det andra blir ringen ett belägg för vikten av gåvor inom den interkulturella diplomatin i Alger, vilket exempelvis Heinsen-Roach och Windler poängterat.²⁴⁷ För det tredje representerar ringen ett tydligt utslag för agens hos Brandel. Där han tidigare varit passiv, har han nu, som han beskriver det i sin journal, på eget initiativ införskaffat en dyr gåva som han givit dejen som komplement till tributerna. Där dejen förhandlat med Brandel genom att befästa sin maktposition genom maktanspråk som att hota Brandel, har Brandel nu börjat förhandla genom att ge gåvor både till dejens ämbetsmän

²⁴⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 109.

²⁴⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 113.

²⁴⁷ Heinsen-Roach, 2019, s. 184–185.

och till dejen personligen. Och ringen blev inte den sista gåvan Brandel gav enligt sin journal. Dagen efter Brandel överlämnade diamantringen till dejen fortsatte han att lämna ut gåvor till personer kring dejen. Den 14 januari 1768 skrev Brandel följande:

Förärat til Hassan Wekil Harge av Marinen
Et par pistoler ... 250
Et stck. Fint Hollands lärst ... 120
Et gullband för hans Hustru ... 100-- 470.²⁴⁸

Brandel skriver inte varför han ger presenter till dessa personer i sin journal. Vi har redan poängterat vikten av gåvorna som förhandlingsmetod inom den interkulturella diplomatin i Alger, och således finns det belägg för att Brandel gav dessa gåvor för att stärka sin position och förhandla indirekt med dejen.

4.1 En annan slags rättegång i hamnen

En intressant observation Brandel gjorde nära i tid till gåvogivandet skedde i samband med kapningen av ett holländskt skepp. Den 16 januari 1768 skrev Brandel följande:

Ankom på Redden et Hollands fartyg såsom prise, insänt av Corsaren Ben Zurzur [...] Sedan Captainen oc Holl. Consulen fått förklara sakens rätta tilgång, befans omständigheterna ej vara så illa som Corsaren welat dem angiwa oc Dejen Mahamet Pascha rör av sin böjelse för Rättwisa gaw ordres till fartygets lösgiwande, oaktat den gamle Amiralen Baba Schrerif wid första rådfrågandet av sin opinion, hade yttrat inclination til des upätande. Denna trait av Rättwisa, som gör mycken heder åt den regerande dejen, är tämligen nymodig i Alger, oc skulle aldrig hawa händt i den framdledne Baba Alis Regering.²⁴⁹

Trots de tidigare hotfulla förhandlingarna tillskriver Brandel dejen en ”trait av Rättwisa”. Denna anteckning är ett belägg för att kapningen, mer än att bara vara en kaosartad piratverksamhet var institutionaliserat, och att det existerar en slags ”rättvisa” inom piratverksamheten. Rättvisan som Brandel beskriver är individuell och tätt knuten till den nye dejen. Denna rättvisa var enligt Brandel enbart förknippad den nye dejen personligen, och den fanns inte hos den gamla, menade Brandel – detta trots att den gamla dejen tillät Brandel avgöra om de genuesiska sjömännen var rättfärdiga priser eller ej. Således framstår Brandel, enligt sin journal, vara positivt inställd till den nye dejen.

Perioden mellan år 1766 till och med 1768 representerar en övergångsfas för både Brandel och Mehmet Pascha, som båda träder in i sina nya respektive roller. I förhållande till staden Alger som en kontaktzon befinner sig Brandel och dejen i en markant skillnad i makthierarkin.

²⁴⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 113.

²⁴⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 113.

Brandel som konsul för ett fattigt land utan militär närvaro – dejen som en härskare som styr över både janitsjartrupper och beväpnade kaparflottor. Detta syns genom skillnaderna i direkta diplomatiska interkulturella förhandlingarna där dejen genom maktanspråk hotar medan Brandel ger gåvor till både dejen och till personer runt dejen. I Brandels journal framstår dejens hot som återkommande i förhandlingarna, medan Brandel främst ger de tributer som krävs, och framstår som passiv i förhandlingarna med dejen men som aktiv när han ger ut presenter och förhandlar indirekt med dejen. Brandel, trots att han saknade konsulsfullmakt, framstår å sin sida också som medveten om vilka personer runt dejen han behövde förhandla med. Dessa förhandlingsstrategier hade förblivit osynliga om man endast undersökt de fredstraktat som enligt Brandels journal var av mindre reellt värde för dejen jämfört med de gåvor han begärt. Fokuset på Alger som en kontaktzon med en interkulturell diplomati har således belyst olika interaktioner som ingick i skifte av dej och konsul. Men vilka utvecklingar skedde i de i de olika rummen under denna andra fas?

4.2 Analys av rum och kunskap under perioden 1766–1768

Den typ av kunskap i form av underrättelser och information som jag presenterade under den första fasen fortsatte att vara av stort intresse för Brandel under etableringens brännpunkt. Samtidigt skedde stora politiska förändringar i Alger, och detta speglar en ny typ av kunskap som syns mer frekvent under denna andra fas. Underrättelser om palatsintriger vid dejens hov som ledde till skiften av dejens ämbetsmän är exempel på denna nya typ av information Brandel antecknade regelbundet. Genom Brandels journaler syns att flera ämbetsmän avsattes och tillsattes. I vissa fall beskrivs återkommande gamla ämbetsmän i exil.²⁵⁰ Ett exempel var den tidigare dejens fältskär som flera gånger försökte återkomma till Alger. Den tredje gången han försökte få en audiens med dejen blev han tillsagd av ”captain av porten [...] at om han satte sin fot i land, hade han at undfå 500. Bastonader oc förfalla som slaw till Beylik”. Den gamle fältskären gick inte i land, antecknade Brandel.²⁵¹

Brandel noterade dessutom redan under första dagen att dejens succession skedde utan de problem som var vanliga i Alger vid dessa händelser. Men bytet var inte helt oproblematiskt framhöll Brandel. Den 8 april 1766 skrev Brandel:

Dejen låtit strypa 3 turkar som woro mistänkta för stämpling mot hans liw.²⁵²

²⁵⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 54, 63, 64, 76.

²⁵¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 91.

²⁵² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 61.

Fler notiser liknande denna förekommer i journalen under samma period.²⁵³ Således finns det belägg för att dejen var hotad under successionen och att alla inte var nöjda med den nye dejen. Den 9 november 1768 skrev Brandel dessutom att dejen under en ”pagans utdelning til soldaterna” blev attackerad av en ”assassin” som skadade honom i armen och huvudet men blev stoppad av rikskattmästaren som hann hugga ihjäl mördaren innan denne lyckades fullborda sitt verk. Dejen verkade ha klarat sig utan stora skador och den 11 november var han enligt Brandel ”uppe igen : botad ifrån sina blessurer”.²⁵⁴ Denna typ av kunskap förekom inte i journalen under den första fasan, och således blir Brandels journal ett belägg för att algeriska successioner inte var helt utan kontroverser. Händelserna exemplifierar också viktiga händelser som bröt mönstret, som Brandel följaktligen ansåg användbara att notera.

En annan ny typ av information Brandel började notera var storpolitiska underrättelser om en konflikt mellan Alger och Venedig. Den 18 november 1766 förklarade dejen krig mot Venedig, och kort därpå flydde Venedigs ambassadör. Venedigs konsul, en man vid namn Capriata, beskrevs av Brandel få 40 dagar på sig att lämna Alger, men denne stannade kvar för att förhandla fram en fred.²⁵⁵ Under förhandlingarna noterade Brandel att ”Capriata oc hans anhang, Ali Hogia etc. arbetar på uprättningen av Venezianska friden [...]”.²⁵⁶ Denna notis blir således ett belägg för att Brandel ansåg att dejens ämbetsmän kunde arbeta för konsulernas intresse även under krigstider. Brandels journal ger inget konkret bevis för att detta var fallet, utan blir först och främst ett belägg för hur Brandel uppfattade situationen. Hur Brandel kom över dessa underrättelser förtydligade han inte. Freden tog tid att förhandla, och dejen valde några gånger att skrämma i väg Venedigs sändebud genom hot om kanonskott från staden.²⁵⁷ Den 15 juni 1768 tröttnade dejen på Capriatas förhandlingar och Capriata blev ”sluten i kjädja oc införd i Beyliks slaw bagnio”.²⁵⁸ Hur mycket av Capriatas öde som Brandel själv bevittnade är oklart, men genom journalen framstår Brandel som väl medveten om Capriatas situation. Den 22 juni 1768 skrev han: ”Capriata tagen ifrån stenkärran, emedan han genom Benens upswullnande under kjädjan ej mera kunde gå. Fördes til Bagnio di Beilik eller Slawhuset”.²⁵⁹ Dagen efter fördes Capriata ombord på ett venetianskt skepp tillsammans med sina ägodelar, och i samma månad verkar parterna kommit överens om en fred. Med tanke på de detaljerade

²⁵³ Se exempelvis Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag pag 68

²⁵⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:2.

²⁵⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 78.

²⁵⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 91.

²⁵⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 100.

²⁵⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 122.

²⁵⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 123.

notiser Brandel fört om förhandlingarna framstår han som väl insatt, men han uppger aldrig varifrån informationen kommer ifrån. Capriatas svårigheter och öde så som det beskrivs i Brandels journaler är ett exempel på det öde en konsul i Nordafrika hade framför sig om politiken misslyckades.

4.3 Dejens palats

Dejens palats framträdde sparsamt under etableringsfasen 1765–1766. I stället framstod konsulshuset som basen för olika typer av informationsinsamlingar och förhandlingar. När Brandel lämnade och Ali Effendi Pasha dog uppstod ett speciellt läge där avtalen behövdes förhandlas på nytt och således blev dejens palats ett ytterst centralt rum för diplomatiska förhandlingar. Jag har redan noterat att Brandel kunde stiga fram inför dejen redan tidigt på morgonen samma dag som denne uppsteg på tronen. Jag menar att detta är viktigt att poängtera igen eftersom detta belägger att dejens palats var ett tillgängligt rum för konsulerna. Samtidigt har tidigare forskning med fokus på konsulssekreterare Reftelius visat att dejens palats var ett rum där man kunde prata ledigt med dejen och röka pipa tillsammans. I Brandels journal presenteras inte dejens palats på detta sätt. I dejens palats uttrycktes stora skillnader i makthierarkin i det diplomatiska rummet, genom dejens interkulturella maktanspråk mot Brandel.

Också värt att notera är att Brandel inte officiellt var konsul, utan endast vikarierande konsul tills en ny konsul officiellt kunde utnämnas. I Brandels journal framstod inte något eventuellt utkorande från svenska myndigheter som en viktig faktor för att blidka dejen. Dejens fokus under mötena, som Brandel beskrev det, var tributerna. När tributerna uteblev, blev Brandel hotad. När presenterna kom blev han vänlig. Brandel noterade både, men är relativt fåordig kring sina beskrivningar av hoten. Under maj 1766 skrev Brandel dessutom följande notiser:

[...] Consulerna efter vanligheten voro i konungens hus at önska god påsk. Denna påsk var den första i mitt ämbete.²⁶⁰

Turkarnas stora påska eller Pasqua di Carneros [...] Kl. 7 kommo alla consulerna opp i kungens Hus, at kyssa hans Hand oc önska Bona Pasqua.²⁶¹

Precis som under första året gick Brandel till dejens palats för att önska honom god påsk. Under denna ceremoni, vilken Brandel beskrev som ”den första i mitt ämbete”, fick han och alla andra konsulerna kyssa dejens hand. Även här sker detta utan att Brandel tolkar det som problematiskt. Dejens palats framstår således som ett rum där skillnaderna i makthierarkin befästs. Konsulerna

²⁶⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

²⁶¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 65.

framstår som villiga att delta i ceremonin och Brandel problematiserar inte mötena. Windler har betonat att konsulerna gärna deltog i hovceremonier då detta stärkte deras prestige och cementerade deras ställning i Alger, och Brandels oproblematiska deltagande i denna ceremoni blir ett belägg för att detta även var fallet i Alger.

Det finns likheter mellan Branders och Brandels diplomatiska förhandlingsmetoder, vilket syns genom att båda personerna såg till att knyta personer nära dejen till sig själva. Exempel på denna politik var hanteringen av Mahamet Hoggia eller Ahmed Hogia, som i Brandels journal ibland tycktes vara två personer. Oavsett om detta var en eller två personer var det tydligt att Brandel tidigt identifierat denne som viktig, vilket är ett belägg för att han hade information om vilka som man skulle förhandla med, och som kan kopplas direkt till Brander då Brander spenderade tid tillsammans med Mahamet Hoggia. Mahamet eller Ahmed Hoggia var dessutom redan i första fasen en persons om Brandel etablerade finansiella relationer med. Således finns det belägg för att Brandel likt Brander förhandlade indirekt med dejen genom att knyta personer nära dejen till sig själv, vilket utgör ett exempel på hur konsulerna förhandlade med dejen och en aspekt av den interkulturella diplomatin i kontaktzonen Alger.

Den 28 februari 1767 gick Brandel och alla konsulerna upp till dejen. Anledningen var att kaftanen från den osmanska sultanen anlät, vilken dejen sedermera kröntes i. Således hölls en ceremoni som påminner om en kröning i en europeisk kontext. Brandel, tillsammans med alla andra konsulerna ”gingo samtliga up i palatset, kyste des hand oc feliciterade”.²⁶² Konsulernas vilja att delta i även denna ceremoni blir också ett uttryck för den interkulturella diplomatin i dejens palats som diplomatiskt rum där konsulerna önskade delta i ceremonier för att både höja sin egen prestige och för att befästa status quo i förhandlingarna, som Windler poängterat.

Dagen efter kröningen skrev Brandel att han besökte Mahamet Hoggia, sändebudet från Konstantinopel. Hoggia hade med sig översättningar och kopior på fredstraktaten mellan Sverige och Alger, samt den hatt-i sharif som Brandel nämnt tidigare. Vikten av brevet från Konstantinopel är svårt att tyda, då tidigare forskning betonat att Höga porten egentligen inte hade så stor påverkan på politiken i rikets gränsområden i Nordafrika, som Alger, men att Höga porten trots allt var en viktig faktor för styrets legitimering.²⁶³ Brandel verkade enligt sin journal ha tyckt att brevet var av stor vikt, och den 19 mars 1767 månaden därpå skickade han presenter

²⁶² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 88.

²⁶³ Östlund, *Saltets Pris*, 2014, s. 38–39 & McDougall, 2017, s. 38.

till Hoggia.²⁶⁴ Således finns det belägg för att Brandel tolkade den osmanska sultanen som en relevant part för de svenska fredsvillkoren och för förhandlingarna i kontaktzonen Alger.

Den 13 januari 1768 steg Brandel upp inför dejen och presenterade tributerna samt en värdefull diamantring, och dejen beskrevs vara nöjd över dessa gåvor, och Brandel gjorde en poäng av att de skiljdes åt som vänner.²⁶⁵ Således gör Brandel en poäng av det faktiskt fanns en viss tillitsfull relation mellan dem, trots hoten. Detta möte representerar också den första gången som Brandel, utöver att betala dejens ämbetsmän, också betalade dejen personligen. Genom en diamantring blev Brandel aktiv i de direkta förhandlingarna mot dejen. Varför dejen nöjde sig med presenterna när dem fortfarande inte utgjorde den mängd som blivit lovad förr framkommer inte i Brandels journal. Men detta möte blir ett belägg för vikten av gåvor inom den interkulturella diplomatin i dejens palats.

Efter detta möte började dejens palatset gradvis återgå till hur den var under Branders tid. Först i oktober 1768 steg Brandel upp inför dejen på nytt, och ombads att leverera konsulsprenter på samma sätt och danskarna och holländarna gjorde. Han fick fyra månader på sig att invänta ett svar från ”mitt håw”.²⁶⁶ Trots att Brandel stoppat en liknande övergång under januari 1766 verkar inte Brandel ha gjort något för att stoppa en förändring av systemet denna gång. Varför Brandel kunde stoppa en sådan förändring samtidigt Brandel var oförmögen att göra så var inget Brandel resonerade kring. Händelsen blir således ett belägg för att den avgående och erfarna konsulen hade större möjligheter att förhandla med dejen i dejens palats än en nyutträd konsul.

4.4 Konsulshuset

Ett rum som förekom flitigt under den första fasen var konsulshuset i Alger. Dessa framstod som centrala för olika typer av möten, och tillät konsulerna att stifta bekantskaper och insamla information om varandra genom att observation. Konsulshuset förekommer även under Branders tid, men med ett par skillnader.

En stor skillnad är frekvensen av fester och bjudningar. Under sommaren 1765 förekom hela sexton olika möten i de konsulära husen, och bland dessa deltog allt från konsul, kaptener till dejens ämbetsmän. Under Branders första sommar som konsul år 1766 skedde endast åtta, alltså endast hälften så många sammankomster.²⁶⁷ Inga av dejens ämbetsmän eller familjemedlemmar

²⁶⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 90.

²⁶⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 113.

²⁶⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:2.

²⁶⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 66–71.

deltog vid dessa interaktioner.²⁶⁸ Två stora skillnader från den första fasen blir således avsaknaden av dejens ämbetsmän och den minskade frekvensen av interaktioner i konsulshuset. Under den andra fasen skedde endast två möten med personer nära dejen i konsulshuset. Det första skedde den 3 mars 1767, och den andra den 8 mars 1767:

Hasnagis slägtine oc Wekil Harge etc. gjort Beirams visite hos mig.²⁶⁹

Framl. Dejens Broder Hagi Jusuf gjort besök hos mig.²⁷⁰

Det första av dessa besök kopplar Brandel till Beiram, och således beskrivs besökets syfte att lyckönska inför en stundande högtid. Tydligt är att Wekil Harge, hamnintendenten och Hasnagi valde att interagera med Brandel och aktivt söka upp honom och lyckönska honom i konsulshuset vilket Brandel ansåg nämnvärt nog att skriva ner i sin journal. I det andra besöket deltog Jusuf, den avlidne dejens bror som Brandel spenderade tid med. Vad detta möte betydde eller mynnade ut i framkommer inte, och Brandel förtydligar inte vilken position Hagi Jusuf hade när besöket skedde eller om han faktiskt hade någon påverkan på dejen. Men även här framstår inte besöket som en del av den vanliga vardagen eftersom Brandel fann det nämnvärt att anteckna i sin journal. I analysen av konsulshuset under den första fasen menade jag att konsulshuset var ett diplomatiskt rum där man kunde vinna tillit, tjänster och gentjänster, samt indirekt förhandla med dejen genom att blidka denne i rättstvister. Genom rättegångsexemplet kunde Brandel göra dejen nöjd direkt från konsulshuset, och genom att mötas privat och tillitsfullt med dejens ämbetsmän kunde Brandel influera dejen. Dessa exempel menar jag utgjorde exempel på indirekt förhandling med dejen, vilket utgör ett exempel av den interkulturella diplomatin i Alger, och där man i den förra fasen kunde se konsulshuset som ett diplomatiskt rum där dessa typer av förhandlingar var möjliga. Dessa interaktioner saknas i den andra fasen. Brandel beskrivs aldrig ha någon möjlighet att utföra rättskipning i konsulshuset och de möten han hade med dejens ögon och öron var ytterst begränsade. En stor skillnad mellan de perioderna är således den minskade möjligheten för Brandel att påverka dejen indirekt genom konsulshuset, vilket i förlängningen utgör en skillnad i den interkulturella diplomatin som skedde under skiftet. En förklaring till detta var att Brandel saknade tillitsfulla relationer med personer nära dejen som Brandel i egenskap av erfaren konsul i Alger innehade.

Den konsul som Brandel enligt journalen spenderade mest tid tillsammans med var den danske konsulen Arboe. Den 23 februari 1766, samma månad som den nye dejen tillträdde var Brandel

²⁶⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 65–71.

²⁶⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 89.

²⁷⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 90.

”Til måltids hos Danska Consulen – promenade efter middagen oc soupé”.²⁷¹ Även engelska, franska och holländska konsuler beskrivs ha bevistat konsulatet med jämna mellanrum.²⁷² Således finns det belägg även under konsulsskiftet för att konsulshuset fortsatte vara ett rum där konsuler kunde finna vägar till tillit hos varandra genom att finna tid till att umgås. ”M Gimon”, den handelsman som Brander hade möten med under första perioden fortsätter att vara någon Brandel mötte regelbundet, både vad gäller möten och fester. ”M Gimon” rörde sig inte enbart med svenska konsuler:

M Gimon giwit Festin åt franska, swenska, engelska oc danska consulerna med
deras fruntimer ____ soupé.²⁷³

Mitt källmaterial avslöjar inte vem denne ”M Gimon” var, men från Brandels journal framstår han som populär bland konsulerna och rörde sig ledigt bland deras gemenskap. Då Brandels journal inte beskriver vem han var, går det inte belägga något om honom, vilket samtidigt gör honom aktuell för vidare forskning om konsulslivet i Alger.

En händelse som beskrivs som stor i Alger enligt Brandel skedde den 14 augusti 1767, då Maria Magdalena Wolters, Brandels fästmö, anlände. Dagen efter, den 15 augusti, vigdes Brandel och Maria i det danska konsulshuset av en grekisk präst vid namn Padre Erasmo.²⁷⁴ Bröllopet ledde till en mängd fester. Brandel höll först fest i sin trädgård, och de efterkommande dagarna höll den danska och franska konsulen fester till Brandels ära, samtidigt som den holländska konsulen, dess fru och ”canceller” avlämnade besök.²⁷⁵ Denna stora mängd fester som avbytte varandra blir således ytterligare ett tecken på festernas betydelse och en aspekt av den interkulturella diplomatin som rådde mellan konsulerna.

Från dessa notiser kan vi göra flera observationer: För det första skedde bröllopet i det danska konsulshuset med en grekisk präst. Detta tyder på att Alger saknade en stor protestantisk befolkning. Samtidigt blir det faktum att en viktig ceremoni som Brandels och Marias bröllop ägde rum i det danska konsulshuset ett belägg för att det fanns en tillitsfull relation mellan Brandel och Arboe. Konsulshuset framstår således som ett rum där ceremonier som bröllop kunde äga rum. De besök och hyllningsfester som hölls till parets ära skedde även alla dem i olika konsulshus. Konsulshuset fortsätter således att utgöra navet för konsulsliven i Alger, och i detta hänseende skedde ingen större förändring under konsulsskiftet. Notisen stärker således

²⁷¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 58.

²⁷² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1.

²⁷³ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 89.

²⁷⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 102.

²⁷⁵ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 102–103.

också vad tidigare forskning sagt om konsulerna – de utgjorde en tätt knuten grupp och var djupt involverade i varandras liv.

En slutlig observation och skillnad mellan konsulshuset i relation till kunskapstradering. I den första fasen kunde vi genom journalen observera en tydlig kunskapstraderingskedja. Under den andra fasen saknades dylika kedjor. Däremot vet vi att konsulerna fortfarande festande, om än något mer försiktigt än i den förra fasen. Så även om festerna i konsulshuset fortsätter att utgöra en väg till tillit för den involverade, finns inga belägg för att det skedde någon form av kunskapstradering i konsulshuset i den andra fasen i Brandels journaler.

Min slutsats av första fasen var att konsulshuset var ett ytterst dynamiskt rum där man möttes, festade, observerade varandra, interagerade, traderade information och spionerade på varandra. Även dejens ämbetsmän och familj förekom i husen, och i hänseende till Windlers interkulturella diplomati resulterade dessa privata möten i mer lediga samtal som kunde påverka Algers politik och blev således ett sätt att förhandla indirekt med dejen. Konsulshuset blev således ett rum där makthierarkin suddades ut. I den andra fasen finns många likheter, men också skillnader. Fokuset på nätverkandet och socialiseringar med andra konsulter fortsatte att framstå som vanliga under etableringens brännpunkt, och således bör konsulshuset tolkas som ett rum där man kunde finna vägar till tillit. Frekvensen av festerna och bjudningar sjönk däremot under den andra fasen enligt Brandels journal, men detta kan vara ett resultat av det känsliga läget efter successionen. Jag vill betona den dramatiska minskningen av besök av personer nära dejen som en viktig skillnad under skiftet. Där Brandel både nätverkade, umgicks privat och traderade information och på så sätt förhandlade indirekt med dejen, saknades dessa möjligheter för Brandel i den andra fasen. Men som ett rum där konsulter kunde mötas skedde ingen större skillnad. Således blir uteblivandet av möjligheten att förhandla med dejen indirekt och finna vägar till tillit bland dejens män i konsulshuset en skillnad i den interkulturella diplomatin under skiftet – en förändring som endast åskådliggjorts genom en rumslig analys utifrån Pratts kontaktzonsteori på konsulshuset.

4.5 Hamnen

Vikten av hamnen och att stå nära hamnintendenten är i mångt och mycket ett tema som fortsätter under Brandels konsulstid. Redan den 5 februari 1766, tre dagar efter att den nye dejen tillträtt och knappt 9 dagar efter att Brandel lämnat Alger skrev Brandel att han besökte Wekil Harge eller ”intend av Marin”, vilket är ett belägg för att Brandel tidigt identifierat denne som

viktig att upprätthålla kontakten med.²⁷⁶ Han besökte honom igen den 31 maj 1766, utan att avlägga några större anmärkningar om besöket.²⁷⁷ En incident som problematiserar Brandels relation med Wekil skedde den 11 augusti 1766:

Wekil Harge wid marinen Sidi Hassan avsatt ifrån sitt ämbete, som han innehaft i 3 år. Han war utav framledne dejens Baba Alis creation Tappade något i sin Credit wid Håwet wid den nya kungens tilträde oc måtte giwa swiga för stora kockens nya rådande part.²⁷⁸

Vad Brandel här försöker redogöra för i sin journal är att någon form av palatsintrig resulterat i att marinintendenten förlorat och fått lämna sitt ämbete. Detta borde ha försvårat för Brandel som tidigt mötte Wekil. Vad som gör incidenten svår att analysera är att inget mer talas om hamnintendenten förrän den 3 mars 1767, då ”Hasnagis slägtinge oc Wekil Harge etc. gjort beirams visite hos mig.”²⁷⁹ Om detta är samma eller en ny person framkommer inte. Sista gången under den andra fasen som Wekil omnämns var den 14 januari 1768 då Brandel gav presenter till dejen – och gav samma dag presenter också till Wekil. I Brandels journal förekommer inget som tyder på att det eventuella skiftet av Wekil var ett problem. Tvärtom verkar det enligt journalen ha varit en icke-händelse. Det finns samtidigt belägg för att relationen till Wekil var ömsesidig eftersom Wekil själv sökte upp Brandel under högtidsfiranden. En problematisk faktor var att Wekil endast var knuten till hamnen genom sitt ämbete. Det är således inte tydligt om Brandel träffade denne vid hamnen, eller i något annat rum i staden.

I den första fasen ledde Brandel en rättegång, om vilken jag spekulerade att detta var en möjlighet för konsulen att indirekt förhandla och vinna tjänster och gentjänster med dejen. Under den andra fasen skedde en liknande händelse och då kom Brandel själv till denna slutsats. I journal F2:2 och F2:4 återfinns följande händelse:

Inbragtes fångit et genovesiskt fartyg som fördt Engelsk flagg innehavande 150 man soldater recruter som skulle åt Spanien, jämte 4 qvinfolk. Engelska Consulen Mr. Frazer förklarade alltsammans fartyg, besättning, oc passagerare såsom god prise uti Algiers händer, hvarigenom han trodde sig förvärva en ouphörlig ynnest hos Algieriska Regeringen. [...] ²⁸⁰

²⁷⁶ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 54.

²⁷⁷ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 65.

²⁷⁸ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 70.

²⁷⁹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 89.

²⁸⁰ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:4.

En intressant aspekt av denna notis är att i Journal 2 saknas förklaringen om att det hela rörde sig om ett försök att vinna ynnest hos den algeriska regeringen.²⁸¹ Med teorin att journal F2:4 rör sig om en senare renskrivning blir det därför tydligt att även Brandel senare tolkade möjligheten att döma till dejens fördel som en förhandlingsstrategi, även om det var något nytt eller oväntat för honom under 1765 när han skrev sin första journal om Branders rättegång. Således finns det belägg i journalerna för att konsulerna var medvetna om att andra konsulärer dömdes till dejens fördel som en förhandlingsstrategi, vilket ytterligare stärker bilden av tjänster och gentjänster som en aspekt av den interkulturella diplomatin i Alger. Tyvärr antecknade inte Brandel var engelsmännens rättegång hölls, och således blir händelsen svårare att koppla till ett diplomatiskt rum än de andra rättegångarna som noterats.

I den andra fasen intog hamnen som diplomatiskt rum en otydligare ställning. Hamnintendenten fortsätter vara målet för förhandlingar och interaktioner, och enligt Brandels journal var underrättelser om sjöfart fortfarande av stort intresse. Som rum framstår hamnen vara relativt statiskt vad gäller dess betydelse för möten och förhandlingar. Som slutsats för den första fasen menade jag att studien av hamnen visade hur det diplomatiska rummet inte bara fanns i dejens palats i Alger. I den andra fasen blev det tydligare att förhandlingarna med makten framför allt skedde i dejens palats, och att hamnintendenten och hamnen intog en blygsammare position. Men samtidigt kvarstår faktumet att Brandel besökte hamnen och hamnintendenten kort efter dejens succession, och blir således ett belägg för att hamnen kan tolkas som ett diplomatiskt rum där konsulen kunde förhandla indirekt med dejen.

4.6 Det interspatiala rummet

Få möten skedde enligt Brandels journal i det interspatiala rummet under den andra fasen. Ett exempel på ett interspatialt möte skrev Brandel ner den 26 april 1767:

Promenar med engelska [Capt / carston] oc Mr: Arboe til häst.²⁸²

Brandel valde enligt sin journal att spendera sin tid tillsammans med den danske konsulen Arboe och en engelsman vars namn är svårtytt, men som presenteras som en kapten. Brandel skrev inte ner vilka samtal som fördes under promenaden. I journalen framstår det som att Brandel och den danske konsulen besatt en viss grad av tillitsfull vänskap, inte minst eftersom Arboe var värd för Brandels bröllop, och umgicks enligt journalen även på andra sätt. De interspatiala rummen framstår således som rum som möjliggjorde för konsulerna att spendera

²⁸¹ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:2.

²⁸² Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 93.

tid tillsammans och således finna vägar till tillitsfulla relationer. Några veckor senare i maj skedde det sista interspatiala mötet som förekommer i Brandels journaler för uppsatsens andra fas, och den danske konsulen var även här en delaktig:

Promenade-resa med danska Consulen samt des syster oc bror oc capt Carltown til Hagi Mahamet Ben Nusuhis Masserie²⁸³til Metigia. Der lågo wi över natten. Fortsatte wi vår Resa til kjällan Hamman Eluan, som ligger 5 á 6 timmars resa derifrån uti berget Atlar. Denna källan förer et varmt oc salt watten, såsom uti Aken i Nederländerna. Wi kommo tillbaka til Hagi Mahamet masserie, lågo der övernatten.²⁸⁴

Likt Branders strandmöte presenteras här en mer idyllisk bild av konsulslivet och vilka slags nöjen de hade. Under två dagar begav sig den svenske konsulen och den danska konsulsfamiljen ut på en nöjesresa ut ur staden. Detta avsnitt blir ett exempel på den speciella kultur som fanns mellan konsulter, och är ett belägg för att Brandel besatt en tillitsfull relation till Arboe där de kunde umgås fritt tillsammans med sina familjer utanför staden.

Således framstår avsaknaden av samröre och interaktioner med dejens ämbetsmän som en stor rumslig skillnad i de interspatiala rummen. Jag har löpande genom undersökningen betonat att dessa indirekta förhandlingar med dejen utgjorde en del av den interkulturella diplomatin i Alger, och även i detta rum saknas dessa förhandlingsmöjligheter. Brander hade möjligheten att förhandla med personer som stod dejen nära och utveckla tillitsfulla relationer med dessa genom interaktioner både i konsulshemmet och i det interspatiala rummet. Dessa interaktioner saknades under Brandels tid, och således minskades hans möjligheter att indirekt förhandla med dejen utanför palatset. Denna skillnad i den interkulturella diplomatin under konsulsskiftet har endast exponerats genom denna rumsliga analys som undersökt förhandlingarna i de olika rummen.

²⁸³ Masserie eller Masseria, en stor lantgård, se Wiktionary, Masseria.

²⁸⁴ Konsulatarkiv Alger 1729-1895, F2:1, pag 95.

5. Sammanfattning, avslutande diskussion och vidare forskning

5.1 Avslutande diskussion och slutsatser

Syftet med denna uppsats är att utforska ett förändringsskede i staden Alger i Nordafrika under perioden 1765–1768, en period då Alger fick en ny dej och den svenske konsulen byttes ut, och från denna utgångspunkt ge ett teoretiskt bidrag till konsulsforskning där frågor om makt, tillit och kunskap undersöks med koppling till olika diplomatiska rumsligheter i staden.

Där tidigare forskning har behandlat konsulsutkorandet som en relativt odramatisk process med fokus på svenska myndigheters perspektiv belägger min undersökning att ett konsulsskifte under en dejsuccession kunde vara en komplex och utdragen process. Där tidigare forskning främst bara i förbifarten nämnt konsulsskiften, med betoning på vikten av officiella utnämmandet från svenska myndigheter, visar i stället Brandels journaler att processen var rörig, utdragen och bestod av flera möten med både dejen och dejens ämbetsmän. Där Fryksén nyanserade utnämmandet genom att betona bejen av Tunis roll i konsulsskiftet, framstår i Brandels journal den avgående konsulen som den drivande parten. Det var Brander som presenterade Brandel som sin efterträdare, och det var dejens ämbetsmän, framför allt relaterade till flottan, som Brandel blev presenterad inför som vikarierande konsul först. Först tre dagar senare blev dejen underrättad. Under nästan hela 1766 saknade Brandel en officiell fullmakt av svenska myndigheter till att vara svensk konsul i Alger, enligt hans journal. Men under detta första år förhandlade han regelbundet med dejen. I hans journal framstår han som en erkänd konsul på plats. Brandels journal visar därtill att fredstraktaten skrevs under tidigt i processen, men att dejen lade stor vikt vid att begära ut tributer, och hotade Brandel med jämna mellanrum när han ansåg att Brandel skulle presentera dessa. Sett till både Windler och Pratts teorier var det tydligt att det i dejens palats fanns en tydlig makthierarki med dejen på topp.

Genom bruket av Windlers interkulturella diplomati-begrepp och Mary Louise Pratts kontaktzonsteori exponerades normer, värderingar och kulturella aspekter av förhandlingarna och interaktionerna som ägde rum i Alger mellan konsulerna och dejerna. I dejens palats som diplomatiskt rum fanns stora skillnader mellan konsulernas och dejernas förhandlingsstrategier. Där dejen kunde kräva tributer, hota konsulerna och tvinga dem att genomgå maktdemonstrationer som att kyssa dess hand, fokuserade konsulerna på att överlämna gåvor till dejen och dejens ämbetsmän, samt knyta band till personer nära dejen. Kontrasterna mellan dessa olika förhandlingsmetoder som beskrivs i Brandels journal blottlägger skillnaden i makthierarkin mellan parterna i kontaktzonen Alger och i dejens palats som diplomatiskt rum. När Brandel beskriver förhandlingarna med dejen är han däremot mån om att poängtera hur

dejen på olika sätt accepterade honom och beskrev deras relation som vänskaplig. Han beskrev detaljerat dejens vänlighet emot honom, hur han emottog dejens sympati, att de skiljdes åt som vänner. Brandel betonade således en acceptans mellan honom och dejen. Samtidigt skrev Brandel att han blev hotad, och att han tvingades underkasta sig dejen genom att kyssa dennes hand. Men dessa maktanspråk framstår som oproblematiska och Brandel lägger ingen större vikt vid att resonera eller kommentera dessa. Även fler aspekter av de diplomatiska interaktionerna som ägde rum mellan Brandel och dejen kan tolkas som uttryck för den interkulturella diplomatin. En fundamental aspekt av den var gåvogivandet. Brandel och Brandel överlämnar flera gåvor till både dejen och dejens ämbetsmän, och Brandel gör en tydlig poäng över hur nöjd dejen var över att få en dyrbar diamantring i gåva av honom. I Brandels journal framstår således gåvogivandet som en stor del av den interkulturella diplomatin, vilken tidigare forskning betonat. Vidare finns det även belägg i Brandels journal för att tjänster och gentjänster var en aspekt av den interkulturella diplomatin, inte minst då Brandel själv noterat att engelsmännen dömde till dejens favörer för att vinna välvilja hos denne. Alla dessa observationer utgör aspekter av den interkulturella diplomatin som rådde i Alger.

Genom bruken av Mary Louise Pratts kontaktzonsteori och med hjälp av Christian Windlers interkulturella diplomati-begrepp och Östlunds resonemang om tillit ämnade jag dessutom bredda synen på det diplomatiska rummet i Alger. Genom att inkludera och analysera dejens palats, konsulshemmen, hamnen och de interspatiala mötesplatserna som diplomatiska rum ämnade jag visa att makthierarkier, tillit och kunskapsutbyten var och är platsbundna, och vinna en djupare förståelse för diplomatins komplexa dynamiker i denna stad och kontaktzon. En dylik rumslig analys av det konsulära Nordafrika har mig veterligen aldrig utförts tidigare. Genom att göra detta ämnade jag besvara frågan hur de diplomatiska interaktionerna såg ut i de olika diplomatiska rummen och vilka aktörer som deltog i vilket rum. En grundläggande observation som gjordes genom dessa resonemang var att alla de undersökta diplomatiska rummen inkluderade olika förhandlingar och interaktioner mellan diplomatiska aktörer som konsuler, dejer och dejens ämbetsmän.

Jag har redan redogjort resultat för dejens palats. Men det är åter igen värt att poängtera att de diplomatiska interaktioner som ägde rum i dejens palats speglade den stora skillnaden i makthierarkin mellan konsulerna och dejen. Dejen hotar, begär att konsulerna underkastar sig, och kräver tributer. Konsulerna ger presenter till dejen, men också till dejens ämbetsmän och familj, ett sätt att indirekt förhandla med dejen. Skillnaderna i dessa förhandlingsstrategier i de diplomatiska förhandlingarna exponerar den skillnad i makthierarkin som existerade

mellan konsulen och dejen i dejens palats som diplomatiskt rum. Brandel benämner dessutom den nye dejen som ”vår dej”. Trots maktanspråken och skillnaden i makthierarkin blir det i enlighet med Windlers interkulturella diplomati-begrepp tydligt att Brandel, genom att delta i hovceremonierna och försöken att koppla sig själv till dejen och således försökte öka sin och sitt konsulats prestige – och dessa interaktioner ägde rum i dejens palats. En skillnad som visade sig under den rumsliga analysen var att det genom journalerna går att belägga att den avgående konsulen hade större möjligheter att förhandla direkt med dejen i dejens palats trots skillnaderna i makthierarkin i det diplomatiska rummet.

I konsulshemmen möttes konsulerna, åt och festade regelbundet. Det var här de presenterades och introducerades för varandra, och lärde känna varandra. Dessa sociala träffar gav möjligheter till att finna vägar till tillit genom att bland annat stifta bekantskaper och socialisera, men också till att observera varandra och tradera information. En stor skillnad mellan faserna var att under den avgående konsulens tillställningar deltog även dejens ämbetsmän. Jag har löpande genom uppsatsens gång betonat de indirekta förhandlingarna som ett utslag för den speciella interkulturella diplomatin som fanns i Alger, och genom att analysera konsulsskiftet blev det tydligt att möjligheterna för indirekt förhandling i konsulshuset minskade dramatiskt eftersom dejens ämbetsmän upphörde att delta på fester och middagsbjudningar efter konsulsskiftet. Före konsulsskiftet exponerades ett samband mellan tillit och kunskap i relation till konsulshemmet som ett diplomatiskt rum. I en tydlig kedja kan man följa hur Brandel först traderar kunskap med en fransk konsul, som dagen efter revideras under ett privat middagsmöte med en av dejens ämbetsmän. Detta händelseförlopp exemplifierar hur konsulerna kunde mötas och dela information under tillitsfulla samtal med varandra, och den roll konsulshuset som diplomatiskt rum hade i detta möte.

Genom utförandet av denna rumsliga analys kunde vikten av hamnen som rum för diplomatiska interaktioner nyanseras. Umgänget med hamnmästaren fortsatte att vara ett tydligt mönster under hela skiftet. Samtidigt blev det också tydligt att Brandel presenterade Brandel som sin efterträdare i hamnen flera dagar före han presenterades inför dejen. Vikten av hamnen som ett diplomatiskt rum kan således inte underskattas. Det sista rummet som utfördes var ”rummet mellan rummen”, de interspatiala mötesplatserna. Likt konsulshuset möjliggjorde de interspatiala mötesplatserna för privata interaktioner som där konsul kunde spendera tid tillsammans och bygga tillitsfulla relationer. I de interspatiala rummen blottades konsulslivets idylliska aspekter, med familjer som spenderar tid tillsammans på stränder och konsul som rider ut till källor i bergen. Genom dessa händelser syns vägar till tillit för konsulerna i det

interspatiala rummen. Även i detta rum syns en stor skillnad under skiftet – avsaknaden av dejens ämbetsmän. Också i det interspatiala rummen syns alltså skillnaden att möjligheterna till indirekt förhandling försvann under skiftet.

Genom att analysera Algers diplomatiska rum, de interaktioner som skedde i dem, samt vilka aktörer som deltog i dessa interaktioner blev det tydligt att Brandels möjligheter att utöva indirekt förhandling minskade under skiftet. Gåvorna fortsatte att ges, men några egentligen sociala interaktioner som kunde vara vägar till tillit mellan Brandel och dejens ämbetsmän saknades. Denna rumsliga analys har således visat att tolkningen av Algers diplomatiska rum kan breddas och inkludera dejens palats, konsulshuset, hamnen och interspatiala mötesplatser, samtidigt som fokuset på konsulsskiftet visade att de interaktioner och förhandlingar som utspelade sig i dessa diplomatiska rum genomgick förändringar under skiftet vilket påverkade den interkulturella diplomatin som konsulerna utövade i staden.

Från Brandels journal är det tydligt att information rörande andra konsulter, kapning, sjöfart och storpolitik utgjorde den kunskap som han oftast skrev ner. Under en episod i den första fasen deltog Brandel på en privat bjudning mellan Brandel och dejens ämbetsman i konsulshuset. Under detta möte fick Brandel möjligheten att revidera kunskap i form av information och underrättelser som han införskaffat dagen före under ett möte med en fransk konsul. Genom dessa möten uppstod en tydlig kedja som visar hur en konsul både införskaffade information och hur denne också kunde revidera kunskapen genom tillitsfulla relationer med personer nära maktens kärna, och således utgjorde denna kedja ett exempel för det samband mellan kunskap och tillit som Östlund redogjort för. Liknande kedjor saknades i den andra fasen när Brandel var ensam konsul i Alger. En förklaring till denna utveckling var att interaktioner med dejens ämbetsman kraftigt minskade i alla undersökta rum under den andra fasen, vilket stärker slutsatsen att Brandel, som inträdande konsul, saknade tillitsfulla relationer till dejens ögon och öron i kontaktzonen Alger. Under den andra fasen förekom också regelbundna uppdateringar om dejens politik, intriger och eventuella mordförsök. Konsulshemmet blev dessutom ett rum där konsulerna, utöver att bara mötas, också kunde observera och spionera på varandra. Brandel antecknade dispyter och konflikter mellan konsulerna i Alger, och dessa inbördes konflikter i den annars tätt knutna konsulära gemenskapen syntes oftast i konsulshemmen.

Jag har i denna undersökning analyserat Henric Brandels journaler, en ung språkvetare som flyttade från Sverige till Nordafrika. Här befann han sig utom räckhåll för hjälp hemifrån. Jag har undersökt hur han mötte makthavarna på plats, och hur de förhandlade, förstod, tolkade och sökte samförstånd hos varandra trots deras dramatiskt skilda världsbilder. Jag har undersökt hur

Brandel försökte finna vägar till tillit hos dem som fanns i hans nya hemstad, och hur han gick till väga för att samla in information. Men Brandels erfarenheter var ingenting unikt för honom. Folk idag flyttar som aldrig förr. Svenska myndigheter beräknar att cirka 700 000 svenskar är bosatta utomlands, och enligt SCB flyttade 100 000 personer till Sverige under 2022.²⁸⁵ Genom Brandels journaler kan vi följa ett svenskt perspektiv från 1760-talet men flera av de teman, problem och prövningar han stod inför är tidlösa och ekar bekant ända in i vår tid. Också inom diplomatins värld resonerar Brandels erfarenheter till nutiden. År 2021 skulle Europeiska unionens ordföranden Ursula von der Leyen och Charles Michel resa till Turkiet för att möta Turkiets president Recep Tayyip Erdoğan och den turkiska utrikesministern. Under detta möte ombads von der Leyen att sitta på en soffa i bakgrunden, medan Michel fick sitta på en stol bredvid Erdoğan - detta trots von der Leyens högre status genom sitt ämbete som Europeiska kommissionens ordförande. Incidenten, som media snart kom att benämna som "sofagate", visar hur den interkulturella diplomatin och dess fokus på maktanspråk och symboliska gester under diplomatiska interaktioner fortfarande är lika aktuella idag som det var när Brandel framträdde inför dej Mehmet Pascha.²⁸⁶

5.2 Vidare forskning

För vidare forskning vill jag lyfta fram två spår. Den första berör Henric Brandel. I denna undersökning har jag endast utgått från tre av Brandels journaler, och från hans bevarade litterära verk återfinns flera journaler, både från tiden i Alger, tiden i exil, och tiden på ålderns höst från Stockholm. För den som inte vill studera dagböckerna finns dessutom flera uppsatser om hans datumsystem myriaden, som tidigare forskning endast sparsamt berört. I volym F2:3 återfinns därtill en detaljerad redogörelse för det svenska konsulatet i krigstid, vilka som var knutna till arkivet, och de händelser som Brandel själv bevittnade – ett dramatiskt och innehållsrikt material som mig veterligen aldrig undersökts förut. Samtidigt återfinns flera brevsamlingar från Brandel, både från *Diplomatica Turcica*, *Diplomatarkivet Alger*, samt från Universitetsbiblioteket i Lund som möjligen kan ge djupare och nyanserade insikter i de teman jag med denna uppsats valt att utforska. För den som vill utforska Brandels liv och verksamheter finns således flera möjliga ingångar. För den som vill forska om en konsuls liv utanför konsulsverksamheten fungerar Brandels journaler och dagböcker även här som lämpligt källmaterial. Jag har i min studie belyst utflykter och stranddagar som två exempel på konsulens fritidsaktiviteter, men genom Brandel träder en familjefar, amatörastronom och lingvist fram,

²⁸⁵ SCB, *Invandring till Sverige*.

²⁸⁶ Pakdemir, Helin. "Efter #sofagate – Ursula von der Leyen: "Jag kände mig sårad"" i SVT, 27 april 2021.

och genom journalerna kan man följa utvecklingen av dessa under hans liv. Brandels fru Maria Margareta nämnde jag endast i förbifarten, men även henne och de barn som de fick tillsammans går att spåra i Brandels dagböcker, och för den som vill lyfta upp ytterligare förbisedda diplomatiska aktörer finns här en stor konsulsfamilj att lyfta fram. Ytterligare två aktörer som jag främst nämnt i förbifarten var mellanhändernas mellanhänder, dem som rörde sig i konsulernas marginaler. Två exempel på dessa som jag nämnt är den mystiske ”M Gimon”, som rörde sig fritt mellan konsulerna i den konsulära gemenskapen, samt dragomanerna, som deltog i möten, stora som små. Jag valde att inte analysera dessa i min undersökning, men för den som vill studera dessa kan Brandels journaler vara ett användbart källmaterial.

Det andra spåret utgår från den rumsliga analys av Alger jag utfört. Genom min undersökning har jag bidragit till Mary Louise Pratts kontaktzonsteori och belagt att Algers diplomatiska rum fanns utspritt över hela Alger och att förhandlingar skedde i flera olika rum. Liknande undersökningar går att utföra på andra konsuler och städer i Nordafrika. Genom att göra detta hade vi fått ytterligare förståelse för de rum som diplomatiska förhandlingar skedde i, och vilka eventuella likheter och skillnader som fanns i olika nordafrikanska städer och olika tidsperioder. Således finns det stora möjligheter att flytta min analys från Alger till andra nordafrikanska städer och tidpunkter där svenska konsulat fanns och tolka även dessa som kontaktzoner bestående av rum.

6. Källor, litteratur och figurer

6.1 Källmaterial

Riksarkivet, Täby (Arninge-Krigsarkivet)

Konsulatarkivet Alger 1729 - 1895

- Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895, F2:1, Journaler och dagböcker, Volym F2:1, Konsuln H. Brandels dagböcker, hitförda med Ewerlöfs samling 1956. Med hushållsräkenskaper. Tidigare, volym 13
- Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895, F2:2, Konsuln H. Brandels dagböcker, hitförda med Ewerlöfs samling 1956. Med hushållsräkenskaper. Tidigare, volym 14
- Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895, F2:4, Konsuln H. Brandels dagböcker, hitförda med Ewerlöfs samling 1956. Tidigare, volym 16

Universitetsbiblioteket, Lunds universitet

Henric Gottfrid Brandels arkiv.

Alvin

Letter 3 January 1760, Alger to Carl Linnaeus, Uppsala. [Tillgängligt via:

[https://www.alvin-](https://www.alvin-portal.org/alvin/view.jsf?aq=%5B%5B%5D%5D&c=6&aqe=%5B%5D&af=%5B%22alpha3_facet%3Aswe%22%2C%22CRP_facet%3A1700%22%2C%22COUalpha2_facet%3ADZ%22%5D&searchType=TEXT&query=&pid=alvin-record%3A227606&dswid=5951)

[portal.org/alvin/view.jsf?aq=%5B%5B%5D%5D&c=6&aqe=%5B%5D&af=%5B%22alpha3_facet%3Aswe%22%2C%22CRP_facet%3A1700%22%2C%22COUalpha2_facet%3ADZ%22%5D&searchType=TEXT&query=&pid=alvin-record%3A227606&dswid=5951\]](https://www.alvin-portal.org/alvin/view.jsf?aq=%5B%5B%5D%5D&c=6&aqe=%5B%5D&af=%5B%22alpha3_facet%3Aswe%22%2C%22CRP_facet%3A1700%22%2C%22COUalpha2_facet%3ADZ%22%5D&searchType=TEXT&query=&pid=alvin-record%3A227606&dswid=5951)

6.2 Tryckt litteratur

Alloul, Houssine, Auwers, Michael. "What is (new in) new diplomatic history" i *Journal of Belgian history*, vol 2018:4, 2018, s. 112–122.

Arne, Ture Algot Johnsson, *Svenskarna och österlandet*, 1952.

Berglund, Louise & Ney, Agneta. *Historikerns Hantverk : Om historieskrivning, teori och metod*. Lund: 2017.

Fryksén, Gustaf. "Konsulsfamiljen Tulin af Tunisien 1779–1882" i *I främmande hamn : Den svenska och svensk-norska konsulstjänsten 1700–1985*. red. Makko, Aryo och Müller, Leos, Malmö: 2015, s. 153–187.

Fryksén, Gustaf, 2015, *The "Omnipresent" Consul: George Logie and Swedish entanglement along the Mediterranean maritime frontier in the 18th century*, 2015, opublicerad.

Fryksén, Gustaf. *I skuggan av global rivalitet och maritim handel : Svenska sjömän i marockansk fångenskap, 1754–1763*, Lund: 2011.

Heinsen-Roach, Erica. *Consuls and Captives : Dutch-North African Diplomacy in the Early Modern Mediterranean*, Rochester: 2019.

Heinsen-Roach, "Consuls-of-State and the Redemption of Slaves: The Dutch Republic and the Western Mediterranean, 1616–1651" i *Itinario*, vol. 39:1, 2015, s. 69–90.

Kaukonen, Emil. *För fredens bevarande: Svenska konsulers rapporter från Alger 1730–1830*, Åbo 2015.

Kreuger, Johan Henrik. *Sveriges förhållande till barbaresk staterna i Afrika*, Stockholm 1856.

Lefebvre, Henri. *The Production of Space*. 1974, Översättning Nicholson-Smith, Donald, Oxford: 1991.

McDougall, James. *A history of Algeria*, 2017.

Müller, Leos. "The Forgotten Age of Swedish Shipping: The Eighteenth Century" i *International Journal of Maritime History*, Vol 24:2, 2012. Fulltext: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/084387141202400202> [Hämtad 19/5 – 2023]

Müller, Leos. *Consuls, Corsairs and Commerce : The Swedish Consular Service and Long-distance Shipping, 1720-1815*, Uppsala 2004.

Nordisk Familjebok, 1905, tillgänglig via: <http://runeberg.org/nf/> [Hämtad 19/5]

Pakdemir, Helin. "Efter #sofagate – Ursula von der Leyen: "Jag kände mig sårad"" i SVT, 27 april 2021. Tillgänglig via: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/efter-sofagate-nu-svarar-ursula-von-der-leyen> [Hämtad: 21 / 5 – 2023].

Pratt, Mary Louise, *Imperial Eyes : Travel Writing and Transculturation*, London & New York: 1992.

Pratt, Mary Louise. "Arts of the Contact Zone" i *Modern Language Association*, 1991, s. 33–40.

Pennell, Richard. "The Social History of British Diplomats in North Africa and How it Affected Diplomatic Policy" i *The Diplomats' World: A Cultural History of Diplomacy, 1815-1914*, red. Mösslang, Marku och Riotte, Torsten, Oxford: 2008, s. 347–379.

Sjöblad, Christina. "Vad som tilldrog sig under mina ögon" i Nordic Womens Literature, blogginslag, 2011. Fulltext: <https://nordicwomensliterature.net/se/2011/01/04/vad-som-tilldrog-sig-under-mina-ogon/> [Hämtad 19/5 – 2023]

White, Richard. *What is Spatial History?*, 2010.

Windler, Christian, "Diplomatic History as a Field for Cultural Analysis: Muslim-Christian Relations in Tunis, 1700-1840" i *The Historical Journal*, vol 44:1, s. 79–106, 2001.

Östlund, Joachim "Swedish reciprocal ransoms and multinational solutions to insecurity in the Mediterranean, c. 1720–1740", i *Journal of the British Academy*, vol. 9:s4, 2021, s. 151–167.

Östlund, Joachim. "Kunskap och tillit : Tolken i svensk-osmansk diplomati under 1700-talet" i *Tillit och Diplomati : En diskussionsbok om personliga relationer och diplomatiska processer 1670-1990*, red. Erlandsson, Susanna & Nauman, Sari, Uppsala: 2019, s. 51–66.

Östlund, Joachim, "The Swedish consulate in Tripoli and information-gathering on diplomacy, everyday life and the slave trade, 1795-1844" i *Diplomacy and Intelligence in the Nineteenth-Century Mediterranean World*, red. Suonpää, Mika och Wright, Owen, 2019, s. 17–36.

Östlund, Joachim, 2015, "Kolonialism och slavhandel i Nordafrika : De svenska konsulernas verksamhet i Alger och Tripoli 1800-1850" i *I främmande hamn : Den svenska och svensk-norska konsulstjänsten 1700-1985*. red. Makko, Aryo och Müller, Leos, Malmö: 2015, s. 110–132.

Östlund, Joachim. *Saltets pris : Svenska slavar i Nordafrika och handeln i Medelhavet 1650–1770*, Lund 2014.

Östlund, Joachim. "Swedes in barbary captivity : the political culture of human security, circa 1660-1760" i *Historical Social Research / Historische Sozialforschung*, vol. 35:4, 2010, s. 148–163.

6.3 Elektroniska resurser

Encyclopedia Britannica, Seven Years' War, <https://www.britannica.com/event/Seven-Years-War> [Hämtad: 19/5 – 2023]

Nationalencyklopedin: [Hämtade: 19/5 – 2023]

Bejaia, <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/bejaia>

Frihetstiden,

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/frihetstiden>

SAOB, Svenska Akademiens Ordbok: [Hämtade: 19/5 – 2023]

Marin, https://www.saob.se/artikel/?unik=M_0157-0265.w9ou&pz=3

Olevad, https://www.saob.se/artikel/?seek=Olevad&pz=1#U_O569_9188

Tidning, <https://www.saob.se/artikel/?seek=tidning>

SAOB, Svenska Akademiens Ordlista: [Hämtade: 19/5 – 2023]

Tillit, <https://svenska.se/saol/?sok=tillit>

Svenskt biografiskt lexikon: [Hämtade: 19/5 – 2023]

Svenskt biografiskt lexikon, *Carl Gustaf Löwenhielm*,

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=10114>

Svenskt biografiskt lexikon, *Eric Skjöldebrand*,

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=6017>

Svenskt biografiskt lexikon, *Henric Gottfrid Brandel*,

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=18067&forceOrdinarySite=true>

Svenskt biografiskt lexikon, *Johan Henrik Kreuger*,

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=11759>

Webster's 1913 dictionary, *Hatti-sherif*, <https://www.websters1913.com/words/Hatti-sherif>

[Hämtad: 19/5 – 2023]

Wiktionary, *masseria*, <https://en.wiktionary.org/wiki/masseria> [Hämtad: 19/5 – 2023]

SCB, Invandring till Sverige, <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/invandring-till-sverige/> [Hämtad: 21/5 - 2023]

Översättningar gjorda via <https://translate.google.se/> och <https://chat.openai.com/>

6.4 Figurer

Framsida: Alger *Ville Capitale d'Afrique dans la Barbarie, elle est tres belle et fort grande . . .*, Public Domain, tillgänglig via

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Alger_Ville_Capitale_d%27Afrique_dans_la_Barbarie.jpg

Figur 1: Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895 F2:4, fotograf Tim Lindstam, CC BY 3.0

Figur 2: Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895 F2:1, fotograf Tim Lindstam, CC BY 3.0

Figur 3: Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895 F2:1, fotograf Tim Lindstam, CC BY 3.0

Figur 4: Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895 F2:1, fotograf Tim Lindstam, CC BY 3.0

Figur 5: Konsulatarkivet Alger 1729 – 1895 F2:4, fotograf Tim Lindstam, CC BY 3.0

Figur 6: Svenskt biografiskt lexikon, *Henric Gottfrid Brandel*, Kopia i olja 1909 efter pastell från 1805 av komministern R. Brandel. Bildrättigheter okända. Bild via

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=18067&forceOrdinarySite=true>

Figur 7: Svenskt porträttarkiv, *Brandel, Henrik Gottfrid*. Creative Commons 4.0. Tillgänglig via: <https://xn--portrtarkiv-kcb.se/details/WQknIBFpuuAAAAAAAAANgSg>

Figur 8: *Barbary Coast Map, This map shows the barbary coast after the battle of Chelif, in 1701*. Public Domain. Tillgänglig via:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Barbary_Coast_Map,_1701.jpg